

ដីកា

ភាសាចាស់

សុត្តន្តបិដក

សំយុត្តនិកាយោ

សង្ខាយតនវគ្គដីកា

។ និមោ តស្ស ភក្កវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

សំយុត្តនិកាយ

សឡាយតនវគ្គដីកា

១. សឡាយតនសំយុត្ត

១. អនិច្ចវគ្គោ

១. អដ្ឋតានិច្ចសុត្តវណ្ណោ

១. ចក្ខុតីតិ ចក្ខុ, ញាណំ, យថាសភាវតោ អារម្មណស្ស ជាននេន
សមវិសមំ អាចិក្ខន្តិវិយ បវត្ថតីតិ អត្ថោ។ តថា មំសចក្ខុ។ តម្បី ហិ
រូបទស្សនេ ចក្ខុតីតិ ចក្ខុ។ ពុទ្ធានំយេវ ចក្ខុតិ ពុទ្ធចក្ខុ, អសាធារណតោ ហិ
សត្តសន្តានេសុ សស្សតុច្ឆេទទិដ្ឋិ អនុលោមិកញាណាយថាភូតញាណានញោវ
កាមរាគានុសយាទិនញោ យាថាវតោ វិភាវិតញាណំ អាសយានុសយញាណំ
ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញាណាញោ។ ហេដ្ឋិមា តយោ មគ្គា ចតុស្កង្កម្មេសុ
វុត្តាការេន បវត្ថិយា ធម្មេ ចក្ខុតិ ធម្មចក្ខុ, តថា តេសំ ជលានិ តំតំបដិបក្ខេសុ
បដិប្បស្សន្តិបហានវសេន បវត្តនតោ។ សមន្តតោ សព្វធម្មេសុ
ចក្ខុកិច្ចសាធនតោ សមន្តចក្ខុ, សព្វញ្ញតញាណំ។ ទិព្វវិហារសន្និស្សយេន
លទ្ធពុតោ ទេវានំ ទិព្វចក្ខុវិយាតិ តំ ទិព្វចក្ខុ, អភិញ្ញាវិសេសោ។ អាលោកំ
វឡេត្វា រូបទស្សនតោ “អាលោកជវណោ” តិ វុត្ថំ។ “ឥទំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចន្តិ មេ,
ភិក្ខុវេ, បុព្វេ អនុស្សតេសុ ធម្មេសុ ចក្ខុំ ឧទចាទី” តិ អាទិនា (សំ. និ. ៥.១០៨១;

មហាវ. ១៥) នយោន អាគតត្ថា ចតុស្កប្បវិដ្ឋនកញ្ញាណំ “បញ្ញាចក្ខុ” តិ វុត្ថំ។
តទិនំ “វិបស្សនាញ្ញាណ” តិ វនន្តិ, “វិបស្សនាមគ្គដលបច្ចវេក្ខណញ្ញាណានី” តិ
អបវេ។

បច្ចយក្ខតេហិ ឯតេហិ អភិសម្ព័យន្តិតិ សម្ភារ, ឧបត្ថម្ភក្ខតា
ចតុសមុជ្ជានិក្ខរោ។ សហ សម្ភារេហិតិ សសម្ភារំ។ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ
បសីទតីតិ បសាទោ។ អក្ខិក្ខបកេ អក្ខិបដលេហិតិ ឧភោហិ អក្ខិទលេហិ។
សម្ពោតិ អាចោទាតុមេវ សម្ពវក្ខតមាហា។ ឥធ “តេវស សម្ភារ” តិ វុត្ថំ។
អដ្ឋសាលិនិយំ (ឆ. ស. អដ្ឋ. ៥៩៦) បន សណ្ឋានេន សទ្ធិ “ចុទ្ទស សម្ភារ” តិ
អាគតំ។ តត្ថ សណ្ឋានន្តិ វណ្ណាយតនមេវ បរិមណ្ឌលាទិសណ្ឋានភូតំ។ វិសុ
វេចនំ បន នេសំ តថាក្ខតានំ អតថាក្ខតានញ្ច អាចោទាតុវណ្ណាយតនានំ
យថាវុត្ថ មំសបិណ្ឌោវិជ្ជមានត្ថា។ សម្ពវស្ស ចតុទាតុនិស្ស័តេហិ សហ វុត្ថស្ស
ទាតុត្ថយនិស្ស័តតា យោជេតញ្ច។ ទិដ្ឋិមណ្ឌលេតិ អភិមុខំ បិតានំ
បដិពិម្ពបញ្ញាយនដ្ឋានក្ខតេ ចក្ខុសញ្ញិតាយ ទិដ្ឋិយា បវត្ថិដ្ឋានក្ខតេ មណ្ឌលេ។
សន្និវិដ្ឋន្តិ ឯតេន ចក្ខុបសាទស្ស អនេកកលាបគតភាវោ ទស្ស័តោ។ តថា ហិ
សោ សត្ត អក្ខិបដលានិ អភិព្យាបេត្វា វុត្ថតិ។ យស្មា សោ សត្ត អក្ខិបដលានិ
ព្យាបេត្វា ឋិតេហិ អត្ថនោ និស្សយក្ខតេហិ កត្វបការំ តំនិស្ស័តេហេវ
អាយុវណ្ណាទីហិ អនុចាលិតបរិវារិតំ តិសន្តតិរូបសមុជ្ជាបកេហិ
ឧតុចិត្តាហារេហិ ឧបត្ថម្ភិយមាណំ ហុត្វា តិដ្ឋតិ។ រូបទស្សនសមត្ថន្តិ អត្តានំ
និស្សាយ បវត្ថវិញ្ញាណស្ស វសេន រូបាយតនទស្សនសមត្ថំ។ វិត្តារកថាតិ
តស្ស ចក្ខុនោ សោតាទីនញ្ច ហេតុបច្ចយាទិវសេន ចេវ លក្ខណាទិវសេន ច
វិត្តារកថា។

សម្មសន្តាប័ត្តន្តវិបស្សនាយ បវត្តិជ្ជានក្ខតំ វិបស្សិតពុំ ចិត្តំ។ កេចិ
“វិបស្សនុបគតកិរិយមយចិត្ត”ន្តវន្តិ, តំ តេសំ មតិមត្តំ។ តិណិ លក្ខណានិ
ធស្សេត្វាវិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេត្វា អរបាត្តស្ស ចាបនវសេន ទេសនាយ
បវត្តត្តា។

អដ្ឋត្តានិច្ចសុត្តាធិវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

២-៣. អដ្ឋត្តទុក្ខសុត្តាធិវណ្ណាន

២-៣. ទ្វេលក្ខណានីតិ ទុក្ខានត្តលក្ខណានិ។ ឯកំលក្ខណានិ
អនត្តលក្ខណំ។ សេសានីតិ វុត្តាវសេសានិលក្ខណានិ។ តេហិតិ យេហិ
ទុតិយតតិយានិ សុត្តានិ ទេសិតានិ, តេហិ។ សល្លក្ខិតានីតិ សម្មទេវ
ឧបធាវិតានិ។ ឯត្ថកេនាតិ ទ្វិន្នំ ឯកស្សេវ វាលក្ខណាស្ស កថនេន។

អដ្ឋត្តទុក្ខសុត្តាធិវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

២-៦. ពាហិរានិច្ចសុត្តាធិវណ្ណាន

២-៦. វុត្តសទិសោវាតិ “ទ្វេលក្ខណានី”តិអាទិនា វុត្តសទិសោ ឯវ។ នយោតិ
អតិទេសនយោ។

ពាហិរានិច្ចសុត្តាធិវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៧-១២. អដ្ឋត្តានិច្ចាតីតានាគតសុត្តាធិវណ្ណាន

៧-១២. សល្លក្ខេត្វាតិ អតីតានាគតានំ អវិជ្ជមានត្តា គាហស្ស ទន្ធាតាយ
សល្លក្ខេត្វា។ បច្ចុប្បន្នេសុវិជ្ជមានត្តា ពលវតា តណ្ហាទិគាហេន វិបស្សនាវីថី
បដិចាទេតុំ កិលមន្តានំវិនេយ្យានំ វសេន។

អង្គត្តានិទ្ទាតិតាណាគតសុត្តានិវដ្តានា និដ្ឋិតា។

អនិច្ចវគ្គវដ្តានា និដ្ឋិតា។

២. យមកវគ្គោ

១-៤. បឋមបុព្វេសម្ពោធសុត្តានិវដ្តានា

១៣-១៦. ធូសុបិ សុត្តេសុ អាយតនានំ វសេន ទេសនា ឯករសារាតិ
“បឋមទុតិយេសូ”តិ ឯកជ្ឈំ បទុទ្ធារោ កតោ។ អាហិតោ អហំមាណោ ឯត្តាតិ
អត្តា, អត្តភារោ។ អត្តានមធិ អជ្ឈត្ថំ, តប្បវិយាបន្នត្តា តត្ថ ភវានិ អជ្ឈត្តិកានិ,
តេសំ អជ្ឈត្តិកានំ។ អជ្ឈត្តញ្ចា នាម អជ្ឈត្តជ្ឈត្ថំ, និយកជ្ឈត្ថំ, គោចរជ្ឈត្ថំ,
វិសយជ្ឈត្តនិ ចតុត្ថំ។ តត្ថ អជ្ឈត្តជ្ឈត្ថំ អជ្ឈត្តេ ភវន្តិ អជ្ឈត្តិកន្តិ អាហា
“អជ្ឈត្តជ្ឈត្ថវសេន អជ្ឈត្តិកាន”ន្តិ។ តេសំ ចក្ខាធិនំ អជ្ឈត្តេសុបិ
អជ្ឈត្តិកភារោ អធិកសិនេហាវត្ថុតាយាតិ អាហា “ធន្ធភកស្ស
អធិមត្តពលវតាយា”តិ។ ឥធានិ តត្ថ តមត្ថំ បដិយោគិនា សទ្ធិ
ឧទាហរណាវសេន ទស្សន្តោ “មនុស្សានំ បី”តិ អាធិមាហា។ តំ ឧត្តានមេវ។
ពាហិរាជិតិ អជ្ឈត្តិកតោ ពហិ ភវានិ។

បឋមបុព្វេសម្ពោធសុត្តានិវដ្តានា និដ្ឋិតា។

៥-៦. បឋមនោចរអស្សនសុត្តានិវដ្តានា

១៧-១៨. និក្ខន្តាតិ លោកតោ និក្ខន្តា។ វិសំយុត្តា សំយោគហេតុនំ
កិលេសានំ បហំនត្តា នោ សំយុត្តា។ នោ អធិមុត្តាតិ ន ឧស្សុក្កជាតា។
វិមរិយាធិ... បេ... ចេតសាតិ វិគតកិលេសវដ្តមរិយាធិតាយ និម្មរិយាធិកតេន
ចិត្តេន។ ចតុសច្ចមេវ កថិតំ ចក្ខាធិនំ អស្សនាធិនោ កថិតត្តា។

បឋមនោបេកស្សនសុត្តន្តបិដកនិដ្ឋិតា។

៧-១០. បឋមភិក្ខុសុត្តន្តបិដកនិដ្ឋិតា។

១៩-២២. វជ្ជវិវដ្តមេវ កថិតំ អភិក្ខុនាមំ ឧប្បាទនិរោធានញ្ចា វសេន
នេសនាយ បវត្តត្តា។ អនុបុព្វកថាតិ អាទិតោ បដ្ឋាយ បទត្តវណ្ណានា។ នេសន្តិ
សុត្តានំ។

បឋមភិក្ខុសុត្តន្តបិដកនិដ្ឋិតា។

យមកវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. សព្វវគ្គោ

១. សព្វសុត្តវណ្ណានា

២៣. សព្វ-សន្តោ បករណាវសេន កត្តចិ សប្បនេសេបិ បវត្តតីតិ តតោ
និវត្តនត្ថំ អនវសេសវិសយេន សព្វ-សន្តេនវិសេសេត្វា វុត្តំ “សព្វសព្វ”ន្តិ,
សព្វមេវ ហុត្វា សព្វន្តិ អត្តោ។ អាយតនការំ សព្វំ អាយតនសព្វំ, សេសទ្វយេបិ
ឯសេវ នយោ។

តស្ស អវិសយាការតោ ន អទ្ធិជ្ឈមិធត្ថិ កិញ្ចិតិ។ ឥធាតិ និចាតមត្ថំ, ឥធ វា
សនេវកេ លោកេ, ទស្សនភូតេន ញ្ញាលោន អទិជ្ឈំ នាម កិញ្ចិ នត្ថិតិ អត្តោ។
យទិ ឯវំ អនុមាណិសយំ នុ ខោ កថន្តិ អាហា “អថោ អវិញ្ញាត”ន្តិ។ អញ្ញេសំ
អបច្ចក្ខម្យិ អវិញ្ញាតំ តស្ស កិញ្ចិ នត្ថិតិ អទិជ្ឈំ អវិញ្ញាតំ នត្ថិ។ បច្ចុប្បន្នំ
អតីតមេវ ញ្ញេយ្យំ គហិតំ, អនាគតំ នុ ខោ កថន្តិ អាហា - “អជាតិតត្ថ”ន្តិ, តស្ស

កិត្តិ ឆត្តិ អាណេត្វា សម្ពុត្តោ។ ជាតិកំ ញាតិ អសក្កុណោយ្យំ នាម តស្ស កិត្តិ
ឆត្តិ ធនេស្សនោ អាហា “សត្តំ អភិញ្ញាសី” តិអាទិ។

សកលស្ស សក្កាយធម្មស្ស បរិគ្គហិតត្តា សក្កាយសត្តំ។ សត្តធម្មស្ស តិ
បញ្ចន្នំ ធារាណំ អារម្មណភូតេសុ សត្តេសុ ធម្មេសុ។ យស្មា ធនុបិ អារម្មណេសុ
គហិតេសុ បទេសសត្តំ នាម ន ហោតិ, តស្មា “បញ្ចារម្មណមត្ត” តិ វុត្តំ។
បទេសសត្តំ សក្កាយសត្តំ ន ចាបុណាតិ តស្ស តេក្ខមកធម្មេសុ ឯកទេសស្ស
អសង្កណ្ឌានតោ។ សក្កាយសត្តំ អាយតនសត្តំ ន ចាបុណាតិ លោកុត្តរធម្មានំ
អសង្កណ្ឌានតោ។ អាយតនសត្តំ សត្តសត្តំ ន ចាបុណាតិ។ យស្មា
អាយតនសត្តេន ចតុក្ខមកធម្មាវ បរិគ្គហិតា, ន លក្ខណបញ្ញត្តិយោ, យស្មា
សត្តសត្តំ ធនេស្សនេន ពុទ្ធហោណាវិសយោ ធនេស្សតោ, តស្មា “សត្តសត្តំ ន
ចាបុណាតិ” តិ ឯត្ថាបិ “កស្មា... បេ... ឆត្តិតាយា” តិ សត្តំ ញាតារម្មណេន
បុច្ឆាវិស្សជ្ជនំ កតំ។ “អាយតនសត្តេបិ ឥធិវិបស្សនុបគធម្មាវ គហិតញា
អភិញ្ញេយ្យនិទ្ទេសវសេនបិ សម្មសនទារស្សេវ ឥច្ឆិតត្តា” តិ វុទ្ធិត្ថិ។

បដិក្ខិបិត្វា តិ “ឥទំ សត្តំ នាម ន ហោតិ” តិ ឯវំ បដិក្ខិបិត្វា។ តស្ស តិ “អញ្ញំ
សត្តំ បញ្ញាបេស្សមី” តិ វុទ្ធន្តស្ស។ វាចាយ វុត្តញ្ញវត្ថុមត្តកមេវាតិ
វុញ្ញាបុត្តកគនកុសុមាទិវាចាវិយ ឯតស្ស វាចាយ កេវលំ វុត្តញ្ញវត្ថុកមេវ
ភវេយ្យ, ន អត្ថោ, វុចនមត្តកមេវាតិ អត្ថោ។ អតិក្ខិបិត្វា តិ អនាមសិត្វា
អគ្គហេត្វា។ តំ កិស្ស ហេត្វតិ វិយាតាបជ្ជនំ កេន ហេតុនា។ យថា តំ
អវិសយស្មិន្តិ យថា អញ្ញាបិ កោចិ អវិសយេ វាយមន្តោ, ឯវុត្តិ អត្ថោ។
អជ្ជកថាយំ បន យស្មា ចាឡិយំ “តំ កិស្ស ហេត្វ” តិ វុត្តការណាមេវ
ឧបនយនវសេន ធនេស្សតុ “យថា ត” តិអាទិ វុត្តំ។ ការណោបនយនញា

ការណាមេវាតិ “យថាតិ ការណាវចន”ន្តិ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្វំ។ តេនេវាហ “ឯវំ
ឥមស្មិម្បិ អវិសយេ”តិអាទិ។

សព្វសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. បហានសុត្តវណ្ណានា

២៤. សព្វសម្មាសិ ធារាមុណោហិ សទ្ធិ ធារាប្បវត្តស្ស។ បហានាយាតិ
តប្បដិពទ្ធនន្តរាគបហានវសេន បដហានាយ។ ចក្កសម្ពស្សន្តិ
ចក្កសន្និស្សិតជស្សំ។ មូលបច្ចយន្តិ មូលភូតំ បច្ចយំ កត្វា, សហជាតវេទនាយ
ចក្កសម្ពស្សបច្ចយភាវេ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។ ឯសេវ នយោតិ អបទេសេន
“សោតសម្ពស្សំ មូលបច្ចយំ កត្វា”តិអាទិនា វត្តព្ពន្តិ ទស្សេតិ។ មនោតិ
ភវន្តិចិត្តំ មនោធារាស្ស អធិប្បតត្តា។ អារម្មណន្តិ ធម្មារម្មណំ។
សហវដ្ឋនកជវនន្តិ សហមនោធារាវដ្ឋនកំ ជវនំ។ តំបុព្ពកត្តា
មនោវិញ្ញាណជស្សវេទនានំ មូលបច្ចយភូតា សព្វេស្សេវ ចក្កធារាធិសុ វុត្តិត្តា
តទន្ធរតោ “ភវន្តិសហជាតោ សម្ពស្សេវ”តិ វុត្តំ។ សហវដ្ឋនវេទនាយ
ជវនវេទនា “វេទយិត”ន្តិ អធិប្បតា, ភវន្តិសម្បយុត្តាយ បន វេទនាយ
គហណោ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។ ភវន្តតោ អមោចេត្វា ភវន្តិចិត្តេន សទ្ធិយេវ អារជ្ជនំ
គហេត្វា មនោធារាវដ្ឋនំ ភវន្តំ ទដ្ឋព្វំ។ យា បនេត្ត ទេសនាតិ យា ឯត្ត
“បហានាយា”តិអាទិនា បវត្តទេសនា សត្ត អនសិដ្ឋិ អាណា។ អយំ បណ្ណាតិ
នាម តស្ស តស្ស អត្តស្ស បការតោ ញាបនតោ។ ឯត្ត សព្វគ្គហណោន សព្វ
សភាវធម្មា គហិតា, បញ្ញត្តិ បន កតមាតិ វិចារណាយ តំ ទស្សេតុំ “យា
បនេត្តា”តិអាទិ វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្វំ។

បហានសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. អភិញ្ញាបរិញ្ញាបហានសុត្តន្តវណ្ណនា

២៥. អភិញ្ញាតិ អភិញ្ញាយ។ យ-ការលោបវសេនាយំ និទ្ទេសោ “សយំ អភិញ្ញា”តិអាទិសុ (ធិ. និ. ១.២៨, ២០៥; ម. និ. ១.១៥២) វិយ, តថា “បរិញ្ញា”តិ ឯត្ថាបិ។ សព្វន្តិ អាយតនសព្វំ។ តញ្ចា អភិញ្ញោយុំ។ អភិជានិត្វាតិ អភិញ្ញាយ ជានិត្វា។ បរិជានិត្វាតិ តិរលាបរិញ្ញាយ អនិច្ចាទិតោ បរិជានិត្វា។ បដហានត្ថាយាតិ បហានបរិញ្ញាយ អនវសេសតោ បដហនាយ។

អភិញ្ញាបរិញ្ញាបហានសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. បឋមអបរិជាននសុត្តន្តវណ្ណនា

២៦. “អភិជាន”ន្តិអាទិនា ឯត្ថ ភគវា បឋមំ កណ្តាបក្ខំ ទស្សេត្វា សុក្កបក្ខំ ទស្សេតិ វេនេយ្យជ្ឈាសយវសេន។ តេនេត្ថ វដ្ឋវិវដ្តំ កថិតំ។

បឋមអបរិជាននសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. ទុតិយអបរិជាននសុត្តន្តវណ្ណនា

២៧. ចក្កុវិញ្ញាណវិញ្ញាតព្ពន្ធម្មា នាម រូចាយតនមេវាតិ អាហា “ហោជ្ជា គហិតរូបមេវា”តិ។ ឥធ អនាថាថកតំ “ចក្កុវិញ្ញាណវិញ្ញាតព្ពន្ធ ធម្មា”តិ វុត្តត្តា។ ហោជ្ជា អាថាថកតម្មិ អនាថាថកតម្មិ គហិតមេវ “យេ ច រូចា”តិ អនវសេសតោ វុត្តត្តា។ តេ ហិ វេទនាសញ្ញាសម្ពាសក្ខន្ធា សហ ចក្កុវិញ្ញាលោន វិញ្ញាតព្ពន្ធា។ តថា ហិ ចក្កុវិញ្ញាណំ តេហិ ឯកុប្បាទំ ឯកវត្ថុកំ ឯកនិរោធំ ឯការម្ពណមេវ។ សេសបទេស្ទតិ សេសេសុ “យញ្ច សោតំ យេ ច សទ្ធា”តិអាទិនា អាគតេសុ កណ្តាបក្ខេ បញ្ចសុ, សុក្កបក្ខេ ធនុបិ បទេសុ។

ឯសេវ នយោតិ ឃ្លាយ “ហេដ្ឋា គហិតរូបមេវ គណ្ហិត្វា” តិ អត្ថោ វុត្ថោ។ ឯសោ
ឯវ តត្ថបិ អត្ថវណ្ណាននយោ។

ទុតិយអបរិជាននសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៦. អាទិត្តសុត្តវណ្ណាន

២៨. គយានមិកាយ នទិយា អវិទូរេ បវត្តោ គាមោ គយា នាម, តស្សំ
គយាយំ វិហារតីតិ សមីបត្តេ ចេតំ ភុម្មវេចនំ។ គយាកាមស្ស ហិ អាសន្នេ
គយាសីសនាមកេ បិដ្ឋិចាសាលោ ភគវា តទាវិហាសិ។ តេនាហ “ភគវា តត្ថ
វិហារតី” តិ។

តត្រាតិ “ភិក្ខុ អាមន្តេសី” តិ យេ ភិក្ខុ អាមន្តេសី, យថា ចាយំ ទេសនា
តេសំ សប្បាយា ជាតា, តត្រ តស្មី អត្ថទ្វយេ វិភាវេតព្ពេ អយំ អនុបុព្វិកថា
សមុទាគមតោ បដ្ឋាយ អនុបដិចាជិកថា។ ឥតោតិ ឥមស្មា កប្បតោ។ កិរាតិ
អនុស្សវនត្ថេ និចាតោ។ ចារមិតាបរិភាវនាយ បរិចាកកតេ។ ញាលោតិ
ពោធិញាលោ។ កនិជ្ជបុត្តោ វេមាតិកភាតា ភគវតោ។ វេជ្ជុភិក្ខុកុដិកាហិ
បរិក្ខិបិត្វា ពហិទ្ធា, អន្តោ បន បជសាលីហិ។

សព្វេសំ សត្តានំ។ បុញ្ញចេតនំ អន្តោ អព្ពន្ធកេ បវេសេតិ។ ភគវាបិ តស្ស
បុត្តោតិ កត្វា “អញ្ញេ តយោ បុត្តា” តិ វុត្តំ។ អវិប្បកិរិត្វាតិ បរាជយេន
អវិប្បកិរិយ អបលាយិត្វា។ បិទហិតិ ទាតុំ ន សក្កោមីតិ តថា អកាសិ។
សច្ចវាទិតាយ គណ្ហិស្វតិ រាជកុលស្ស សច្ចវាទិតាយ អត្ថនោ វំ គណ្ហិសុ។

វិនិច្ឆ័យតុន្តិ បដិញ្ញាយ និវត្តិតំ។ អន្តរាតិ តុម្កេហិ បរិច្ឆេទកាលស្ស អន្តរា ឯវ
មតា។ អដ្ឋវិសតិហត្ថដ្ឋានំ ឧសភំ នាម។ ឧសភេ អដ្ឋវិសតិហត្ថប្បមាណោ
ហំនេ។ ធានគ្គេ ព្យាវដោតិ បសុតោ។

សោតិ ភគវា។ តថាវុបញ្ជិ ពុទ្ធានំ ទេសនាចាដិហារិយំ, យថា ទេសនាយ
គហិតោ អត្តោ បច្ចក្ខតោ វិក្ខតោ ហុត្វា ឧបដ្ឋាតិ។ តេនាហ “ឥមេសំ...បេ...
ទេសេស្សមី”តិ។ សន្និដ្ឋានន្តិ ចរកាលបរិច្ឆេទាទិត្តអគ្គិកានំ
អាទិត្តបរិយាយទេសនាវ សប្បាយាតិ និច្ចយមកាសិ។ បទិត្តន្តិ បទីបិតំ
ឯកាទសហិ អគ្គិហិ ឯកជាលីភូតំ។ តេនាហ “សម្បជ្ឈលីត”ន្តិ។ ទុក្ខលក្ខណំ
កថិតំ ចក្ខាទីនំ ឯកាទសហិ អគ្គិហិ អាទិត្តភាវេន ទុក្ខមតាយ ទុក្ខស្ស
កថិតត្តា។

អាទិត្តសុត្តវល្លាណ និដ្ឋិតា។

៧. អទ្ធក្ខតសុត្តវល្លាណ

២៩. អធិសន្តេន សមាទត្តោ អទ្ធសន្តោតិ អាហ “អទ្ធក្ខតន្តិ
អធិក្ខត”ន្តិអាទិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អទ្ធក្ខតសុត្តវល្លាណ និដ្ឋិតា។

៨. សមុគ្គាតសារុប្បសុត្តវល្លាណ

៣០. មញ្ជិតំ នាម តណ្ហាមាទទិដ្ឋិហិ គហេតព្ធពំ មញ្ជិតំ។ សព្ពស្មី មញ្ជិតន្តិ
សព្ពមញ្ជិតំ, តស្ស សមុគ្គាតោ សេតុយាតោ, តនាវហំ
សព្ពមញ្ជិតសមុគ្គាតសារុប្ប។ អដ្ឋកថាយំ បទ “មញ្ជិតំ នាម ចក្ខាទីសុ ឯវ
ឧប្បជ្ឈតិ, នាញស្មី”ន្តិ ទុតិយនយោ វុត្តោ។ អនុច្ឆរិកន្តិ អនុវបំ អវិលោមំ។

ឥធាតុ ឥន្ទ្រ សាសនេ អញ្ញត្ថ តទការតោ។ “តណ្ហា-មានទិដ្ឋិមញ្ញតាន”ន្ត វុត្ថំ
មញ្ញតត្ថយំ សបរសន្តានេសុ បដិបក្ខវសេន យោជេត្វា ទស្សេត្ថំ “ចក្កំ អហន្តិ
វា”តិអាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ “ចក្កំ អហ”ន្តិ ឥមិណា អជ្ឈត្តវិសយំ ទិដ្ឋិមញ្ញតញ្ច ទស្សេតិ
អត្តាភិទិវេសាហំការធិបនតោ។ “មម”ន្តិ ឥមិណា តណ្ហាមញ្ញតំ មានមញ្ញតម្បី
វា, បរិគ្គហមុខេនបិ សេយ្យាទិតោ មានុប្បជ្ឈនតោ។ សេសបទទ្ធយេបិ ឥមិណា
នយេន មញ្ញតវិភាកោ វេទិតញ្ច។ អហន្តិ អត្តាវ, សោ ច ចក្កស្មី តទជីនវុត្តិត្តា
“បរោ”តិ ន មញ្ញតិ។ មម កិញ្ចនបលិពោធា ចក្កស្មី សតិ លព្ពនតោ, អសតិ ន
មញ្ញតិ តថាមញ្ញតស្ស បច្ចយឃាតតោ។ សេសបទទ្ធយេបិ ឯសេវ នយោ។

អហំ ចក្កតោ និគ្គតោតិ “អហ”ន្តិ វុត្តញ្ច អយំ សត្តោ ចក្កតោ និគ្គតោ
តត្ថ សុខុមាការេន ឧបលព្ពនតោ។ មម កិញ្ចនបលិពោធា ចក្កតោ និគ្គតោ
តស្មី សតិ ឯវ ឧបលព្ពនតោ។ សេសទ្ធយេបិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថ បរោតិ បរោ
សត្តោ។ មម ចក្កតិ ន មញ្ញតិ យស្ស តំ ចក្ក, តស្ស “អហ”ន្តិ វុត្តញ្ចស្សេវ
អភាវតោ។ មមត្ថក្ខតន្តិ មម ការណំ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។ ឯវមេតស្មី សុត្ត
ចក្ករូប-ចក្កវិញ្ញាណ-ចក្កសម្ពស្ស-សុខទុក្ខាទុក្ខមសុខវសេន សត្ត វារា
ចក្កទ្វារេ, តថា សោតទ្វារាទិសូតិ ធន សត្តកា ទ្វេចត្តាលីស។ បុន
សក្កាយវសេន “សព្វំ ន មញ្ញតី”តិអាទិនា វុត្ថំ, តេន តេចត្តាលីស។ បុន
តេក្ខមកវដ្តំ “លោកោ”តិ គហេត្វា “ន កិញ្ចំ លោកេ ឧទាទិយតី”តិ វុត្ថំ, តេន
ចតុចត្តាលីស ហោន្តិ។ ឯវំ សព្វថាបិ ចតុចត្តាលីសាយ ថានេសុ អហត្ថំ
ចាបេត្វាវិបស្សនា កថិតាតិ វេទិតញ្ច។ “ចតុចត្តាលីសាធិកសតេសូ”តិ
កេសុចិ ចោត្តកេសុ លិខន្តិ, សា ច បមាទលេខា។

សមុគ្គាតសារុប្បសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. បឋមសមុគ្គាតសប្បាយសុត្តវណ្ណានា

៣១. ឧបការភូតា តនាវហត្ថា។ តតោតិ មញ្ញតាការតោ។ តន្តិ
 មញ្ញនាវត្ថុំ។ អញ្ញេនាការេនាតិ យថា មញ្ញតិ អនិច្ចាទិអាការតោ, អញ្ញេន
 អនិច្ចាទិនា អាការេន ហោតិ។ អញ្ញថាភាវំវិបរិណាមន្តិ ឧប្បាទវយតាយ
 អញ្ញថាភាវំ ជរាយ មរណេន ច ទ្វេធាវិបរិណាមេតព្ពំ។ តំ ឧបគមនេន
 អញ្ញថាភាវី, ឯវត្ថុតោ ហុត្វាបិ ជីវណភិជ្ជនសភាវេសុ។ ភវេសុ សត្តោ លោកោ
 ឧបរិបិ ភវំយេវ អភិនន្តតិ។ ហេជ្ជា គហិតមេវ សង្កម្ពិទ្ធាតិ “ចក្កំ ន
 មញ្ញតី” តិអាទិនា ហេជ្ជា គហិតមេវ ខន្ធាតុអាយតនាតិ ខន្ធាទិបរិយាយេន
 ឯកតោ គហេត្វា បុនបិ មញ្ញនាវត្ថុំ ទស្សេតិ។ អវសានេ “តតោ តំ ហោតី” តិ
 វុត្តបទេន សទ្ធិ សព្ពវាវេសុ អជ្ឈ អជ្ឈ ហោន្តិ តិ “អជ្ឈចត្តាលីសាយ ថានេសូ” តិ
 វុត្តំ។

បឋមសមុគ្គាតសប្បាយសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៤០. ទុតិយសមុគ្គាតសប្បាយសុត្តវណ្ណាន

៣២. ទស្សេត្វាតិ ឯត្ថ លក្ខណោ អយំ ត្វា-សន្នោ, ហេតុម្ហិ វា។
 អនាទិសត្តសន្តានកតតាហត្ថយលក្ខិតា ហិ សត្ត, តិបរិវដ្តទេសនា តំនិមិត្តំ
 យាវនេវ តប្បហានាយ បវត្តិតភាវតោ។ អវហត្ថំ ចាបេត្វាវិបស្សនា
 កថិតាតិ អជ្ឈកថាយំ វុត្តំ “សហវិបស្សនាយ ចត្តារោបិ មគ្គា កថិតា” តិ។

ទុតិយសមុគ្គាតសប្បាយសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

សព្ពវគ្គវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៤. ជាតិធម្មវគ្គវណ្ណាន

៣៣-៤២. និព្វត្តនសភាវន្តិ ហេតុបច្ឆយេហិ ឧប្បជ្ឈនសភាវំ។ ឧប្បាទានន្តរំ
ពុទ្ធិប្បត្តិយា ដីរណសភាវំ។ យត្ថ ចក្ខាធម្មោ, តត្ថរ
វិសភាគសមុដ្ឋានលក្ខណោ ព្យាធិនោ ឧប្បត្តិបច្ឆយភាវេន ព្យាធិសភាវំ។
មរណសភាវន្តិ វិនាសសភាវំ។ សោកសភាវន្តិ ព្រាតិព្យសនាធិនា
ឧប្បាទានន្តរំ។ សំគិលេសិកសភាវន្តិ តណ្ហាធិវសេន
សំគិលិស្សនសភាវំ។

ជាតិធម្មវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. សព្វអនិច្ចវគ្គវណ្ណានា

៤៣-៥២. ព្រាតបរិញ្ញា អាគតាវិសយវសេន តត្ថិសយស្ស ធម្មស្ស
ជោតិគត្តា។ ឥតរា ទ្វេ តីរណបហានបរិញ្ញាបិ អាគតា ឯវាតិ វេទិតត្តា, តាសំ
អភិញ្ញេយ្យធម្មវិសយត្តា ព្រាណាស្ស ច តីរណបហានបរិញ្ញាសម្ពវតោ។
បរិញ្ញេយ្យបទេ តីរណបរិញ្ញាវ អាគតា, បហាតត្ថបទេ បហានបរិញ្ញាវ
អាគតាតិ យោជនា។ ឥតរាបិ ទ្វេ គហិតាយេវ តាហិវិនា អត្ថសិទ្ធិយា
អភាវតោ។ បច្ឆក្ខំ កាតត្ថំ អារម្មណតោ អសម្មោហតោ បដិវិជ្ឈនេន។
អវុត្តាបិ គហិតាយេវ បរិជាននស្ស យាវនេវ បហានត្តត្តា។ ឯកសភាវេន
វិនាភារោ អនេកគុដ្ឋោ។ ឧបសជ្ឈរោគេនវិយ អន្តោ ឯវ អភិហតសព្វតា
ឧបហតដ្ឋោ។

សព្វអនិច្ចវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បឋមោ បណ្ណាសកោ។

៦. អវិជ្ជាវគ្គវណ្ណានា

៥៣-៦២. ចតុស្កុសធូសុ អញ្ញាលំ តប្បជីន្ទានកសម្មោហោ។ អវិន្ទិយំ
វិន្ទតិ, វិន្ទិយំ នវិន្ទតិ កត្វាវិជ្ជាយ បដិបក្ខោវ អវិជ្ជាវិជ្ជាយ ឧប្បន្ទាយ
អនវសេសតោ អវិជ្ជា បហ័យតិ, តំ ទស្សន្តោ “វិជ្ជាតិ អរហត្តមគ្គវិជ្ជា” តិ
អាហា។ នកេវលំ អនិច្ចានុបស្សនាវសេនេវ មគ្គវុជ្ជានំ, អថ ខោ
ឥតរាជុបស្សនាវសេនេវ ទស្សន្តោ “ឧក្ខា... បេ... បហ័យតិយេវ” តិ អាហា។
សត្តត្ថាតិ ឧបស្កត្តន្តេ សន្ធាយាហា។ តតោ អបរេបិ តំអត្តលក្ខណាវសេន
កថិតសុត្តន្តេបិ។ តានិបិ ហិ តថា ពុជ្ឈនកបុគ្គលានមជ្ឈិមសយេន វុត្តានីតិ។

អវិជ្ជាវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. មិគជាលវគ្គោ

១. បឋមមិគជាលសុត្តវណ្ណានា

៦៣. ចក្កវិញ្ញាលំ ទស្សនកិច្ចន្តិ វុត្តចក្កវិញ្ញាលោន បស្សិតព្ពន្ធិ អាហា
“ឥដ្ឋាវម្ពណភូតា” តិ។ កមនីយាតិ កាមេតព្ពា។ មនំ អប្បាយន្តិ តិ មនាចាតិ
អាហា “មនវឿនកា” តិ។ បិយាយិតព្ពសភាវា បិយរូចា។ កាមូបសំហិតាតិ
កាមបដិសំយុត្តា។ អាលម្ពិតព្ពតា វេ ចេត្ត ឧបសំហិតតាតិ “អារម្មណំ
កត្វា” តិ អាទិមាហា។ តណ្ហាសម្ពាតា នន្ទិ តណ្ហានន្ទិ, ន តុដ្ឋិនន្ទិយេវ “នន្ទិ
ចរតី” តិ អាទិសុវិយ។ កាមន្តន្តិ កាមសមីបំ។ “អនុបចារជ្ជាន” ន្តិ វត្វា តំ
ទស្សតិ “យត្តា” តិ អាទិនា។

ឯត្ថាតិ យថានិហតេ ចាបេ។ “ឥមំ ឯកំ បរិយាយំ បេចត្វា” តិ វុត្តំ តស្ស
“បន្ទានី” តិ បទេន សង្កហិតត្ថា។ អប្បសទ្ធានិ អប្បនិគ្សាសានីតិ ឯត្ត អប្ប-
សន្តោ អភាវត្ថោ។

បឋមមិគដាលសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. សមិទ្ធិលោកបញ្ញាសុត្តន្តវណ្ណនា

៦៨. អាយាចនសុត្តតោ បដ្ឋាយាតិ មិគដាលវគ្គេ ទុតិយសុត្តតោ បដ្ឋាយ។
បឋមសុត្តេ បន ទុតិយ កវិហារាធិការោ វុត្តោតិ។

សមិទ្ធិលោកបញ្ញាសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. ឧបសេនអាសីវិសសុត្តន្តវណ្ណនា

៦៩. គហេត្វាតិ ចារុបនស្ស សិលីលករណេន វីមសតោ មោចត្វា។
លេណាឆ្មាយាយាតិ បុរិមទិសាយ លេណាឆ្មាយាយំ។ បតិក្វាតិ លេណាឆ្មនតោ
ភស្ស្យត្វា។ ដុដ្ឋវិសោតិ ចតុសុ អាសីវិសេសុ សោ ដុដ្ឋវិសោ។ តេនាហ
“តស្មា”តិអាធិ។ បរិយាទិយមានមេវាតិ ខេបេន្តមេវ, វិណសេន្តមេវាតិ អត្តោ។
យថាបរិច្ឆេទនាតិ អត្តនោ វិសបរិច្ឆេទានុរូបំ។ អញ្ញាថាភាវន្តិ
វឡុកាវាទិបកតិជហនំ។ សភាវិគមោតិ វិណសោ។

ឧបសេនអាសីវិសសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. ឧបវាណសន្និដ្ឋិកសុត្តន្តវណ្ណនា

៧០. រូបំ បដិសីវិទិតំ កកោតិ ញាតបរិញ្ញាវសេន។ រូបរាគន្តិ នីលាទិកេនេ
រូបធម្មេ រាគំ។ បដិសីវិទិតំ កកោតិ “អយំ មេ រាគោ អប្បហីនោ”តិ។ ឯតេន
សេក្ខានំ បច្ចវេក្ខណា កចិតា។ តេន វុត្តំ “ឯវម្បិ ខោ, ឧបវាណ, សន្និដ្ឋិកោ
ធម្មោ ហោតិ”តិអាធិ។ រូបរាគំ បដិសីវិទិតំ កកោតិ “នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ រូបេសុ
រាគោ”តិ បដានាតិ។ អសេក្ខានំ ហាយំ បច្ចវេក្ខណា។

ឧបរាណាសន្តិដ្ឋិកសុត្តន្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. បឋមធនស្សយតនសុត្តវណ្ណានា

៧១. ជស្សករាណន្តំ ធន្នំ ជស្សនំ អាករាណំ ឧប្បត្តិជ្ជានាណំ, ចក្ខាធិនន្តិ អត្ថោ។
នដ្ឋោ នាម អហន្តិវទតិ, យោ ធន្នំ ជស្សយតនាណំ សមុទយាធិ យថាភូតំ
បជាតាតិ, សោ វុសិតវា, ឥតរោ អវុសិតវា អហញ្ច តាធិសោតិ។ អយមេវាតិ
អយំ ចក្ខុស្មី “នេតំ មមា”តិអាធិនា តិណ្ណំ តាហានំ អតារោ វេ។

បឋមធនស្សយតនសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ទុតិយធនស្សយតនសុត្តវណ្ណានា

៧២. អបុនព្វវេតិ បុនព្វវាការោ។

១១. តតិយធនស្សយតនសុត្តវណ្ណានា

៧៣. បនស្សសន្តិ ឯកំសេន នដ្ឋាតិ អយមេត្ថ អត្ថោតិ អាហ
“អតិនដ្ឋា”តិ, ធុរតោ វេ នដ្ឋាតិ អត្ថោ។

តតិយធនស្សយតនសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

មិគជាលវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. គិលានវគ្គោ

១-៥. បឋមគិលានសុត្តាធិវណ្ណានា

៧៤-៧៨. អប្បញ្ញតោតិ នាមគោត្តតោ ថេវ សីលាទិគុណោហិ ច
អប្បញ្ញតោ អវិស្សតោ។ ថេវមជ្ឈិមភារំ អប្បត្តតាយ នវោ។

បឋមគិលានសុត្តាទិវុឌ្ឍានា និដ្ឋិតា។

៧. ទុតិយអវិជ្ជាបហានសុត្តវុឌ្ឍានា

៨០. អនិច្ចាទិវសេន អភិនិវិសនំ អភិនិវេសោ, សោ ឯវ ធម្មសភារំ
អតិក្កមិទ្ធា បរតោ អាមសនតោ បរមាសោ, សោ ឯវ តាហោ។ តេន
អភិនិវេសបរមាសគ្គាហេន គណ្ហិតំ ន យុត្តា អនិច្ចាទិសភារត្តា។ សម្ពាទ ឯវ
បរតិយា ការណភារតោ សម្ពាទនិមិត្តានិ។ យោ សម្ពាទេសុ
អបរិញ្ញតាភិនិវេសេន បស្សិតញោ អត្តាការោ, សោ ន ហោតីតិ អញ្ញោ
អនត្តាការោ, តតោ អញ្ញតោ បស្សតិ។ បរិញ្ញតាភិនិវេសោតិ
តីរណបរិញ្ញាយ បរិច្ឆិដ្ឋញាតមិច្ឆាភិនិវេសោ។ បរិញ្ញតាភិនិវេសោតិ វា
បរិញ្ញតវិបស្សនាភិនិវេសោ។ វិបស្សនាតិ អរូបសត្តកវសេនវិបស្សនាយ
បរិជានិតញា។

ទុតិយអវិជ្ជាបហានសុត្តវុឌ្ឍានា និដ្ឋិតា។

៨. សម្ពហុលភិក្ខុសុត្តវុឌ្ឍានា

៨១. កេវលន្តិ ឥតរលក្ខណោហិ អវោមិស្សំ។

១០. ជគ្គនបញ្ញាសុត្តវុឌ្ឍានា

៨៣. តណ្ហាយ បហីនាយ ទិដ្ឋិមាណាបិ បហីនា ឯវាតិ “តណ្ហាបបញ្ចស្ស
ជិន្នតា ជិន្នបបញ្ចោ”តិ វុត្តំ។ ទុតិយបទេមិ ឯសេវ នយោ។ ឥធ សត្តវោហារោ

៨៧. សត្វនិមិត្តហ៊ា បដិសន្ធិយតិ ឯតេជានតិ បដិសន្ធានំ, ជលសមាបត្តិ។
 ជីវិតហារកសត្តំ ជីវិតស្ស ហរណតោ, សត្តានព្វា សសនតោ ហីសនតោ។
 បរិចរិតោតិ បយ្យុចាសិតោ។ តេន យថាជន្មសិដ្ឋំ បដិបណ្ឌិត្តិ ធិបេតិ។

អនុបវដ្ឋន្តិ បរេហំ ន ឧបវទិតញំ។ តំ បនេត្ត អាយតី អប្បដិសន្ធិការតោ
ហោតីតិ អាហា “អប្បវត្តិក”ន្តិ។ “នេតំ មមា”តិអាធិនំ វទន្តោ អរហត្ត
បក្ខិបិទ្វា កថេសិ។ បុព្វជ្ជនការមេវ ធិបេន្តោ វទតិ អកតកិច្ចការធិបនេន។
កិញ្ញាបិ ថេរោ បុច្ឆិតំ បញ្ចំ អរហត្ត បក្ខិបិទ្វា កថេសិ, “ន សមនុបស្សមី”តិ
បន វទន្តោ កិញ្ញំ និប្បត្តិ ន កថេសិ, តស្មា “ឥទម្បិ មនសិ កាតព្វ”ន្តិ ឥទំ
អានេត្វា សម្ពន្ធោ។

កិលេសបស្សន្តិ កិលេសបរិធិបាសោ កវត្តាយ បុន កវត្តាយ។
អាលយនិកន្តិ បរិយុដ្ឋានេតិ កវន្តេ អបេក្ខាសញ្ញាតេ អាលយេ និកន្តិយា ច
បរិយុដ្ឋានប្បត្តិយា។ អសតិ អវិជ្ជាមាណាយ។ បដិសន្ធិវសេន អញ្ញាភវតោ
ឥធាកមនំ អាគតិ នាម។ ចុតិវសេន គមនន្តិ ចវនវសេន ឥតោ គតិ។
អនុបគមនំ គតិ នាម តទុកយំ ន ហោតិ។ ចុត្វបចាតោ អបរាបរកវនវសេន
ចុតិ, ឧបបជ្ជនវសេន ឧបចាតោ, តទុកយម្បិ ន ហោតិ។ ឯវំ បន ចុត្វបចាតោ
អសតិ នេវិធ ន ឥធ លោកេ។ ន ហុំ ន បរលោកេ ហោតិ។ តតោ ឯវំ ន
ឧកយត្ត ហោតិ។ អយមេវ អន្តោ អយំ ឥធលោកេ បរលោកេ ច អភាវោយេវ
ទុក្ខស្ស បរិយោសានំ។ អយមេវាតិ យថាវត្ថោ ឯវំ - ឯត្ថ ឯតស្មី ចាបេ
បរម្បរាគតោ បមាណាគតោ អត្ថោ។

យេ បនាតិ សម្មវាធិនោ សន្ធាយ វទតិ។ អន្តរាភវំ ឥច្ឆន្តិ “ឯវំ ភវេន
កវន្តវសម្ពន្ធោ យុដ្ឋេយ្យ”តិ។ និវត្តកំ អន្តរាភវស្ស នាម កស្សចិ អភាវតោ។
ចុតិក្ខន្ធានន្តវញ្ញំ បដិសន្ធិក្ខន្ធានំយេវ ចាតុភាវោ។ តេនាហ
“អន្តរាភវស្ស...បេ... បដិក្ខត្តោយេវា”តិ។ តត្ថ ភាវោតិ អត្ថិតា។ អភិធម្ម
កថាវត្ថុប្បករណេ (កថា. ៥០៥-៥០៧) បដិក្ខត្តោយេវ។ យទិ ឯវំ “អន្តរេនា”តិ
ឥទំ កថន្តិ អាហា “អន្តរេនា”តិអាធិ។ វិកប្បតោ អញ្ញំ វិកប្បន្តំ, តស្ស ធិបនំ

“អន្តរេនា” តិ វចនំ។ ន អន្តរាភវទីបនំ តាទិសស្ស អនុបលព្ពនតោ
បយោជនាភាវតោ ច។ យត្ថ ហិវិចាកវិញ្ញាណស្ស បច្ចយោ, តត្ថស្ស
និស្សយភូតស្ស វត្ថុស្ស សហភាវីនព្វា ខន្ធនំ សម្ពវោតិ សទ្ធិ អត្ថនោ
និស្សយេនវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ឈតេវាតិ នាស្ស ឧប្បត្តិយា ទេសទូរតា វេទិតព្វា។
“នេវ ឥធ ន ហុរ” ត្ថិ វុត្ថទ្វយតោ អបរំ វិកល្បន “ន ឧភយ” ត្ថិ, តត្ថបិ ន
ហោតិយេវាតិ អធិប្បាយោ។ “អន្តរេនា” តិ វា “វិនា” តិ ឥមិនា សមាទត្តោ
និចាតោ, តស្មា នេវិធ, ន ហុរំ, ឧភយំ វិនាបិ នេវាតិ អត្ថោ។

អាហារីតិ ជិន្នវសេន កណ្តិ។ តេនាហ “កណ្តាណឡំ ជិន្និ” តិ។ បរិគ្គណ្ឌោតិ
សម្មសន្តោ។ បរិនិព្វតោ ធីយវត្ថំ វិបស្សនាយំ យុត្តបយុត្តភាវតោ។ “អនុបវដ្ឋំ
ធន្នន ភិក្ខុនា សត្តំ អាហារិត” ត្ថិ, កថេសីតិ អសេក្ខកាលេ ព្យាករណំ វិយ
កត្វា កថេសិ។

ឥមិនាតិ “ឧបវដ្ឋកុលានិ” តិ ឥមិនា វចនេន។ យេវេតិ សារិបុត្តត្ថេរោ។ ឯវត្ថុ
ឯវំ បុព្វកាលេសុ សំសជ្ឈិហារី ហុត្វា ឋិតោ បច្ឆា អរហត្តំ ចាបុណិស្សតីតិ
អាសន្តន្តោ បុច្ឆតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ធន្នសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥-៦. បុណ្ណសុត្តានិវណ្ណានា

៨៨-៨៩. តត្ថិ ចក្ករូបទ្វយំ។ តេនាហ “ចក្កព្យាវ រូបព្វា” តិ។ នន្ទិសមុទយាតិ
នន្ទិយា សមុទយតណ្ហាយ សេសការណេហិ នន្ទិយា សមុទិតិ សមោធានំ
នន្ទិសមុទយោ, តស្មា នន្ទិសមុទយា។ តេនាហ “តណ្ហាយ សមោធានេនា” តិ។
បញ្ចក្ខន្ធសម្ពាតស្ស ទុក្ខស្ស សមោធានេន សមុទិតិ បវត្តិយេវាតិ សហ
សមុទយេន ទុក្ខស្ស ទស្សិតត្តា “វដ្ឋំ មត្តកំ ចាបេត្វា” តិ វុត្ថំ។ និរោធិចាយេន

សន្ធិ និរោធស្ស ធន្យតត្តា “វិវដ្តំ មត្តកំ ចាបេត្វា” តិ។ បុច្ឆានុសន្និអាទីសុ
អញ្ញាតរោ ន ហោតីតិ អាហា - “ចាជិយេក្កោ អនុសន្និ” តិ។

ចណ្ណាតិ កោធនា។ ធុដ្ឋាតិ ទោសវន្តោតិ អត្តោ។ កិព្ពិសាតិ ចាចា។
កក្កុឡាតិ ទារុណា។ យជិកមុគ្គវេនាតិ ឯកស្មី បក្ខេ យជិកំ ធស្សេត្វា កតេន
រស្សធរណ្ឌន។ សត្តានំ សសនតោ សត្តំ, តតោ ឯវ ជីវិតស្ស ហរណតោ
ហារកញ្ចាតិ សត្តហារកំ។ ឥន្ទ្រិយសំវរោ “ធមោ” តិ វុត្តោ មនច្ឆដ្ឋានំ
ឥន្ទ្រិយានំ ធមនតោ។ បញ្ញា “ធមោ” តិ វុត្តោ កិលេសវិសេវិតានំ ធមនតោ
វ្យបសមនតោ។ ឧបោសថកម្មំ “ធមោ” តិ វុត្តំ កាយទ្វារាទីហិ
ឧប្បជ្ឈនកអសមស្ស ធមនតោ។ ខន្តិ “ធមោ” តិ វេទិតញ្ញា អក្ខន្តិយា ធមនតោ
វ្យបសមនតោ។ តេនាហា “ឧបសមាទិ តស្សេវ វេវចន” តិ។

ឯត្តាតិ សុនាបរន្តជនបទេ។ ឯតេ ទ្វេតិ អយំ បុណ្ណាត្ថរោ តស្ស កនិដ្ឋោតិ
ឯតេ ទ្វេ ភាតរោ។ អាហាច្ឆ អដ្ឋាសិ ឧឡារំ ពុទ្ធារម្មណំ បីតី ឧប្បាទេត្វា។ សត្ត
សីហនាទេ នទិត្វាតិ មម្មេច្ឆនកានម្មិ អក្កោសបរិភាសានំ ខមនេ
សន្តោសាភាវទីបនំ, ចាណិប្បហារស្ស, លេខុប្បហារស្ស, ធរណ្ឌប្បហារស្ស,
សត្តប្បហារស្ស, ជីវិតវោរោបនស្ស, ខមនេ សន្តោសាភាវទីបនញ្ញាតិ ឯវ សត្ត
សីហនាទេ នទិត្វា។ ចត្វសុ ហ្មានេសុ វសិតត្តា ចាឡិយំ វសនដ្ឋានំ អនុទ្ទេសិកំ
កត្វា “សុនាបរន្តស្មី ជនបទេវិហារតិ” ឥច្ឆេវ វុត្តំ។

ចត្វសុ ហ្មានេស្វតិ អត្ថហត្ថបត្ថតេ, សមុទ្ធិគិរិវិហារេ, មាតុលគិរិម្ហិ,
មកុឡ កាវារិហារេតិ ឥមេសុ ចត្វសុ ហ្មានេសុ។ តន្តិ ចង្គមំ អារុយ្ហ កោចិ ភិក្ខុ
ចង្គមិតុំ សមត្តោ នត្តិ មហតា សមុទ្ធិបរិស្សយេន ភាវនាមនសិការស្ស
អនភិសម្ពុណានតោ។ ឧប្បាតិកន្តិ ឧប្បាតករំ មហាសង្ខារំ ឧដ្ឋបេត្វា។
សម្មុទេតិ អនិលបទេសេ។ បជិវេទេសុត្តិ បវេទេសុ។

អារទូកាលតោ បដ្ឋាយាតិ មណ្ឌលមាឡស្ស កាតុំ បដវីមិតកាលតោ
បកុតិ។ សច្ចពន្ធន បញ្ចសតានិ បរិបូរេតុំ “ឯកុនបញ្ចសតាន”ន្តិ វុត្តំ។
គន្ធកុដិន្តិ ជេតវនមហាវិហារេ មហាគន្ធកុដិ។

សច្ចពន្ធនាមោតិ សច្ចពន្ធ បព្ពតេ ចិនិវាសិតាយ “សច្ចពន្ធនា”ត្រូវ
លទ្ធនាមោ។ អរហត្តំ ចាបុណ្ណំតិ បញ្ចភិញ្ញាបរិវារំ អរហត្តំ អធិគង្គិ។ តេនាហ
“មគ្គនេវស្ស អភិញ្ញា អាគតា”តិ។

តស្មី សន្និបតិកា មហាជនា កេចិ សោតាបន្នា, កេចិ សកទាគាមិនោ,
កេចិ អនាគាមិនោ, កេចិ អរហន្តោ អហោសុំ។ តត្ថាបិ កេចិ តេវិជ្ជា, កេចិ
ធម្មភិញ្ញា, កេចិ បដិសម្ពិទ្ធប្បត្តា អហោសុំ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ “មហាជនស្ស
ពន្ធនមោក្ខោ ជាតោ”តិ។ យេ បន តត្ថ
សរណគមនបញ្ចសីលទសសីលសមាទានេន លទ្ធានុគ្គហា, តេសំ ទេវតានញ្ច
វសេន “មហន្តំ ពុទ្ធកោលាហលំ អហោសី”តិ វុត្តំ។

អរុណំ បន មហាគន្ធកុដិយំយេវ ឧដ្ឋបេសិ ទេវតានុគ្គហត្ថញ្ញោវ
កុលានុទយាយ ច។ អចាយមគ្គ ឱតារិតោ “កោចិ លោកស្ស សធិតា អត្ថិ,
តស្ស វសេន បវត្តិសំហារា ហោន្តិ, តេនេវាយំ បជា សនាថា ហោតិ, តំ យុញ្ញតិ
ច តស្មី តស្មី កម្មេ”តិ មិច្ឆាកាហោហិ។ បរិចរិតព្ពំ យាចិ “ឯត្ថ មយា ចិវ
វសិតព្ពំ”ន្តិ។

ធម្មន្តិ ពាហិយសុត្តំ។ តំ ឧត្តានមេវ ហោជ្ជា វុត្តនយត្តា។

បុណ្ណាសុត្តានិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧-៨. បឋមឯសុត្តានិវណ្ណានា

៩០-៩១. ឯជតិ ធម្មាវម្ពណនិមិត្តំ កម្មតីតិ ឯជា។ តេនាហា
“ចលនជ្ជនា”តិ។ អាពាធនជ្ជន បីឡនជ្ជន។ អន្តោ ទោសនជ្ជនាតិ អន្តោចិត្ត
ឯវ បទុស្សនជ្ជន។ និកន្តនជ្ជនាតិ និទ្ទនជ្ជន។ ហេដ្ឋា ភហិតមេវាតិ ហេដ្ឋា
មញ្ញិតសមុគ្គាតសារុប្បសុត្តេ អាគតមេវ។ វុត្តនយមេវ
មញ្ញិតសមុគ្គាតសុត្តេ។

បឋមឯជាសុត្តាទិវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩-១០. បឋមទ្វយសុត្តាទិវណ្ណនា

៩២-៩៣. ទ្វយន្តិ ទុកំ។ ចាឡិយំ អាមេឌិតលោបេន និទ្ទេសោតិ អាហា “ទ្វេ ទ្វេ
កោដ្ឋាសេ”តិ។ ឯវមេតន្តិ ឯវំ អនិច្ចាទិកាវេន ឯតំ ចក្ករូបញ្ចាតិ ទ្វយំ។
ចលតីតិ អនវដ្ឋានេន បចលតិ។ ព្យាបតីតិ ជរាយ មរណេន ច បវេជតិ។ ហេតុ
ចេវ ឧប្បត្តិនិមិត្តត្តា។ សហគតីតិ សហប្បវត្តិ, តាយ គហេតព្ពត្តា “សង្កតី”តិ
ជស្សោ វុត្តោ។ ឯស នយោ សេសបទទ្វយេបិ។ យស្មា ច សំគច្ចមានធម្មវិមុត្តា
សង្កតិ នាម នត្ថិ, តថា សន្និចាតសមវាយា, តេសំ វសេន និព្ពត្តោ ជស្សោ តថា
វុច្ឆតីតិ។ តេនាហា “ឥមិនា”តិអាទិ។

វុត្តតិ ចក្ក និស្សយបច្ចយាទិកាវេន។ អារម្មណន្តិ រូបំ
អារម្មណបច្ចយាទិកាវេន។ សហជាតា តយោ ខន្ធវា វេទនាទយោ, តេ
សហជាតាទិបច្ចយកាវេន។ អយំ ហេតុតិ អយំ តិវិជោ ហេតុ។
ជស្សនាតិអាទីសុ អយំ សង្ខេបត្តោ - យស្មា រូចារម្ពណោ ជស្ស អត្តនោ
ដុសនកិច្ចំ ករោន្តេ ឯវំ វេទនា អនុកវនកិច្ចំ, សញ្ញា សញ្ញាននកិច្ចំ ករោតិ,
តស្មា “ជស្សន ដុដ្ឋមេវ”តិអាទិវុត្តមេវ អត្តំ ឥនានិ បុគ្គលាធិដ្ឋានេន ទស្សេតុ
“ដុដ្ឋោ”តិអាទិ វុត្តំ។ បញ្ចេវ ខន្ធវា ភគវតា សមតីសាយ អាការេហិ វុត្តោ។

កសាតិ អាហា “កង”ន្តិអាទិ។ រុក្ខសាខាសុ រុក្ខវេហារោវិយ ឯកេកងម្មេប
ខន្ធវេហារោ ហោតិយេវ។ តេនាហា ភគវា - “វិញ្ញាណំវិញ្ញាណក្ខន្ធន្វា”តិ
(យម. ខន្ធយមក ២)។

បឋមទ្វយសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ធន្តវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. សឡវគ្គោ

១. អធន្តអគុត្តសុត្តវណ្ណានា

៩៤. អធមិតាតិ ធមំ និព្វិសេវនការំ អនីតា។ អគោបិតាតិ សតិសម្មាតាយ
វតិយា ន រក្ខិតា។ អបិហិតាតិ សតិកវាជេន ន បិហិតា។ ចតុបិបិ បទេហិ
ស្រ្តីយានំ អនាវរណមេវាហា។ អធិកំ វហន្តិតិ អធិវាហា, ទុក្ខស្ស អធិវាហា
ទុក្ខាធិវាហា។ និរយេសុ ឧប្បជ្ឈនកំ នេរយិកំ។ អាទិ-សទ្ធន សេសចាឡី
សន្តណ្តាតិ។

សឡេវាតិ ធការស្ស ស-កាវោ, ឡ-កាវោ បទសន្ធកវោ។ យត្ថាតិ
និមិត្តតេ ភុម្មំ។ អនវស្សតា អតិស្ថាតិ វាគេន អតេមិតា។

អស្សាទិតន្តិ អស្សាទំ ឥតំ ឧបគតំ។ តេនាហា “អស្សាទវន្ត”ន្តិ។ សុខទុក្ខន្តិ
ឥដ្ឋានិដ្ឋំ។ អន្ធយតីតិ អន្ធយោ, ហេតុ។ ជស្សាតិ អន្ធយោ ឯតស្សាតិ
ជស្សន្ធយន្តិ អាហា - “ជស្សហេតុក”ន្តិ។ “អវិរុទ្ធ”ឥតិ វិភត្តិលោបេន និទ្ទេសោ។

បបញ្ចសញ្ញាតិ តណ្ហាទិសមជ្ជបសំហតសញ្ញា។ តេនាហា
“កិលេសសញ្ញាយ បបញ្ចសញ្ញា នាម ហុត្វា”តិ។ បបញ្ចសញ្ញា ឯតេសំ អត្ថីតិ

បបញ្ចសញ្ញា, ឥតរឹតរា នរា។ បបញ្ចយន្តាតិ សំសារេ បបញ្ចំ ចិរាយនំ ករោត្តា។
សញ្ញានោតិ គេហស្សិតសញ្ញាយ សញ្ញាវន្តោ។ មនោមយំ វិតក្កន្តិ កេវលំ
មនសា សម្ភារិតំ មិច្ឆារិតក្កំ។ ឥរិយតិ ឥរិយំ បដិបត្តិ ឥរិយតិ បដិបដ្ឋតិ។

សុដ្ឋការិតោតិ សុដ្ឋការំ សុការំនំ ឥតោ ការិតការិតោ។ ដុដ្ឋស្ស ចិត្តន្តិ
តេន យថាវុត្តជស្សេន ដុដ្ឋំ អស្ស ចិត្តំ។ នវិកម្មតេ ក្ខបិតិ កិស្សិញ្ចំ
ឥដ្ឋានិដ្ឋារម្មណេ ន កម្មតិ។ ចារកាតិ ចារកាមិនោ ភវថ។

អនន្តអគុត្តសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

២. មាលុក្យបុត្តសុត្តវណ្ណាន

៩៥. អបសាទេតិ តន្តេតិ។ ឧស្សាទេតិ ឧក្កំសេតិ។ អយំ កិរ បេរោ
មាលុក្យបុត្តោ។ បមដ្ឋិតាតិ យោនិសោមនសិការស្ស អនុយុដ្ឋនេន
បមដ្ឋិតា។

យត្រាតិ បច្ចុត្តំ វេចនាលង្គារេ។ នាមាតិ អសម្ភារេន អបសាទនបក្ខេ,
ឧស្សាទនបក្ខេ បន សម្ភារេន។ កី ជាតន្តិ កី តេន មហាល្លកការេន ជាតន្តិ
មហាល្លកការំ តិណាយបិ អមញ្ញមា នោ វេទតិ។ តេនាហា “យទិ...បេ....
អនុគ្គណ្ណោ”តិ។ អនុគ្គណ្ណោតិ អចិន្តេន្តោ។ មាទិសានំ ភគវតោ ឡិវាទោ
ឧបការាវហោតិ ឯតរហិ ឡិវាទញ្ច បសំសន្តោ។

“អទិដ្ឋា អទិដ្ឋបុត្តា”តិអាទិនា បរិកប្បវសេន វុត្តនិទស្សនំ “យថា ឯតេសុ
ធន្ទានយោ ន ហោន្តិ, ឯវមិតេសុបិ បរិញ្ញាតេសូ”តិ នយបដិបដ្ឋនត្ថំ, តេសម្បិ
ឥមេហិ សមាទេតព្ពត្តា។ តេន វុត្តំ “សុបិនក្ខបមា កាមា”តិ (ម. និ. ១.២៣៤;
២.៤៦; ចាចិ. ៤១៧; ចូឡវ. ៦៥)។

ចក្ខុវិញ្ញាណន ធិដ្ឋ ធិដ្ឋមត្តន្តិ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស រូបាយតនំ យត្តកោ
គហណាការោ, តត្ថកំ។ កិត្តកំ បមាណន្តិ អត្តសំវេទិយំ បរស្ស ន ធិសីតព្ពំ,
កប្បនាមត្តំ រូបំ។ តេនាហ “ចក្ខុវិញ្ញាណំ ហី” តិអាធិ។ រូបេតិ រូបាយតនេ
រូបមត្តមេវាតិ នីលាធិភេទំ រូបាយតនមត្តំ, ន នីលាធិ។ វិសេសនិវត្តនត្តោ ហិ
អយំ មត្ត-សន្តោ។ យធិ ឯវំ, ឯវ-ការោ កិមត្តិយោ? ចក្ខុវិញ្ញាណញ្ញំ រូបាយតនេ
លព្ពមានម្បិ នីលាធិវិសេសំ “ឥទំ នីលំ នាម, ឥទំ បីតំ នាមា” តិ ន គណ្ណាតិ។
កុតោ និទ្ធានិទ្ធានិសភាវត្តន្តិ សំហិតស្សបិ និវត្តនត្តំ ឯវការគ្គហណំ។
តេនាហ “ន និទ្ធានិសភាវ” ត្តិ។ សេសវិញ្ញាណហិបីតិ ជវនវិញ្ញាណហិបី។

ធិដ្ឋ នាម ចក្ខុវិញ្ញាណំ រូបាយតនស្ស ធស្សនត្តិ កត្វា។ តេនាហ “រូបេ
រូបវិជានន” ត្តិ។ ចក្ខុវិញ្ញាណមត្តមេវាតិ យត្តកំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ រូបាយតនេ
គហណាមត្តំ, តំមត្តមេវ មេ សព្ពំ ចិត្តំ ភវិស្សតីតិ អត្តោ។ “រាគាធិវិហោនា” តិ វា
ចាហៅ។ ធិដ្ឋ នាម បទត្តតោ ចក្ខុវិញ្ញាណន ធិដ្ឋ រូបំ។ តត្ថេវាតិ ចក្ខុវិញ្ញាណន
ធិដ្ឋមត្ត រូបេ។ ចិត្តត្ថយំ ធិដ្ឋមត្តំ នាម ចក្ខុវិញ្ញាណំ វិយ រាគាធិវិហោន
បវត្តនតោ។ តេនាហ “យថា ត” ត្តិ អាធិ។

មនោទ្វារវដ្ឋនេនវិញ្ញាតារម្មណំវិញ្ញាតន្តិ អធិប្បតំ រាគាធិវិហោន
វិញ្ញេយ្យតោ។ តេនាហ “យថា អារវដ្ឋនេនា” តិអាធិ។

តនាតិ តស្មី កាលេ, ន តតោ បដ្ឋាយាតិ អយមេត្ត អត្តោតិ ធស្សេតិ។
“ធិដ្ឋមត្ត” ត្តិអាធិនា យេសំ រាគាធិនំ និវត្តនំ អធិប្បតំ, តេ “តេនា” តិ ឯត្ត ត-
សន្តេន បច្ឆាមសីយន្តិតិ “តេន រាគេន វា រត្តោ” តិអាធិ វុត្តំ។ តត្ថាតិ វិសយេ
ភុម្មំ, វិសយភារោ ច វិសយិនា សម្ពន្ធវសេន ឥច្ឆិតញោតិ វុត្តំ
“បដិពន្លោ” តិអាធិ។

សតិវិចារបស្សយថាសភាវសល្លក្ខណាសតិ មុដ្ឋា
បិយនិមិត្តមនសិកាវេន អនុប្បជ្ឈនតោ ន ទិស្សតិ នប្បវត្តតិ។ អដ្ឋោសាតិ
អដ្ឋោសាយ។ គិលីត្វា បរិនិដ្ឋបេត្វា អត្តនិយករណោ។

អភិជ្ឈា ចវិហោសា ចាតិ ករណត្ថេ បច្ចត្តវចនន្តិ អាហា - “អភិជ្ឈាយ ច
វិហោសាយ ចា”តិ។ អត្តវសេន វិភត្តិបរិណាមោតិ អាហា -
“អភិជ្ឈាវិហោសាហី”តិ។ អាចិន្តស្សាតិ វឿន្តស្ស។ បដិស្សតោតិ បតិស្សតោ
សព្ពត្ត សតិយា យុត្តោ។ សេវតោ ចាបីតិ ឯត្ថ ច-សន្តោ អបិ-សន្តោ ច
និចាតមត្តន្តិ “សេវន្តស្ស”ឥច្ឆេវ អត្តោ វុត្តោ។

មាលុក្យបុត្តសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. បរិហានសុត្តវណ្ណានា

៩៦. បរិហានសភាវន្តិ អនវដ្ឋធម្មេហិ បរិហាយនសភាវំ។ អភិកវិតានិទិ
អភិក្ខតានិ និព្វិសេវនភាវាការេន។ សវសង្កប្បាតិ តស្មី តស្មី វិសយេ
អនវដ្ឋិតភាវេន សង្កប្បា។ សំយោជនិយាតិ សំយោជេតញ្ញា។ សំយោជនានញ្ញា
បុនប្បនំ ឧប្បត្តិយា ឱកាសំ ទេន្តោ កិលេសជាតំ អធិវាសេតិ នាម។ កិលេសោ
ឯវ កិលេសជាតំ។ អារម្មណំ បន ចិត្តេ ករោន្តោ អធិវាសេតិ នាម។
ធន្តរាគប្បហានេន ន បដហតិ អារម្មណំ, កិលេសំ បន
អនុប្បត្តិធម្មតាចាទនេន ឯវ។ អភិកវិតំ អាយតនន្តិ កចិតំ អធិវាសនាទិនា។
“កថញ្ច, ភិក្ខុវេ, បរិហានធម្មោ ហោតី”តិ ធម្មំ បុច្ឆិត្វា តំ វិភជន្តេន ភកវតា
“តញ្ចេ ភិក្ខុ អធិវាសេតី”តិ អាទិនា បុគ្គលេន បុគ្គលាធិដ្ឋានេន ធម្មោ ទស្សិតោ។

បរិហានសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. បមាធិហារីសុត្តន្តបិដក

៩៧. ន បិទហិត្វា ចក្កុន្ទ្រិយំ ន បិទហិត្វា សញ្ញាទិក្វា បិតស្ស។
ព្យាសិញ្ញាតីតិ កិលេសេហិ វិសេសេន អាសិញ្ញាតិ។ កិលេសតិទ្គន្តិ កិលេសេហិ
អវស្សតំ។ ទុព្ពលបីតិ តរុណា ន ពលប្បត្តា។ ពលវបីតិ ឧព្ពេកា ជរណប្បត្តា ច
បីតិ។ ទរេបប្បស្សន្តិ កាយចិត្តទរេបសមលក្ខណា បស្សន្តិ។ ន ឧប្បជ្ឈន្តិ
បច្ចយបរម្បរាយ អសិទ្ធត្ថា។ “កថញ្ច, ភិក្ខុវេ, បមាធិហារី ហោតី”តិអាទិនា
បុគ្គលំ បុច្ឆិទ្វា “ចាមោជ្ឈំ ន ហោតិ, ចាមោជ្ឈំ ជាយតី”តិអាទិនា ច, ធម្មេន
“បមាធិហារី អប្បមាធិហារី”តិ ច បុគ្គលោ ទស្សិតោ។

បមាធិហារីសុត្តន្តបិដក និដ្ឋិតា។

៣. សំវរសុត្តន្តបិដក

៩៨. ឥទ្ធី “កថញ្ច, ភិក្ខុវេ, អសំវរោ”តិ? ឥទ្ធី វចនំ។
បហាតព្ពធម្មក្ខានវសេនាតិ បហាតព្ពធម្មស្សេវ កថនំ វុត្តំ។ “កថញ្ច, ភិក្ខុវេ,
អសំវរោ ហោតី”តិ ធម្មំ បុច្ឆិទ្វា “សន្តិ, ភិក្ខុវេ, ចក្កុវិញ្ញេយ្យា រូចា”តិអាទិនា
ធម្មោវិភត្តោ។

សំវរសុត្តន្តបិដក និដ្ឋិតា។

៤. សមាធិសុត្តន្តបិដក

៩៩. ចិត្តកក្កតាយាតិ សមថវសេន ចិត្តកក្កតាយ។ បរិហាយមាទេតិ
តស្ស អលាភេន បរិហាយមាទេ។ កម្មជ្ជានន្តិ វិបស្សនាកម្មជ្ជានំ, សមថមេវ
វា។

៧. បដិសណ្ឋានសុត្តន្តវដ្តានា

១០០. កម្មជ្ជានន្តិ សមថវិបស្សនាកម្មជ្ជានំ។

៨-៩. បឋមនគុម្ពាកំសុត្តានិវដ្តានា

១០១-១០២. ឧបមំ បរិវារេត្វាតិ ឧបមំ បរិហារិត្វា។ សុទ្ធិកវសេនាតិ ឧបមាយ
វិនា កេវលមេវ។

១០. ឧទកសុត្តន្តវដ្តានា

១០៣. ឧទកោតិ តស្ស នាមំ។ វេទំ ញ្ញាណំ។ សត្វំ ជិតវាតិ សត្វជិ។ អវខតន្តិ
និខតំ។ ឧច្ឆាននធម្មោតិ ឧច្ឆានេតព្ពសភារោ។ បរិមទ្ធនធម្មោតិ
បរិមទ្ធិតព្ពសភារោ។ បរិហតោតិ បរិហារិតោ។
ឌីននកុម្មាស្វបចយុច្ឆាននបរិមទ្ធនបទេហិតិ វត្តព្ពំ។ ឧច្ឆាននំ វា
បរិមទ្ធនមត្តមេវាតិ កត្វា ន គហិតំ។

ឧទកសុត្តន្តវដ្តានា និដ្ឋិតា។

សឡវគ្គវដ្តានា និដ្ឋិតា។

ទុតិយោ បណ្ណាសកោ។

១១. យោគក្ខេមវគ្គោ

១. យោគក្ខេមសុត្តន្តវដ្តានា

១០៤. ចត្វហិ យោគេហិតិ កាមយោគាធិហិ ចត្វហិ យោគេហិ។ ខេមិនោតិ
ខេមវតោ កុសលិនោ។ ការណភូតន្តិ កត្តព្ពឧចាយស្ស ការណភូតំ។

បរិយាយតិ បវត្តិ និវត្តិញ ញាបេតីតិ បរិយាយោ, ធម្មោ ច សោ បរិយត្តិធម្មត្តា
បរិយាយោ ចាតិ ធម្មបរិយាយោ, តំ ធម្មបរិយាយំ។ យស្មា បន សោ
តស្សាធិកមស្ស ការណំ ហោតិ, តស្មា វុត្តំ “ធម្មការណ”ន្តិ។ យុត្តិន្តិ
សមថវិបស្សនាធម្មានីតិ វា ចតុសច្ចធម្មានីតិ វា។ “តស្មា”តិ បទំ ឧទ្ទិវិត្វា -
“កស្មា”តិ ការណំ បុច្ឆន្តោ “កី អក្ខាតត្តា, ឧទាហុ បហីនត្តា”តិ វិភជិត្វា បុច្ឆិ។
យស្មា បន ធន្តរាគប្បហានំ យោគកេត្តមិការស្ស ការណំ, ន កថនំ, តស្មា
“បហីនត្តា”តិ អាទិ វុត្តំ។

យោគកេត្តមិសុត្តន្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២-១០. ឧទាទាយសុត្តានិវណ្ណានា

១០៥-១១៣. វេទនាសុខទុក្ខន្តិ វេទនាសម្ពាតំ សុខញោ ទុក្ខញោ កថិតំ។
“អជ្ឈត្តំ សុខំ ទុក្ខ”ន្តិ វុត្តត្តា វិមុត្តិសុខស្ស ច សឡាយតនទុក្ខស្ស ច កថិតត្តា
វិវដ្តសុខំ ចេត្ត កថិតមេវាតិ សក្កាវិញ្ញាតុំ។ កាមំ ខន្ធយវគ្គេ ខន្ធវសេន
ទេសនា អាគតា, ន អាយតនវសេន។ ឯត្ថ បន វុត្តព្ពំ អត្ថជាតំ ខន្ធយវគ្គេ
វុត្តនយមេវាតិ។

ឧទាទាយសុត្តានិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

យោគកេត្តមិវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. លោកកាមគុណាវគ្គោ

១-២. បឋមមារចាសសុត្តានិវណ្ណានា

១១២-១១៥. អារសតិ ឯត្ថ កិលេសមារោតិ អារាសោ។

កាមគុណអដ្ឋត្ថិកតាហិរាធិ អាយតនានិ។ កិលេសមារស្ស អារាសំ គតោ
វសំ គតោ។ តិវិធស្សតិ បបញ្ចសញ្ញាសង្ខាតស្ស តិវិធស្សបិ មារស្ស។ គតោ
ឯវ ទេវបុត្តមារស្សបិ វសំ គតោតិ សក្កាវិញ្ញាតុំ។

បឋមមារចាសសុត្តាធិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. លោកន្តកមនសុត្តវណ្ណានា

១១៦. លោកិយន្តិ ឯត្ថ សត្តកាយភូតតាមាធិតិ លោកោ, ចក្កវាឡោ។
សង្ខារោ បនលុដ្ឋនបលុដ្ឋនដ្ឋន លោកោ។ អន្តន្តិ ឌីសានំ។ សត្តញ្ញតញ្ញាលោន
សំសន្និត្វាតិ សត្តញ្ញតញ្ញាលោកតិយា សមាទេត្វា អវិរោធបត្វា។ ថោមេស្សមីតិ
បសំសិស្សមិ។

ឯវសម្មត្ថិកន្តិ ឯវសម្មជ្ជនកំ ឯវបស្សិតតំ ឥទំ មម អន្លេសនំ។ តេនាហ
“ឦទិសន្តិ អត្ថោ”តិ។ ជានំ ជានាតីតិ សត្តញ្ញតញ្ញាលោន ជានិតតំ ជានាតិ ឯវ។
នហិ បទេសញ្ញាលោ បិតោ ជានិតតំ សត្តំ ជានាតិ។ ឧក្កជ្ជនិទ្ទេសេន ហិ
អវិសេសគ្គហលោន ច “ជាន”ន្តិ ឥមិនា និវសេសំ ព្រាយ្យជាតំ បរិគ្គយ្យតីតិ
តត្ថិសយាយ ជាននកិរិយាយ សត្តញ្ញតញ្ញាលោមេវ ករណំ ភវិតុំ យុត្តំ។
បករណាវសេន “ភគវា”តិ បទសន្និធានេន ច អយមត្ថោ វិភាវេតព្វោ។
បស្សិតតំមេវ បស្សតីតិ ទិព្វចក្កុ-បញ្ញាចក្កុ-ធម្មចក្កុ-ពុទ្ធចក្កុ-សមន្តចក្កុ-
សង្ខារេហិ ញ្ញាលោចក្កុហិ បស្សិតតំ ឯវ។ អថ វា ជានំ ជានាតីតិ យថា
អញ្ញោ សវិបល្លាសា កាមរូបបរិញ្ញាវាទិនោ ជានន្តាបិ វិបល្លាសាវសេន ជានន្តិ, ន
ឯវ ភគវា។ ភគវា បន បហិនិបល្លាសត្តា ជានន្តោ ជានាតិ ឯវ, ទិដ្ឋិទស្សនស្ស
អភាវា បស្សន្តោ បស្សតិ ឯវាតិ អត្ថោ។

សម្មាបដិបត្តិយា បត្តពុត្តា។ ចក្កវាឡលោកស្ស បន អន្តោនាម, នត្តិ តស្ស
គមនេន អប្បត្តពុត្តា។

ឥមេហិ បទេហិតិ ឥមេហិ វាក្យវិភាគេហិ បទេហិ។ តានិ បន
អក្ខរសមុទាយលក្ខណានីតិ អាហា “អក្ខរសម្បណ្ណនេហិ” តិ។
ចាដិយេក្កអក្ខរេហិតិ តស្មី តស្មី បទេ បដិនិយតសន្និវេសេហិវិសុំវិសុំ ចិត្តន
គយ្ហមាណេហិ អក្ខរេហិតិ អត្ថោ។

គមនដ្ឋេន “បណ្ណា” វុច្ចតិ បញ្ញា, តាយ ឥតោ គតោ បត្តោតិ បណ្ណិតោ,
បញ្ញាវា។ មហាបញ្ញតា នាម បដិសម្ពិទ្ធាវសេន វេទិតញ្ញាតិ អាហា “មហាន្តេ
អត្ថេ” តិអាធិ។ យថា តន្តិ ឯត្ថ តន្តិ និទាតមត្តំ បឋមវិកល្យ, ធុតិយវិកល្យ បន
បច្ឆាមសនន្តិ អាហា “តំ ព្យាកត” តិ។

លោកន្តគមនសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. កាមគុណសុត្តវណ្ណនា

១១៧. ចេតសោតិ ករណេ សាមិវចនំ។ ចិត្តន សំដុសនំ នាម អនុករោតិ
អាហា “ចិត្តន អនុក្ខតបុញ្ញា” តិ។ ឧតុត្តយានុបតាវសេន ចាសាទត្តយំ, តំ
វសេន តិវិធនាជកកេនោ។ មនោវម្ពតាមត្តេន កាមគុណំ កត្វា ទស្សីតំ, ន
កាមវសេន។ ន ហិ អភិនិក្ខមនតោ ឧទ្ធុំ ពោធិសត្តស្ស កាមវិតក្កា ក្ខតបុញ្ញា។
តេនាហា មារោ ចាបិមា -

“សត្ត វស្សានិ ភកវន្តំ, អនុពន្ធិ បទាបទំ;

ឌីតាវ នាធិកច្ឆិស្សំ, សម្ពុទ្ធស្ស សតីមតោ” តិ។ (សុ. និ. ៤៤៨);

មេត្តេយ្យា នាមាតិអាទិ អនាគតាវម្ពណនស្សនមត្ថំ, ន ពោធិសត្តស្ស ឯវំ
 ឧប្បជ្ជតីតិ។ អត្តា បិយាយិតព្ភរូចោ ឯតស្សាតិ អត្តរូចោ, ឧត្តរបទេ
 បុរិមបទលោបេនាតិ “អត្តនោ ហិតកាមជាតិកេនា”តិ អត្តោ វុត្តោ។
 អត្តរូបេនាតិ វា បីតិសោមនស្សេហិ គហិតសភាវេន តុជ្ជបហិជ្ជន
 ឧទគ្គុទគ្គេន។ អប្បមាទោតិ អប្បមជ្ជនំ កុសលធម្មេសុ អឧណ្ណាការីតាតិ អាហា
 “សាតធ្វកិរិយា”តិ។ អវោស្សត្តោតិ ចិត្តស្ស កាមគុណេសុ អវោស្សជ្ជនំ
 បក្ខន្ធាតុ អប្បធានំ។ បុរិមោវិកេយ្យោ កុសលានំ ធម្មានំ ករណាវសេន ទស្សិតោ,
 បច្ឆិមោ អកុសលានំ អករណាវសេន។ ទ្វេ ធម្មាតិ អប្បមាទោ សតីតិ ទ្វេ ធម្មា។
 អប្បមាទោ សតិ ច តថា បវត្តា ចត្តារោ កុសលធម្មក្ខន្ធា វេទិតញ្ញា។ កត្តញ្ញាតិ
 បវត្តតញ្ញា។

តស្មី អាយតនេតិ តស្មី និព្វានសញ្ញិតេ ការណោ បដិវេដេ។ តំ ការណាន្តិ
 ធន្នំ អាយតនានំ ការណំ។ សឡាយតនំ និរុជ្ឈតិ ឯត្តាតិ សឡាយតននិរោទោ
 វុច្ឆតិ និព្វានំ។ តេនាហ “និព្វានំ។ តំ សន្ធាយា”តិអាទិ។ និព្វានស្មិន្តិ និព្វានម្ហិ។

កាមគុណេសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥-៦. សក្កបញ្ញាសុត្តានិវណ្ណានា

១១៨-១១៩. ធិដ្ឋេតិ បច្ចក្ខតេ។ ធម្មេតិ ឧបាទានក្ខន្ធធម្មេ។ តត្ថ ហិ អត្តាតិ
 ភវតិ សញ្ញា ធិដ្ឋិ ចាតិ អត្តភាវសញ្ញា។ តេនាហ - “ធិដ្ឋេវ ធម្មេតិ ឥមស្មីយេវ
 អត្តភាវេ”តិ។ “តន្តិស្សិត”ន្តិ ឯត្ថ តំ-សន្តេន ហេដ្ឋា អភិនន្តនាទិបរិយាយេន
 វុត្តា តណ្ហា បច្ឆាមជ្ជាតិ អាហា - “តណ្ហានិស្សិត”ន្តិ។ តំ ឧបាទានំ ឯតស្សាតិ
 តទុបាទានំ។ តេនាហ - “តំគហាណ”ន្តិអាទិ។ តណ្ហាបាទានសម្ពាតំ គហាណំ
 ឯតស្សាតិ តំគហាណំ។ ធន្នំ ឧត្តានមេវ បញ្ចមេ វុត្តនយត្តា។

សក្តបញ្ញាសុត្តន្តវិញ្ញាណនិដ្ឋិតា។

៧. សារីបុត្តសុទ្ធិវិហារិកសុត្តវិញ្ញាណ

១២០. យជេស្សតីតិ បុព្វេនាបរំ យជិតំ សម្ពុទ្ធី ករិស្សតិ។ វិច្ឆេទន្តិ
ព្រាហ្មចរិយស្ស វិរោធិបច្ឆយសមុប្បត្តិយា ឧច្ឆេទំ។

៨. រាហុលោវាទសុត្តវិញ្ញាណ

១២១. យេ ធម្មា សម្ពុទេវ ភាវិតា ពហុលីកតា វិមុត្តិយា អរហត្តស្ស
សង្ខិកិរិយាយ សំវត្ថុន្តិ, តេ សទ្ធានយោ សម្ភារា វិមុត្តិបរិចាចនិយាតិ
អធិប្បតា។ បរិចាចន្តិតិ បរិចាកំ បរិណាមំ គមេន្តិ។ ធម្មាតិ ការណភូតា
ធម្មា។ វិសុទ្ធិការណាវសេនាតិ វិសុទ្ធិការណាតាវសេន, សា បន សុទ្ធិន្ទ្រិយាទីនំ
ការណតោ វិសុទ្ធិ។ យថា នាម ជាតិសម្បជ្ជស្ស ខត្តិយកុមារស្ស
វិបក្ខវិគមេន បក្ខសង្កហេន បវត្តិជ្ជានសម្បត្តិយា ច បរិសុទ្ធិ ហោតិ, វេរមេរំ
នដ្ឋព្ភាតិ នស្សេន្តោ “វុត្ថំ ហោត” ត្ថិអាទិមាហ។

អស្សុទ្ធានយោបិ បុគ្គលា សទ្ធាទីនំ យាវនេវ បរិហានាយ ហោន្តិ,
សទ្ធានយោ ចារិប្បិយាវ, តថា បសាទនិយសុត្តន្តាទិបច្ចវេក្ខណា,
បសាទនិយសុត្តន្តា នាម សម្បសាទនិយសុត្តានយោ។ សម្ពុប្បធានេតិ
សម្ពុប្បធានសុត្តន្តេ។ សតិបដ្ឋានេតិ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ។ ឈានវិមោក្ខតិ
ឈាននិ ចេវ វិមោក្ខ ច ឧទ្ទិស្ស បវត្តសុត្តន្តេ។ កម្ពីរញ្ញាណចរិយេតិ
ខន្ធាយតនធាតុបដិច្ចសមុប្បាទបដិសំយុត្តសុត្តន្តេ។

កល្យាណមិត្តតាទយោតិ កល្យាណមិត្តតា សីលសំវរោ
អភិសល្លេខកថា វីរិយារម្មោ និព្វេធិកបញ្ញាតិ ឥមេ កល្យាណមិត្តតាទយោ បញ្ចា

ធម្មា, យេ “ឥធម៌, មេឃីយ, ភិក្ខុ កល្យាណមិត្តោ ហោតី” តិអាទិនា ឧទានេ (ឧទា. ៣១) កថិតា។ លោកំ វេលោកេន្តស្ស្វតិ អាយស្មតោ រាហុលស្ស តាសញ្ចា ទេវតានំ ឥន្ទ្រិយបរិចាកំ បស្សន្តស្ស។ តតោ យេន អន្ធរំ, តត្ថ ទិវាវិហារាយ មហាសមាគមោ ភវិស្សតីតិ។ តថា ហិ វក្ខតិ “ឯត្ថកាតិ គណនាវសេន បរិច្ឆេទោ នត្ថី” តិ។

វុក្ខបព្ពតនិស្សិតា ភូមជ្ជកា, អាកាសចារិវិមានវាសិនោ អន្តលីក្ខជ្ជកា។
ធម្មបក្ខន្តិ វេទិតញ្ញានិ បតុសច្ចធម្មានំ ទស្សនជ្ជេន។

រាហុលោវាទសុត្តន្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

លោកកាមគុណាវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣. គហបតិវគ្គោ

១-៣. វេសាលីសុត្តានិវណ្ណានា

១២៤-១២៦. ភិស្វតិ ឥមស្មី គហបតិវគ្គោ បឋមទុតិយេសុ តតិយេ ច
វុត្តត្ថមេវ ចាបជាតំ អបុព្ពំ នត្ថិតិ អត្ថោ។

៤-៥. ការផ្ទាល់សុត្តានិវណ្ណានា

១២៧-១២៨. កាមំ អញ្ជេបិ បព្ពជិតា យុត្តកាលេ បិណ្ឌំ ឧលមាណា
ចរន្តិយេវ, អយំ បន ឌីទិរតោ, តេនេវ ការណេន បព្ពជិតាតិ ទស្សន្តោ “បិណ្ឌំ
ឧលមាណា” តិអាទិមាហា។ យំសន្តោវាតិ ភូមិយំ យំសន្តោ ឯវ បត្តំ វេបេតិ។
បរិក្ខិណាន្តិ សមន្តតោ បរិក្ខិណំ។ ឆាឡិកោ ...បេ... ជាតំ,
អតិរេកបត្តជ្ជបនស្ស បដិក្ខិតត្តា អញ្ញំ ន គណ្ណាតិ។ “ឥន្ទ្រិយការ” នត្ថិ

ចក្ខុវិស័យបញ្ច័ន្ត្រយភាវន"ន្ត្រី កេច វេទន្ត្រី, តថាវិបស្សនាភិក្ខុវេសំ កត្វា
ឧបវិវិបស្សនំ វឌ្ឍិត្វាតិ អធិប្បាយោ។ អបរេ បន "សទ្ធាបញ្ចមានំ ឥន្ទ្រិយានំ
វសេន វិបស្សនាភិក្ខុវេសំ កត្វា តេន សុខេន អភិញ្ញាបហានានំ
សម្មាទានវសេន ឥន្ទ្រិយំ ភាវេត្វា"តិ វេទន្ត្រី។

ឧបសង្កម្ភតីតិ ឯត្ថ យថា សោ រាជា ឧបសង្កម្ភមិ, តំ អាគមនតោ បដ្ឋាយ
នស្សេតុំ "បេរោ កិរា"តិ អាទិ អារទ្ធាំ។ មហាចានំ នាម អញ្ញំ កម្មំ អកត្វា
ចានបសុតោ ហុត្វា សត្តាហំ តទន្ទុបបរិជនស្ស សុរាបិវនំ។ តេនាហ
"មហាចានំ នាម បិវិត្វា"តិ។ សាលិដុសេហិតិ វត្តសាលិដុសេហិ។ ឧប្បមាណំ វិយ
កិបិល្លិកទំសនជាតាហិ ទុក្ខវេទនាហិ។ មុខសត្តិហិ វិជ្ជីសុ វល្លភតាយ។
ឥត្តិលោលោ ហិ សោ រាជា។

បវេណិន្ត្រី តេសំ សមាទានបវេណី ព្រាហ្មចរិយបពន្ធាំ។ បដិចាទេន្ត្រីតិ
សម្មាទេន្ត្រី។ គរុការម្មណិន្ត្រី គរុកាតព្វអារម្មណំ, អរីតិក្កមិតព្វារម្មណិន្ត្រី
អត្តោ។ អស្សាតិ រញ្ជោ។ ចិត្តំ អនោតរន្ត្រី បសាទវីជី អនោតរន្ត្រី អនុបគច្ឆន្ត្រី។
វិហោបេតុន្ត្រី វិពាធិតុំ។

លោភស្ស អបរាបរុប្បត្តិយា ពហុវេទនវសេន "លោភធម្មា"តិ វុត្តំ។
ឧប្បជ្ជន្ត្រីតិ បិ អត្តោ យេវ, យស្មា ឧប្បជ្ជមាណោ លោភធម្មោ អត្តនោ
ហេតុបច្ចយេ បរិគ្គហាបេន្តោ ជាតាបេន្តោ វិយ សហតិ បវត្តតីតិ។ ឥមមេវ
កាយន្ត្រី ឯត្ថ សម្មហត្ថេ ឯវ កាយ-សន្នោ គញ្ញាសយាធិដ្ឋានេសុ
ឧប្បជ្ជនធម្មសម្មហវិសយត្តា, ឥតរេ បន កាយបលក្ខិតតាយ "កាយោ"តិ
វេទិតញ្ញា។ ឧត្តានមេវ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា។

ការទ្វាជសុត្តាធិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. យោសិតសុត្តន្តវណ្ណនា

១២៩. រូចា ច មនាថាតិ នីលាទិភេទា រូបធម្មា ច មនសា មនុញ្ញោ បិយរូចា សិរីជ្ជន្តិ, ឥទញ្ច សុខវេទនិយស្ស ជស្សស្ស សភាវទស្សនត្ថំ។ ឯវំ “រូចា ច មនាថា ឧបេក្ខាវេទនិយា” តិ ឯត្តាបិ យថាវហំ វត្តត្ថំ។ ចក្កវិញ្ញាណា... បេ... ជស្សន្តិ វុត្តំ។ ឧបនិស្សយកោជិយា ហិ ចក្កវិញ្ញាណាសម្មយុត្តជស្សោ សុខវេទនិយោ, ន សហជាតកោជិយា។ តេនាហ - “ឯកំ ជស្សំ បដិច្ច ជវនវសេន សុខវេទនា ឧប្បជ្ជតិ” តិ។ សេសបទេស្វតិ “សិរីជ្ជតិ ខោ, គហបតិ, សោតធាតូ” តិ អាគតេសុ បញ្ចសុ កោដ្ឋាសេសុ។

តេវីសតិ ធាតុយោ កថិតា ជន្នំ ធារាវនំ វសេន វិភជ្ជកហលោន។
វត្តនិស្សិតន្តិ ហទយវត្តនិស្សិតំ។ បញ្ចាធាវេ វីសតិ, មនោធាវេ តិស្សោ ឯវំ តេវីសតិ។

យោសិតសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧-៨. ហាលិទ្ធិកានិសុត្តានិវណ្ណនា

១៣០-១៣១. តំ ឥត្ថតន្តិ ចក្កនា យំ រូបំ ទិដ្ឋំ, តំ ឥត្ថន្តិ អត្ថោ។ តំ សុខវេទនិយន្តិ តំ សុខវេទនាយ ឧបនិស្សយកោជិយា បច្ចយក្ខតំ ចក្កវិញ្ញាណាញោវ, យោ ច យថាវហំ ឧបនិស្សយកោជិយា វា, អនន្តរោ ច អនន្តរកោជិយា វា, សហជាតោ ច សម្មយុត្តកោជិយា វា, សុខវេទនាយ បច្ចយោ ជស្សោ។ តំ សុខវេទនិយញ្ច ជស្សំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខវេទនាតិ យោជនា។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ សព្ពេសុ សេសេសុ សត្តេសុ វាវេសុ។
មនោធាតុយេវ វា សមាធាតិ អភិធម្មនយេន។ សុត្តន្តនយេន បន សុញ្ញតជ្ឈន

និស្សត្តនិដ្ឋវដ្ឋន ច មនោធាតុសមញ្ញំ លភតេវ។ អដ្ឋមំ ឧត្តានមេវ ហេដ្ឋា
វុត្តនយត្តា។

ហាលិទ្ធិកានិសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. លោហិច្ឆសុត្តវណ្ណានា

១៣២. តេបិ មាណវកាត្វេវ វុត្តា, ន ព្រាហ្មណកុមារា ឯវ។
សេលេយ្យកានីតិ អញ្ញមញ្ញំ សិលិស្សនលង្ក្ខនកីឡនានិ។

ឧបដ្ឋានវសេន ឥកំ ហវន្តីតិ ឥញ្ញា, ហត្ថិគោបកា។ តេ បន និហិនកុដុម្ពស្ស
កោក្កំ ឧបាទាយ គហបតិការំ ឧបាទាយ “គហបតិកា”តិបិ វុច្ឆន្តីតិ អាហ
“គហបតិកា”តិ។ កណ្ណាតិ កណ្ណាភិជាតិកា។ វជ្ជំ ភវន្តីតិ យស្មី វជ្ជេ វសន្តិ,
តស្ស វជ្ជស្ស ពាលី ភវណេន, អត្តនោ វា កុដុម្ពស្ស ភវណេន ភវតា។
បរិយាយន្តាតិ បរិតោ សំចរន្តា កីឡន្តិ។

សីលដេដ្ឋកាតិ សីលប្បធានា។ យេ បុរាណំ សវន្តិ, តេ សីលុត្តមា
អហេសុំ។ ទ្វារានិ ចក្ខាទិទ្វារានិ។

អបក្កមិត្វា អបេតាវិរហិតា ហុត្វា។ វិសមាជីតិ វិគតសមាជិ
ទុច្ឆរិតសភាវានិ។ នាណវិធនណ្ណា នាណវិធនណ្ណានិចាតា។

អនាហារកាតិ កិញ្ចិ អតុញ្ញនកា។ បង្គោរិយ បង្គោ, មលំ។ ទន្តបង្គោ
បុរិមបទលោបេន បង្គោតិ វុត្តាតិ “បង្គោ នាម ទន្តមល”ន្តិ វុត្តំ។ អដេហិ
កាតព្វកានំ អកោបេត្វា ករណំ សមាធានវសេន វតំ។ ឯស នយោ
សេសេសុបិ។ កោហញ្ញំ នាម អត្តនិវិជ្ជមាននោសំ បដិច្ឆាទេត្វា
អសន្តុណាបកាសនាតិ អាហ - “បដិច្ឆន្ត...បេ.... កោហញ្ញព្វោវា”តិ។

បរិក្ខារកណ្តាកវណ្ណាតិ បរិក្ខារកណ្តា កប្បកាតិ។ តេ ច ខោ អត្ថនោ
ជីវិតត្ថាយ អាមិសកិញ្ញកូស្ស អត្ថនិពន្ធនត្ថាយ អមោចនត្ថាយ កតា។

អទិលន្តិ ចេតោទិលរហិតំ ព្រហ្មវិហារវសេន។ តេនាហ “មុទុ អថន្ត”ន្តិ។

អធិមុត្តាតិ អភិរតិវសេន យុត្តបយុត្តោ។ បរិត្តចិត្តាតិ បរិតោ
ខណ្ឌិតចិត្តា។ អប្បមាណចិត្តាតិ ឯត្ថ “កោ អយ”ន្តិ បដិក្ខិតុ
សក្កុណោយ្យចិត្តោ។

លោហិត្ថសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. វេរបាច្ឆានិសុត្តវណ្ណានា

១៣៣. ព្រាហ្មណី ធម្មសវនាយ ចោទេន្តោ មាណវកោ “យក្ស”តិ អវោច។
តេនាហ “យក្សតិ ចោទនត្ថ និចាតោ”តិ។

វេរបាច្ឆានិសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

គហបតិវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៤. ទេវទហវគ្គោ

១. ទេវទហសុត្តវណ្ណានា

១៣៤. មនំ រមយន្តាតិ អាចាជគតា មនស្ស រមណាវសេន
បិយាយិតព្ពតាវសេន បវត្តន្តា។

២. ខណសុត្តវណ្ណានា

១៣៥. ធនស្សយតនិកាតិ ធម្មា ធនស្សយតនេហិ អនិដ្ឋសំវេទនិយា។
ធម្មាធនស្សបដិវិញ្ញត្តិ ធម្មាបិ ធម្មារេហិ អារម្មណស្ស បដិសំវេទនា ហោតិយេវ
សត្តសោ ទុក្ខានុកវនត្ថំ។ តាវតីសប្បន្តិ សុទស្សនមហានកវំ។ អភារោ នាម
នត្ថិ សត្តថា សុខានុកវនតោ។ និរយេតិ ឥមិនា ទុក្ខតិ កវសាមញ្ញេន
ឥតរាចាយាបិ គហិតា វេ។ មគ្គព្រហ្មចរិយវាសំ វសិតុំ ន សក្កាតិ ឥមិនា បន
សព្វេសម្មិ អច្ឆិក្ខកដ្ឋានំ គហណំ ទដ្ឋត្ថំ។ ឥមេវាតិ ឥមស្មី មនុស្សលោកេ
វេ។ អចាយោបិ បញ្ញាយតិ អចាយទុក្ខសទិសស្ស ទុក្ខស្ស កនាចិ
បដិសំវេទនតោ។ សក្កោបិ បញ្ញាយតិ ទេវភោគសទិសសម្មត្តិយា កនាចិ
បដិលភិតត្ថតោ។

អយំ កម្មក្ខមីតិ អយំ មនុស្សលោកោ បុរិសថាមករណាយ កម្មក្ខមិ នាម
តាសំ យោគ្យដ្ឋានភាវតោ។ តត្ថ បធានកម្មំ ទស្សនោ “ឥធម មគ្គភាវនា”តិ
អាហា។ ហំនានីតិ ការណានិ។ សំវេជនិយានីតិ សំវេគជននានិ ពហូនិ
ជាតិអាទីនិ។ តថា ហិ ជាតិ, ជរា, ព្យាធិ, មរណំ, អចាយកវំ, តត្ថបិ
និរយូបបត្តិហេតុកំ, តិរច្ឆានុបបត្តិហេតុកំ, អសូរកាយូបបត្តិហេតុកំ,
អតីតេ វដ្ឋមូលកំ, អនាគតេ វដ្ឋមូលកំ, បច្ចុប្បន្នេ អាហារបរិយេដ្ឋិមូលកន្តិ
ពហូនិ សំវេគវត្ថុនិ បច្ចុវេក្ខិត្វា សំវេគជាតោ សញ្ញាតសំវេគោ យោនិសោ
បធានមនុយុញ្ញស្ស។ សំវេគាតិ សំវេគមាបដ្ឋស្ស។

ខណសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. បឋមរូបារាមសុត្តវណ្ណានា

១៣៦. សម្មុទ្ធិតា សម្មោទប្បត្តា, បមោទិតា សញ្ញាតបមោទា។ ទុក្ខាតិ
ទុក្ខវន្តោ សញ្ញាតទុក្ខា។ តេនាហ “ទុក្ខិតា”តិ។ សុខំ ឯតស្ស អត្ថិតិ សុខោ,

សុខី។ តេជារាជា “សុខិតោ” តិ។ យត្តកា រូបាទយោ ធម្មា លោកេ អត្ថិតិ វុច្ចតិ។
បស្សន្តានន្តិ សច្ចបដិវេជន សម្មនេវ បស្សន្តានំ។ “បច្ចដិកំ ហោតិ” តិ វត្វា តំ
បច្ចដិកការំ ទស្សេតុំ “លោកោ ហិ” តិ អាទិ វុត្តំ។ អសុភាតិ “អាហូ” តិ បទំ
អានេត្វា សម្ពន្ធោ។ សត្តមេតន្តិ “សុខំ ទិដ្ឋមរិយេភិ... បេ... តទរិយា សុខតោ
វិទូ” តិ ច វុត្តំ។ សត្តមេតំ និព្វានមេវ សន្ធាយ វុត្តំ។ និព្វានមេវ ហិ ឯកន្តតោ សុខំ
នាម។

បញ្ចនវុតិចាសណ្ឌិនោ តេសញ្ច ចាសណ្ឌិកាវោ បបញ្ចសូទនិដ្ឋកថាយំ
បកាសិតោ ឯវ។ កិលេសនីវរណោ និវុតានន្តិ កិលេសខន្ធា កិលេសនីវរណំ,
តេន និវរិតានំ។ និព្វានទស្សនំ នាម អរិយមគ្គោ, តេន តស្ស បដិវិជ្ឈនញ្ច
កាឡមេយអវច្ឆាទិតំ វិយ ចន្ទមណ្ឌលំ។

បរិច្ឆិន្ទិត្វាតិ អសុភការបរិច្ឆិន្ទនេន សម្មាវិញ្ញាណទស្សនេន ច បរិច្ឆិន្ទិត្វា។
មគ្គធម្មស្សតិ អរិយមគ្គធម្មស្ស។

អនុបន្នេហិតិ អនុ អនុ អរិហាយ បដិបន្នេហិ។ កោ នុ អញ្ញោ ជានិតុំ
អរហតិ, អញ្ញោ ន ជានាតីតិ ទស្សេតិ។

បឋមរូបារាមសុត្តាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤-១២. ទុតិយរូបារាមសុត្តាវណ្ណានា

១៣៧-១៤៥. សុទ្ធិកំ កត្វា គាថាពន្ធនេន វិនា កេវលំ
ចុណ្ហិយបទវសេនេវ។ តថា តថាតិ អដ្ឋត្តិកានិ ពាហិរានិ ច អាយតនានិ
អនិច្ចលក្ខណេន ទុក្ខានត្តលក្ខណេហិ ច យោដេត្វា ទស្សនវសេន។

ទុតិយរូបារាមសុត្តាវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ទេវទហវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៥. នវបុរាណវគ្គោ

១. កម្មនិរោធសុត្តវណ្ណានា

១៤៦. សម្មតិវិជ្ជមានស្ស ចក្ខុស្ស តំនិព្ពត្តស្ស កម្មស្ស ច អធិប្បតត្តា “ន ចក្ខុ បុរាណំ, កម្មមេវ បុរាណ”ន្តិ វុត្ថោ យថា តស្ស ចក្ខុស្ស បុរាណបរិយាយោ វុត្តោ, តំ ទស្សន្តោ អាហា - “កម្មតោ បដា”តិអាទិ។ បច្ចយនាមេនាតិ បុរិមជាតិសំសិទ្ធត្ថា “បុរាណ”ន្តិ វុត្តស្ស បច្ចយភូតស្ស កម្មស្ស នាមេន។ ឯវំ វុត្តន្តិ “បុរាណកម្ម”ន្តិ ឯវំ វុត្តំ។ បច្ចយេហិ អភិសមាគន្ធា កតន្តិ តណ្ហាវិជ្ជាធិបច្ចយេហិ អភិមុខភាវេន សមាគន្ធា សមេច្ច និព្ពត្តិតំ។ ចេតនាយាតិ កម្មចេតនាយ។ បកប្ប័តន្តិ អភិសមីហិតំ។ វេទនាយាតិ អត្តានំ និស្សាយ អារម្មណំ កត្វា បវត្តាយ វេទនាយ។ វុត្ថតិ និព្ពត្តិការណំ បវត្តជ្ជានន្តិ វិបស្សនាបញ្ញាយ បស្ស័តព្ពំ។ កម្មស្ស និរោធនាតិ កិលេសានំ អនុប្បាទនិរោធសិទ្ធន កម្មស្ស និរោធន។ វិមុត្តិ ផុសតិ អរហត្តជលវិមុត្តិ ចាបុណាតិ។ អារម្មណភូតោ និរោធនិព្ពានំ “កម្មនិរោធនា”តិ វុច្ចតិ, “កម្មំ និវុជ្ឈតិ ឯត្ថា”តិ កត្វា។ “ឈាយថ, ភិក្ខុវេ, មា បមាទត្ថា”តិ វុត្តត្ថា “បុព្វភាគវិបស្សនា កថិតា”តិ វុត្តំ។

កម្មនិរោធសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២-៥. អនិច្ចនិព្ពានសប្បាយសុត្តានិវណ្ណានា

១៤៧-១៥០. និព្ពានស្សតិ និព្ពានាធិគមស្ស, កិលេសនិព្ពានស្សវ វា។ ឧបការបដិបទន្តិ ឧបការាវហំ បដិបទំ។ ចត្វស្សតិ ទុតិយាធិសុ ចត្វសុ។

និព្វានសប្បាយ បដិបទា ទេសិតាតិ កត្វា “សហវិបស្សនាយ ចត្តារោ មគ្គា កថិតា”តិ វុត្តំ។

អនិច្ចនិព្វានសប្បាយសុត្តានិវុត្តាននិដ្ឋិតា។

៦-៧. អន្តេវាសិកសុត្តានិវុត្តាន

១៥១-១៥២. អន្តេសន្តោ សមីបត្ថេ វុត្តតិ “ឧទកន្តំ វនន្ត”ន្តិអាទីសុ, កិលេសោ បន អតិអាសន្នេ វសតិ អព្ពន្ធវុត្តិតាយាតិ “អន្តេវាសិក”ន្តិវុត្តោ វិភត្តិអលោបេន យថា “វនេកុសលោ, កូលេវុក្ខា”តិ។ តេនាហ - “អនន្តេវាសិកន្តិ អន្តេវសនកិលេសវិហិត”ន្តិ។ អាចរណកកិលេសវិហិតន្តិ សមុទាចរណកិលេសវិហិតំ។ អន្តោ អស្ស វសន្តិ តិ អស្ស បុគ្គលស្ស អន្តោ អព្ពន្ធវេ ចិត្តេ វសន្តិ បវត្តន្តិ។ តេ ឯតំ អធិកវុត្តិតិ តេ កិលេសា ឯតំ បុគ្គលំ អភិកវិទ្យា អត្តនោ វសេ វត្តន្តិ។ តេនាហ - “អន្តេវត្ថវន្តិ សិក្ខាបេន្តិវា”តិ។ តេហិ អាចរិយេហិតិ តេហិ កិលេសសង្ខាតេហិ សត្តេ អត្តនោ គតិយំ វេបេន្តេហិ អាចរិយេហិ។ សត្តមំ ហេជ្ជា កថិតនយមេវាតិ យស្មា ហេជ្ជា ខន្ធរសេន ទេសនា អាគតា, ឥធម អាយតនវសេនាតិ អយមេវវិសេសោ។

អន្តេវាសិកសុត្តានិវុត្តាននិដ្ឋិតា។

៨. អត្ថិនុទោបរិយាយសុត្តវុត្តាន

១៥៣. បរិយាយតិ បរិកច្ចតិ ជលំ ឯតស្សាតិ បរិយាយោ ហេតូតិ អាហ - “យំ បរិយាយន្តិយំ ការណ”ន្តិ។ បច្ចក្ខន្ធឱដ្ឋេ អវិបរីតេ អត្តេ បវត្តសទ្ធា បច្ចក្ខសទ្ធា យថា “សម្មាសម្ពុទ្ធា ភគវា, ស្វាខាតោ ធម្មោ”តិ (ម. និ. ១.២៨៨) ច។ ឯវំ កិរាតិ ឥតិ កិរាយ ឧប្បន្នោ សទ្ធិហនាការោ សទ្ធាបតិរូបកោ។ ឯតន្តិ

“អញ្ញាត្រូវ សន្ទាយា” តិ ឯតំ វេចនំ។ រុច្ចាបេត្វាតិ កិញ្ចិ អត្ថំ អត្ថនោ មតិយា រោចេត្វា។ ឧមាបេត្វាតិ តស្សេវ វេចនំ, ចិត្តំ តថា ឧមាបេត្វា។ តេនាហា - “អត្ថតន្តិ គហណាការោ” តិ។ បរម្មរាគតស្ស អត្ថស្ស ឯវំ កិរស្សតិ អនុស្សវំ។ ការណំ ចិន្តេន្តស្សតិ យុត្តិ ចិន្តេន្តស្ស។ ការណំ ឧបជ្ជាតិ តិ “សាធ្វ” តិ អត្ថនោ ចិត្តស្ស ឧបតិជ្ជតិ។ អត្ថតន្តិ “ឯតំ ការណំ ឯវមយមត្តោ យុត្តតិ” តិ ចិត្តេន គហណំ។ អាការបរិវិតក្កោតិ យុត្តិបរិកប្បនា។ លទ្ធិតិ និច្ចយេន គហណំ, សា ច ខោ ទិដ្ឋិ អយាថាវ គ្គហណេន អញ្ញាណមេវាតិ ទដ្ឋព្វំ។ តន្តិលទ្ធិ។ អត្ថសាតិ ឯសាលទ្ធិ មម ឧប្បន្នា អត្ថិ យុត្តរូចា ហុត្វា ឧបលព្ពតិ។ ឯវំ គហណាការោ ទិដ្ឋិនិដ្ឋានក្ខន្ធិ ធាម, បឋមុប្បន្នលទ្ធិសម្ពាតាយ ទិដ្ឋិយា និដ្ឋានំ ឧមនាការោ ទិដ្ឋិនិដ្ឋានក្ខន្ធិ ធាម។ បញ្ច ហនានីតិ យថាវុត្តានិ សន្ទាទីនិ បញ្ច ការណានិ។ មុញ្ចិត្វា អគ្គហេត្វា។ ហេដ្ឋិមមគ្គវដ្ឋានំ រាគាទីនំ អភាវំ សន្ទាយ “នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ រាគនោសមោហោ” តិ អយំ សេក្ខានំ បច្ចវេក្ខណា, សត្តសោ អភាវំ សន្ទាយ អសេក្ខានន្តិ អាហា - “សេក្ខាសេក្ខានំ បច្ចវេក្ខណា កថិតា” តិ។ “សន្តំ វា អជ្ឈត្ត” តិ អាទិនា សេក្ខានំ, “អសន្តំ វា អជ្ឈត្ត” តិ អាទិនា អសេក្ខានំ បច្ចវេក្ខណា កថិតាតិ ទដ្ឋព្វំ។

អត្ថិនុខោបរិយាយសុត្តវដ្ឋានា និដ្ឋិតា។

៩-១០. ឥន្ទ្រិយសម្មន្នសុត្តាទិវដ្ឋានា

១៥៤-១៥៥. “សម្មន្នសីលា, ភិក្ខុវេ, វិហារថា” តិ អាទីសុ (ម. និ. ១.៦៤) វិយ បរិបុណ្ណាត្តោ ឥធសម្មន្ន-សន្តោតិ អាហា “បរិបុណ្ណាទ្រិយោ” តិ។ ឥន្ទ្រិយេហិ សមន្នាគតត្តា បរិបុណ្ណាទ្រិយោ ធាម ហោតីតិ សម្ពុទ្ធោ។ ឯវំ សតិ សមន្នាគមសម្មត្តិ វុត្តា ហោតីតិ អាសង្កន្តោ “ចក្ខាទីនិ វា” តិ អាទិមាហា។ តំ

សន្ទាយាតិ ទុតិយវិកល្យន វុត្តមត្តំ សន្ទាយ។ ហេដ្ឋា ខន្ធិយវគ្គេ ខន្ធវសេន
ទេសនា អាគតា, ឥធ អាយតនវសេនាតិ អាហា “វុត្តនយមេវ” តិ។

ឥន្ទ្រិយសម្មន្នសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

នវបុរាណវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

តតិយោ បណ្ណាសកោ។

១៦. នន្ទិកូយវគ្គោ

១-៤. អដ្ឋត្ថនន្ទិកូយសុត្តាទិវណ្ណានា

១៥៦-១៥៩. អត្ថតោតិ សភាវតោ។ ញាណេន អរិយតោ ញាតត្ថតោ
អត្ថោ, សភាវោតិ។ ឯវញ្ញំ អភិជ្ជនសភាវោ នន្ទនជ្ជេន នន្ទិ, វញ្ញនជ្ជេន វាគោ។
វិមុត្តិវសេនាតិ វិមុត្តិយា អធិកមវសេន។ ឯត្ថាតិ ឥមស្មី បឋមសុត្តេ។
ទុតិយាទីសូតិ ទុតិយតតិយចតុត្ថេសុ។ ឧត្តានមេវ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្ថា។

អដ្ឋត្ថនន្ទិកូយសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥-៦. ជីវកម្មវនសមាធិសុត្តាទិវណ្ណានា

១៦០-១៦១. សមាធិវិកលាទំ ចិត្តេកក្កតំ លភន្តាទំ, បដិសល្លាទិវិកលាទំ
កាយវិវេកញោ ចិត្តេកក្កតញោ លភន្តាទន្តិ យោជនា។ ចាកដំ ហោតីតិ វិភូតំ
ហុត្វា ឧបដ្ឋាតិ។ ឱក្ខាយតិ បច្ចក្ខាយតីតិ ចតុសច្ចធម្មានំ វិភូតភាវេន
ឧបដ្ឋានស្ស កថិតត្ថា វុត្តំ - “ទ្វិសុបិ... ខេ... កថិតា” តិ។

ជីវកម្មវនសមាធិសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧-៩. កោដិកអនិច្ចសុត្តានិវដ្តានា

១៦២-១៦៤. អនិច្ចានុបស្សនាធម្មោ ឯវ វិមុត្តិបរិចាចនិយា ធម្មា នាម។
ថេរស្ស តទា សទ្ធាទីនិ ឥន្ទ្រិយានិ ន បរិចាកំ ឧបគតានិ, ថេរោ ឥមាហិ
ទេសនាហិ ឥន្ទ្រិយបរិចាកមគមាសិ។

កោដិកអនិច្ចសុត្តានិវដ្តានា និដ្ឋិតា។

១០-១២. មិច្ឆាទិដ្ឋិបហានសុត្តានិវដ្តានា

១៦៥-១៦៧. ចាជិយេ ក្កន្តិ វិសុំ វិសុំ។ វុត្តនយេនេវាតិ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ
អបុព្វស្ស វុត្តព្វស្ស អភាវា។

មិច្ឆាទិដ្ឋិបហានសុត្តានិវដ្តានា និដ្ឋិតា។

នន្ទិក្ខយវគ្គវដ្តានា និដ្ឋិតា។

១៧. សដ្ឋិបេយ្យាលវគ្គោ

១-៦០. អដ្ឋត្ថអនិច្ចដន្ទសុត្តានិវដ្តានា

១៦៨-២២៧. “យំ, ភិក្ខុវេ, អនិច្ចំ, តត្រ វោ ធនោ បហាតព្ពោ” តិអាទិនា តេសំ
តេសំ បុគ្គលានំ អដ្ឋាសយវសេន សដ្ឋិសុត្តានិ កថិតានិ, តានិ ច
បេយ្យាលនយេន ទេសនំ អារុទ្ធានីតិ “សដ្ឋិបេយ្យាលោ នាម ហោតី” តិ វុត្តំ។
តេនាហ “យានិ បនេត្តា” តិអាទិ។

អដ្ឋត្ថអនិច្ចដន្ទសុត្តានិវដ្តានា និដ្ឋិតា។

សដ្ឋិបេយ្យាលវគ្គវដ្តានា និដ្ឋិតា។

១៨. សមុទ្ទវគ្គោ

១. បឋមសមុទ្ទសុត្តវណ្ណា

២២៨. យទិ “ធុប្បវណ្ណោជ្ជនសមុទ្ទនជ្ជនា”តិ ឥមិនា អត្តទ្វយេន សាគរោ
“សមុទ្ទោ”តិ វុច្ចតិ, ចក្កុស្សេវេតំ និប្បវិយាយតោ យុជ្ជតីតិ ទស្សេតុំ
“យទិ”តិ អាទិ វុត្តំ។ តត្ថ ធុប្បវណ្ណោជ្ជនាតិ បូរេតុំ អសក្កុណោយ្យភាវេន។
សមុទ្ទនជ្ជនាតិ សព្វសោ ឧបរូបរិបក្ខិត្តគមនេន។ មហាគង្គាទិមហានទីនំ
មហាតា ឧទកោយេន អនុសំវច្ឆំ អនុបក្ខន្ធមាណាបិ ហិ សមុទ្ទោ ចារិប្បវី ន
គច្ឆតិ, យញ្ច ភូមិបទេសំ ឌីត្តវតិ, តំ សមុទ្ទការំ នេតិ, អការំ វា ចាបុណាតិ
អបយាតេ សមុទ្ទោទកេ, តំ វា អនុទកការំ បត្តិយា អតថមេវ ហោតិ។
កាមញ្ចោស ធុប្បវណ្ណោជ្ជន សមុទ្ទនជ្ជនា សាគរេ លព្ពតិ, តថាបិ តំ ទ្វយំ
ចក្កុស្សីយេវ វិសេសតោ លព្ពតីតិ ទស្សេត្តោ “តស្ស ហិ”តិ អាទិមាហ។
សមោសវន្តន្តិ សព្វសោ នីលាទិភាគេហិ ឌីសវន្តំ, អាចាចំ អាគច្ឆន្តន្តិ អត្តោ។
កាតុំ ន សក្កោតិ ធុប្បវណ្ណោយត្ថា។ សនោសគមនេន គច្ឆតិ សត្តសន្តានស្ស
ធុស្សនតោ។ ធុស្សនជ្ជតា ចស្ស ចក្កុទ្ធវារិកតណ្ហារវសេន វេទិតញ្ច។ យថា
សមុទ្ទេ អបរាបរំ បរិវត្តមាណោ ឌីមិយា វេកោ សមុទ្ទស្សាតិ វុច្ចតិ, ឯវំ
ចក្កុសមុទ្ទស្ស បុរេតោ អបរាបរំ បរិវត្តមាណំ នីលាទិភេទំ រូចារម្ពណំ ចក្កុស្សាតិ
វត្តព្ពតំ អរហតិ អនញ្ញាសាធារណត្ថាតិ វុត្តំ “រូបមយោ វេកោ”តិ។
អសមបេក្ខិតេតិ សម្មាទស្សនេ រូបេ មនាបការំ អមនាបការំញ្ច គហេត្វា,
“ឥទំ នាម មយា ទិជ្ជ”ន្តិ អនុបដាវន្តស្ស កេវលំ សមូហាយនវសេន គណ្ហាន្តស្ស
គហាណំ អសមបេក្ខនំ។ សហតីតិ អធិកវតិ, តំនិមិត្តំ កញ្ចំ វិការំ នាបជ្ជតិ។

ឌីមិតិ វីចិយោ។ អាវដ្ឋោ អាវដ្ឋនវសេន បវត្តំ ឧទកំ។

តាហវក្ខុសមករាធម្មោ តាហវក្ខុសោ។ យថា សមុទ្ទេ ឌីមិយោ ឧបរូបរិ

វត្តមាន អត្តនិ បតិបត្តិ អដ្ឋោត្តរិក្ខា អនយព្យសនំ អាចារ្យនិ, តថា
អារដ្ឋកាហារក្ខសា។ ឯវមេតេ វគ្គនិយោ កិលេសា សយំ ឧប្បន្នកសត្ត
អដ្ឋោត្តរិក្ខា អនយព្យសនំ អាចារ្យនិ, កិលេសុប្បត្តិនិមិត្តតាយ សត្តានំ
អនយព្យសនាបត្តិហេតុក្ខតស្ស ឧមិកយស្ស អារម្មណាវសេន ចក្ខុសមុទ្គោ
“សឧមិសាវដ្ឋោ សគាហោ សវក្ខសោ”តិ វុត្តោ។

ឧមិកយន្តិ ឯត្ថ កាយតិ ឯតស្មាតិ ភយំ, ឧមិវ ភយំ ឧមិកយំ។ កុដ្ឋនដ្ឋន
កោដោ។ ស្មេវ ចិត្តស្ស ច អភិមន្តនវសេនុប្បាទនត្ថន ទន្ធិ អាយាសនដ្ឋន
ឧបាយាសោ។ ឯត្ថ ច អនេកវារំ បវត្តិក្ខា សត្ត អដ្ឋោត្តរិក្ខា សីសំ ឧក្ខិបិតុំ
អនត្ថា អនយព្យសននិច្ឆាទនេន កោដ្ឋបាយាសស្ស ឧមិសនិសតា ទដ្ឋញ្ញា។
តថា កាមគុណា កិលេសាភិក្ខុតេ សត្ត មានេវិយ រូបាទិវិសយសម្ពាតេ
អត្តនិ សំសារេត្វាយថា តតោ ពហិក្ខុតេ នេក្ខម្មេ ចិត្តម្មិ ន ឧប្បន្នតិ, ឯវំ
អារដ្ឋត្វា ព្យសនាចារ្យនេន អារដ្ឋសនិសតា ទដ្ឋញ្ញា។ យនា បន កាហារក្ខសោ
អារក្ខវហិតំ អត្តនោ កោចវភូមិគតំ បុរិសំ អភិកុយ្យ គហេត្វា អគោចរេ
វិតម្មិ កោចរំ នេត្វា ភេរវរូបនស្សនាទិនា អត្តនោ ឧបក្កមំ កាតុំ អសមត្តំ
កត្វា អន្វាវិសិត្វា វណ្ណាលកោគអាយុសុខេហិ វិយោដេត្វា មហន្តំ
អនយព្យសនំ អាចារ្យនិ, ឯវំ មាតុកាមាបិ យោនិសោមនសិការវហិតំ
អវិវបុរិសំ អត្តនោ រូបាទិហិ បលោកនវសេន អភិកុយ្យ គហេត្វា វា
វិរជាតិយម្មិ ឥត្តិកុត្តក្ខតេហិ អត្តនោ ហារវារិវិលាសេហិ ឥត្តិមាយាយ
អន្វាវិសិត្វា វា អវសំ អត្តនោ ឧបការធម្មេ សីលាទយោ សម្មាទេតុំ អសមត្តំ
ករោន្តោ គុណាវណ្ណាទិហិ វិយោដេត្វា មហន្តំ អនយព្យសនំ អាចារ្យនិ, ឯវំ
មាតុកាមស្ស កាហារក្ខសសនិសតា ទដ្ឋញ្ញា។ ឧមិកយន្តិ លក្ខណាវចនំ។ យថា
ហិ ឧមិ កាយិតព្ពដ្ឋន ភយំ, ឯវំ អារដ្ឋកាហារក្ខសាបីតិ ឧមិអាទិកយេន
សកយន្តិ អត្តោ វេទិតញ្ញោ។ អន្តំ អវសានំ គតោ, ឯវំ ចារំ និព្វានំ គតោតិ វុច្ចតិ។

បឋមសមុទ្ទសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២-ក. ទុតិយសមុទ្ទសុត្តន្តវណ្ណនា

២២៩-២៣០. កិលេសានំ អល្លការ្យបនយនន្តិ អាហា “តេមនជ្ជេនា” តិ។
អរិយសាវកេតិ អនាគាមិនោ។ តេ ហិ កាមភវវសេន អតិន្តតាយ ន សមុន្នា។
តយោ មច្ចុតិ កិលេសាភិសង្ខារនេវបុត្តមារេ។ តីហិ ឧបដិហីតិ
កិលេសាភិសង្ខារកាមគុណានំ វសេន តីហិ ឧបដិហី។ ខន្ធបដិជានា បន សោ ន
និរូបដិ សឧទាទិសេសស្សេវ និព្វានស្ស អធិគតត្តា។ គតោតិ បដិបត្តិកមនេន
គតោ។

ទុតិយសមុទ្ទសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២-ខ. ទីរុក្ខោបមសុត្តន្តវណ្ណនា

២៣១-២៣៣. អប្បហីនជ្ជេនាតិ មគ្គេន អសមុគ្គាជិតភារេន។ អត្ថីតិ
វិជ្ជតិ។ សតិ បច្ចយេ វិជ្ជមានកិច្ចករណតោ បរិយុដ្ឋានំ អប្បកំ មូសិការិសំ
វិយ បរិត្តំ នាម ហោតិ អប្បានុការត្តា។ ឯវរូចាបីតិ អប្បកាបិ។ អស្សាតិ
អប្បហីនកិលេសស្ស។ អធិមត្តានន្តិ ឥដ្ឋានំ រជនីយានំ, វត្ថុវសេន បរិត្តកម្មិ
ឥដ្ឋារម្មណំ អធិមត្តមេវ។ តេនាហា “នខបិដ្ឋិប្បមាណម្មី” តិអាទិ។
ធមារោតិអាទិនិ តីណិបិ បទានិ។ អាភិន្ទេយ្យាតិ ភិន្ទេយ្យ។ តំ ឧភយន្តិ តំ
ចក្ករូបន្តិ ឧភយម្មិ អាយតនំ។

ទីរុក្ខោបមសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. ឧទាយសុត្តវណ្ណនា

២៣៤. ឥតិប្បីតិ ឥមិនាបិ ការណេន។ អនិច្ចេនាតិ អនិច្ចភាវេន
អនត្តលក្ខណំ កថិតំ។ យស្មា ហេតុបច្ចយាវិញ្ញាណស្ស ឧប្បត្តិ សតិ ច
ឧប្បាទេ និរោធនភវិតតំ, ឧប្បាទវយវន្តតាយ អនិច្ចំវិញ្ញាណំ, យទិ ច អត្តា
សិយា បច្ចយេហិវិនា សិដ្ឋេយ្យ, ន ច តថាស្ស សិទ្ធិ, តស្មា “វិញ្ញាណំ
អនត្តា”តិ អនិច្ចតាយ អនត្តតា កថិតា។

ឧទាយីសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. អាទិត្តបរិយាយសុត្តវណ្ណានា

២៣៥. កិលេសានំ អនុ អនុ ព្យញ្ញនតោ បរិព្យត្តិយា ឧប្បត្តិបច្ចយភាវតោ
អនុព្យញ្ញនំ, ហត្ថចាទាទិអវយវាតិ អាហា - “ហត្ថា សោភនា”តិអាទិ។
និមិត្តគ្នាហោតិ កិលេសុប្បត្តិយា និមិត្តភូតោ គាហោ។ សំសន្នេត្វា គហណាត្ថិ
អវយវេ សមោធានេត្វា “ឥត្តិបុរិសោ”តិអាទិនា ឯកជ្ឈំ គហណំ។
វិភត្តិគហណាត្ថិវិភាគេន អនវសេសគ្គហណំ។ កុម្មីលសទិសោតិ
កុម្មីលគាហសទិសោ។ តេនាហា - “សព្ពមេវ គណ្ណាតី”តិ ហត្ថចាទាទិសុ តំ តំ
កោដ្ឋាសំវិភជិត្វា គហណំ វត្តចាសទិសោ ជល្លកគាហសទិសោ។
ឯកជវនវារេបិ លព្ពន្ធិតិ ឥទំ ចក្កទ្វារាទុសារេន ឧប្បន្នមនោទ្វារិកជវនំ សន្ធាយ
វុត្តំ។

និមិត្តស្សាទេន គន្ធិតន្តិ យថាវុត្តេ និមិត្តេ អស្សាទគាហេន គន្ធិតំ សម្ពុទ្ធំ។
ភវវុត្តេនេវាតិ មូលភវវុត្តេនេវ។ កិលេសកយំ ទស្សេន្តោតិ តថា កិលេសុប្បត្តិយា
សតិ អកុសលចិត្តេន អន្តរិតំ ច មរណចិត្តំ ភវេយ្យ, ឯកន្តតោ និរយេ វា
តិរច្ឆានយោនិយា វា ឧប្បត្តិ សិយាតិ កិលេសានំ ភាយិតតំ ទស្សេន្តោ។
“សមយវសេន វា ឯវំវុត្ត”ន្តិ វត្វា តមត្តំ វិវរេន្តោ “ចក្កទ្វារស្មិត្តិ”តិអាទិមាហា។

រត្នចិត្តំ វាតិ រាគវសេន រត្នចិត្តំ វា។ ធុដ្ឋចិត្តេន កេចំ អារម្មណាសានុកវនន្តិ?
នោមនស្សវេទនុប្បត្តិ ឯវ តស្ស អារម្មណាសានុកវនំ ធុដ្ឋព្ពំ។ ឥមស្ស
សមយស្សាតិ មរណាសមយស្ស។

ធុតិទ្ធិំ នាសច្ចិទ្ធានំ មជ្ឈេ បីត-អដ្ឋិតុទនំ សហ ខុរជ្ជេន ជិន្ននំ។ ទណ្ឌាកវាសីតិ
ធិយទណ្ឌាកា មហាវាសី។ និបដ្ឋិត្វា និទ្ទោក្កមនន្តិ ឥមីនា បចលាយិ កនិទ្ធិ
បដិក្ខបតិ។ តត្ថ ហិ កនាចិ អន្តរា មិច្ឆាវិតក្កានំ សល្លកានំ អវសរោ សីយា,
នត្ថេវ និបដ្ឋិត្វា មហានិទ្ធិំ ឌីក្កន្តកាលេ។ វិតក្កានន្តិ មិច្ឆាវិតក្កានំ។

អាទិត្តបរិយាយសុត្តន្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩-១០. បឋមហត្ថចារោបមសុត្តាទីវណ្ណានា

២៣៦-២៣៧. នវមំ “បញ្ញាយតី”តិ វុច្ចមានេ ពុជ្ឈនកានំ អដ្ឋាសយវសេន
វុត្តន្តិ អាហា - “ធសមេ ន ហោតីតិ វុច្ចមានេ”តិអាទិ។ ឯត្ថកមេវ ហិ ទ្ធិន្នំ សុត្តានំ
វិសេសោតិ។

បឋមហត្ថចារោបមសុត្តាទីវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សមុទ្ពវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៩. អាសីវិសវគ្គោ

១. អាសីវិសោបមសុត្តវណ្ណានា

២៣៨. យេ ភិក្ខុ តទា ភកវន្តំ បរិវារេត្វា និសិទ្ធា, តេសុ កេចិ ឯកវិហារិនោ,
កេចិ អត្តទុតិយា, កេចិ អត្តតតិយា, កេចិ អត្តចតុត្ថា, កេចិ អត្តបញ្ចមា
ហុត្វា អវញ្ញាយតនេសុ វិហារន្តិ វុត្តំ - “ឯកចារិក...បេ... បញ្ចចារិកេ”តិ។

សមានជ្ជាសយតា សភាគុវត្តិនោ។ កម្មជ្ជានុយុញ្ញនស្ស ការកេ។ តតោ
ឯវ តត យុត្តបយុត្តេ។ បុគ្គលជ្ជាសយេន ការណាភូតេន។ បច្ចយភូតន្តិ
អបស្សយភូតំ។ “សេយ្យជាបិ, ភិក្ខុវេ” តិ អារភិទ្ធា យាវ “តិល្លោ ចារដ្ឋតោ
ថលេ តិដ្ឋតិ ព្រាហ្មណោ” តិ អយំ មាតិកានិក្ខេបោ។ តេសំ មាតិកាយ
វិត្តារភាជនំ។ វាសនា ភវិស្សតិ តិ វាសនាវហំ ភវិស្សតិ។ សិនេវុំ ឧត្តបន្តោ
វិយាតិអាទិ ឥមិស្សា ទេសនាយ អនញ្ញាសាធារណតាយ សុទុក្ខរភាវនស្សនំ។

មញ្ចេជ្ជេសុ មញ្ចេសមញ្ញាវិយ មុខជ្ជំវិសំ “មុខ” តិ អធិប្បតំ។
សុក្ខកជ្ជសទិសភាវាចាទនតោ “កជ្ជ” តិ វុច្ចតិ តិ កជ្ជំ មុខំ ឯតស្សាតិ
កជ្ជមុខោ, ទំសនាទិនា កជ្ជសទិសភាវករោ សប្បោ។ អថ វា
កជ្ជសទិសភាវាចាទនតោ កជ្ជំវិសំ វា មុខេ ឯតស្សាតិ កជ្ជមុខោ។ ឥមិនា
នយេន សេសបទេសុបិ អត្តោ វេទិតញ្ចោ។ ឥមេ ចត្តារោតិ ឥមេ វិសកិច្ចភេទេន
ចត្តារោ។ ឥនានិ តំ នេសំ វិសកិច្ចភេទំ ទស្សេតុំ “តេសូ” តិ អាទិ វុត្តំ។
អយសូលសមប្បិ តំ វិយាតិ អត្តន្តវេ អយសូលំ អនុប្បវេសិតំ វិយ។
បក្កបូតិបនសំ វិយាតិ បច្ឆិទ្ធា កាលាតិក្កមេ កុបិតបនសដលំ វិយ។ ចន្ទ្រវារេតិ
រជកានំ ខារបរិស្សាវនេ សុរាបរិស្សាវនេ វា។ អនវសេសំ ជិដ្ឋនេន
អសនិចាតជ្ជានំ វិយ។ មហានិខាទនេនាតិ មហាន្តេន និខាទនេន។

វិសវេគវិការេនាតិ វិសវេគគតេនវិការេន។ វាតេនាតិ តស្ស សប្បស្ស
សរីរំ ដុសិទ្ធា ឧត្តតវាតេន។ នាសវាតេ បន វត្តព្ពមេវ នត្តិ។
បុគ្គលបណ្ឌិតិវសេនាតិ តេសំយេវ សោឡសន្និសប្បានំ
អាគតវិសោតិអាទិបុគ្គលនាមស្ស វសេន ចតុសដ្ឋិហោន្តិ បច្ចេកំ
ចតុត្ថិជភាវតោ។ អាគតវិសោតិ អាគច្ឆិវិសោ, សីយតរំ អភិរុហនវិសោតិ
អត្តោ។ យោវិសោតិ កក្ខឡវិសោ, ធុត្តិកិច្ឆវិសោ។ អយំ សីតឧទកំ វិយ

ហោតិ កាឡិទុត្តិធិម្មោចយកាវេន។ ឧទកសប្បា ហិ យោវិសោ ហោតិ
យេវាតិ វុត្ថំ - “ឧទកសប្បាធិនំវិសំវិយា”តិ។ បញ្ញាយតិ
គណ្ហាបិឡ កាធិវសេន បញ្ញាយតិ។ អនេឡ កសប្បា នាម មហាអាសីវិសោ។
នីលសប្បា នាម សាខវណ្ណោ រុក្ខក្តាធិសុ វិចរណាកសប្បា។ ឥមិនា
ឧចាយេនាតិ យោយំ កជ្ជមុខេសុ ទជ្ជវិសានំយេវ “អាគតវិសោ នោ
យោវិសោ”តិអាធិនា ចតុត្ថិធភារោ វុត្តោ, ឥមិនា ឧចាយេន។ កជ្ជមុខេ
ទជ្ជវិសានយោតិ កជ្ជមុខេសុ ទជ្ជវិសោ, ដុជ្ជវិសោ, វាតវិភោតិ តយោ,
បូតិមុខាធិសុ ច ទជ្ជវិសានយោ ចត្តារោ ចត្តារោ វេទិតព្ពោ។

ឯកេកន្តិ ចតុសជ្ជិយោ ឯកេកំ។ ចតុធាតិ អណ្ណាជាធិវិភាគេន ចតុធា
វិភជិត្វា។ ធម្មណ្ណាសាធិតិ ធម្មណ្ណាសាធិកាធិ។ គតមគ្គស្សតិ
យថាវុត្ថសន្និកតមគ្គស្ស បដិលោមតោ សំខិយ្យមាណ អនុក្កមេន ចត្តារោ
ហោតិ។ កុលវសេនាតិ កជ្ជមុខាធិជាតិវសេន។

សកលកាយេ អាសិញ្ចាតិវិយ វេទិតវិសាតិ ហិ តេសំ ដុជ្ជវិសតា,
វាតវិសតា វុត្ថតិ។ ឯវន្តិ “អាសិត្តវិសា”តិអាធិនា។ ឯត្តាតិ អាសិវិសសន្តេ
វេនត្តោ និរុត្តិធយេន វេទិតព្ពោ។ ឧគ្គតតេជាតិ ឧទគ្គតេជា, អត្តនោ
វិសតេជេន នេសំ កុរុរទព្ពតា វា។ ទុន្ទិម្ពទ្ធនវិសាតិ មន្តាគនេហិ
អនិម្ពទ្ធនិយវិសា។ ចត្តារោ អាសិវិសាតិ ឯត្ត ឥតិ-សន្តោ អាធិអត្តោ។ តេនេត្ត
អវសេសចាឡិ សន្តណ្ណាតិ។

អាសិវិសេស្វតិ ឥមេ អាសិវិសា ទជ្ជវិសា ឯវាតិ វេទិតព្ពោ។
សិរីរដ្ឋកេសុយេវាតិ តេន បុរិសេន តេសំ កស្សចិ អនិជ្ជស្ស អកតត្តា
អាហុសេសស្ស ច វិជ្ជមានត្តា នំ ន ទំសីស្វតិ ទជ្ជព្ពំ។ បុច្ឆិ យថាភូតំ

បវេទេតុកាមោ។ ធុរុបដ្ឋាហាតិ ធុរុបដ្ឋាឆា។ សោត្តិមគ្គោតិ សោត្តិការស្ស
ឧបាយោ។

អន្តរចរោតិ អន្តរំ ចរោ សុខសត្តុវិស្សាសយាតី។ តេជោហ “វេជកោ”តិ។
ឥនាទិ តាសំ បេសនេ ការណំ ទស្សេតុំ “បឋម”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ អភិមុខគតំ វិយ
អភិមុខគតំ។ ព្យាធិសីមិ ហិ វោហយុត្តិ លោកេ និរុប័យតិ សន្តិយំ បុរិសំ
បេតីតិ វិយ។ តស្មា អភិមុខគតន្តិ អភិមុខំ តេន សម្បត្តន្តិ អត្ថោ។
វុត្តសណ្ឋានំ ជលកំ វុត្តមូលេ អាគតាគតានំ និសីទនត្ថាយ អត្ថតំ។

អវិត្តហត្ថោ បុរិសោ សន្តារេតិ ឯតាយាតិ សន្តារណី។ ឌីរមតីរតោ
ឧត្តរណាយ សេតុ ឧត្តរសេតុ។ ឯកេន ធូហិ វា គន្តត្តោ វុត្តមយោ សេតុ
វុត្តសេតុ។ ជង្គ្រសត្តេន គមនយោគ្គោ សេតុ ជង្គ្រសេតុ។ សកដេន គន្តំ
សក្កុណោយ្យោ សកដសេតុ។ ន ខោ ឯស ព្រាហ្មណោ បរមត្ថតោ។ តទត្ថោ
បន ឯកេនសេន សម្បវតីតិ តថា វុត្តន្តិ ទស្សេន្តោ “ឯត្ថកានំ បច្ចត្ថិកានំ
ពាហិតត្ថា”តិ អាហា។ ទេសនន្តិ ឧទ្ទេសទេសនំ។ វិនិវត្តន្តោតិ បដិសំហារន្តោ។ ន
លទ្ធា វតាសីតិ នលទ្ធា វត អាសិ។

រាជាវិយ កម្មំ សត្តេសុ ឥស្សរិយស្ស វត្តាបនតោ។ រាជា...បេ.... បុព្វជ្ជនោ
វុត្តុក្ខសម្ពាតាបរាគតាយ។ ញាណបលាយនេនាតិ មហាភូតេហិ និព្វិន្ទិត្វា
វិវុត្តិត្វា វិមុត្តិតុកាមតាវសេន ឧប្បន្នញាណបលាយនេ មគ្គាធិគមសិទ្ធនេវ
ញាណបលាយនេន។ ឯវញ្ញត្ថ ឧបមាសំសន្នំ មត្តកំ ចាបិតមេវ ហោតិ។

យថេវ ហិតិអាទិនា ឯកេនសនាសមុទាយស្ស និទស្សនំ អារទ្ធាំ។
យថាវុត្តវចនំ អជ្ជកថាចរិយានំ វេចនេន សមត្ថេតិ “បត្តទ្ធា ភវតី”តិអាទិនា។
តត្ថ កជ្ជមុខេន វាតិ វា-សទ្ធា ឧបមត្ថោ។ យថា កជ្ជមុខេន សប្បន ទដ្ឋោ

បត្តទ្វាហោតិ, ឯវំ បថវីធាតុប្បកោបេន សោ កាយោ កដ្ឋមុខេវ ហោតិ,
កដ្ឋមុខគតោវិយ បត្តទ្វាហោតីតិ អត្ថោ។ អថ វា វា-សទ្ធោ អវធារណាត្ថោ។
សោ “បថវីធាតុបកោបេន វា”តិ ឯវំ អាណេត្វា សម្ពន្ធិតញ្ញោ។ អយញ្ញេត្ថ អត្ថោ -
កដ្ឋមុខេន ធន្នាបិ កាយោ បថវីធាតុប្បកោបេនេវ បត្តទ្វាហោតិ, តស្មា
បថវីធាតុយា អវិយុត្ថោ សោ កាយោ សព្ពនា កដ្ឋមុខគតោវិយ ហោតីតិ។ វា-
សទ្ធោ វា អនិយមត្ថោ។ តត្រាយមត្ថោ - កដ្ឋមុខេន ធន្នា កាយោ បត្តទ្វា
ហោតិ វា, ន វា មន្តាគនវសេន។ បថវីធាតុប្បកោបេន បេន មន្តាគនវហិតោ
សោ កាយោ កដ្ឋមុខគតោវិយ ហោតិ ឯកន្តបត្តទ្វាតិ។ តត្ថ កាយោតិ
បកតិកាយោ។ បូតិកោតិ កុបិតោ។ សន្តត្ថោតិ សព្ពសោ តត្ថោ
មហាធាហប្បត្ថោ។ សញ្ញាតិ សព្ពសោ ធិន្នោ ចុណ្ហាវិចុណ្ហាភូតោ។ យថា
កាយោ បត្តទ្វាធិការប្បត្ថោ ហោតិ, តថា បុរិសោ កដ្ឋមុខាធិសប្បស្ស មុខេ
វត្ថុមាណោវិយ ហោតីតិ អត្ថោ។

វិសេសតោតិ កដ្ឋមុខាធិវិសេសតោ ច បថវីអាធិវិសេសតោ ច។
អនត្ថគ្គហធាតោតិអាធិ អចេតនេសុបិ ភូតេសុ សចេតនេសុ វិយ អនត្តាធិនំ
បច្ចក្ខតាយ និព្វេនជននត្ថំ អារទ្ធុំ។ តត្ថ អាសយតោតិ បវត្តិជ្ជានតោ។
ឯតេសន្តិ មហាភូតានំ។ សធិសតាតិ
វម្មិកាសយសុសិរគហនសង្ការជ្ជានាសយតាយ ច សធិសតា។

បច្ចត្ថលក្ខណាវសេនាតិ វិសុំ វិសុំ លក្ខណាវសេន។ បថវីអាធិនំ
កក្ខន្ធភាវាធិ, តំសមន្តីនោ បុគ្គលស្ស កក្ខន្ធភាវាចាធនាធិនា
វិការុប្បាធនតោ វិសវេគវិការតោ សធិសតា វេទិតញ្ញា។

អនត្តាតិ ព្យសនា។ ព្យាធិន្តិ កុដ្ឋាធិព្យាធិ។ ភវេ ជាតាភិនន្តិនោតិ ភវេសុ
ជាតិយា អភិនន្តនសីលា។ បញ្ចវេកាការេ ហិ ជាតិយា អភិនន្តនា នាម
មហាក្ខតាភិនន្តនា វ។

ទុរុបដ្ឋានតរាជីតិ ទុប្បដិការតរាជី។ ទុរាសនាតិ ទុរុបសង្គមនា។
“ឧបដ្ឋាមី”តិ ឧបសង្កមីតុំ ន សក្កោន្តិ។ បរិជាតាម កម្មនាមាជិ, ឧបកាវា នាម
នត្ថិ។ អនន្តនោសូបន្តវតោតិ អបរិមាណនោសូបន្តវហេតុតោ។ ឯកបក្ខលន្តិ
ឯកទុក្ខំ។

រូបក្ខន្ធវា ភិជ្ជមាណោ ចត្តារោ អរូបក្ខន្ធវា គហេត្វាវ ភិជ្ជតិ អរូបក្ខន្ធានំ
ឯកនិរោធត្តា។ វត្ថុរូបម្បិ គហេត្វាវ ភិជ្ជន្តិ បញ្ចវេកាការេ អរូបក្ខន្ធសុ ភិន្នេសុ
រូបក្ខន្ធស្ស អវដ្ឋានភាវតោ។ ឯត្តាវតាតិ លោកុប្បាទនមត្តេន។ បញ្ញា នាម
អត្តភាវេ ឧត្តមង្គំ បញ្ញត្តវត្តា កុសលធម្មានំ, សតិ ច កិលេសុប្បត្តិយំ បញ្ញាយ
អនុប្បជ្ឈនតោ វុត្ថំ - “ឯត្តាវតា បញ្ញាសីសំ បតីតំ នាម ហោតី”តិ។ យោនិយោ
ឧបនេតិ តទុបកស្ស កម្មបច្ចយស្ស ភាវេ។ “ជាតិភយំ, ជរាភយំ, មរណភយំ,
ចោរភយ”ន្តិអាធិនា អាគតានិ បញ្ចវីសតិ មហាកយានិ, “ហត្ថម្បិ
ជិន្នតី”តិអាធិនា អាគតានិ ទូត្តិស កម្មការណានិ អាគតានេវ ហោន្តិ
ការណាស្ស សមវដ្ឋិតត្តា។ នន្ទិរាគោ សម្ពាវក្ខន្ធវាតិ សម្ពាវក្ខន្ធបរិយាបន្នត្តា
វុត្ថំ។

ចាឡិយំយេវ អាគតា “ចក្ខុតោ ចេបិ នំ, ភិក្ខុវេ”តិអាធិនា។ កិញ្ចិ
អលភិក្ខាតិ តស្មី សុញ្ញតាមេ ចោរានំ គយ្ហបកស្ស អលាភវចនេនេវ តស្ស
បុរិសស្ស អត្តនោ បដិសរណាស្ស អលាភោ វុត្តោ វ។ ហោតីតិ ន ឧទ្ធកោ,
បុរិសដ្ឋានិយោ ភិក្ខុ, ចោរា បន ពាហិរាយតនដ្ឋានិយា។ អភិនិវិសិក្ខាតិ

វិបស្សនាភិក្ខុវេសំ កត្វា។ អដ្ឋត្ថិកាយតនវសេន ទេសនាយ អាគតត្តា វុត្ថំ
“ឧបាទានុបកម្មដ្ឋានវសេនា”តិ។

ពាហិរាទន្តិ ពាហិរាយតនានំ។ បញ្ចា កិច្ចានីតិ ចោរេហិ តទា កាតព្វានិ
បញ្ចា កិច្ចានិ។ ហត្ថសារន្តិ អត្តនោ សន្តកេ ហត្ថហិ គហេតព្វសារកណ្ណំ។
ចាតនាទិវសេន ហត្ថបរាមាសំ ករោន្តិ។ បហារហ្មនេតិ បហាជដ្ឋានេ។ ហ្មនសោ
តស្មី ឯវ ខណេតិ វទន្តិ។ អត្តនោ សុខាវហំ កុសលធម្មំ បហាយ ទុក្ខាវហេន
អកុសលេន សមន្តិតា សុខាវហំ កណ្ណំ បហាយ ពហំ និក្ខមនំវិយាតិ វុត្ថំ
សុខនិស្សយត្តា តស្ស។ ហត្ថបរា...បេ... អាបដ្ឋនកាលោ គុណាសវីរស្ស តទា
បមាទេន ពាធិតត្តា។ បហារ...បេ... កាលោ តតោ ទទ្ខតំ គុណាសវីរស្ស
ពាធិតត្តា។ បហារំ...បេ... អស្សមណាកាលោ គុណាសវីរស្ស
មរណាប្បត្តិសទិសត្តា។ អវសេសជនស្ស ធាសបរិភោគេន បរិភូតព្វតា
អញ្ញបត្តប្បត្តិគិហិការាបត្តិយា និទស្សនកាវេន វុត្តា។ យំ “ធនុ ទ្វារេសុ
អារម្មណោ អាចាថគតេ”តិ វុត្ថំ, តមេវ អារម្មណំ និស្សាយ សម្បរាយិកោ
ទុក្ខក្ខន្ធា វេទិតព្ពោតិ យោជនា។

រូបាធិនីតិ រូបសទ្ធកន្ធវសានិ។ តេសន្តិ យថាវុត្តភូតុបាទារូបានំ។
លហុតាទិវសេនាតិ តេសំ លហុតាទិវសេន។ ទុវុត្តរណាដ្ឋាតិ ឧត្តរិគំ
អសក្កុណោយ្យភាវោ ឡិយដ្ឋោ។ វុត្តនយេនាតិ “សម្បយុត្តា វេទនា
វេទនាក្ខន្ធា”តិអាទិនា វុត្តនយេន។ ចតុមហាភូតាធិហិតិ អាទិសន្នេន
ឧបាទានក្ខន្ធាធិនំ គហាណំ។ ចិត្តកិរិយទស្សនត្ថន្តិ ចិត្តបយោគទស្សនត្ថំ។
វុត្តវាយាមមេវាតិ “សម្មាវាយាមោ”តិ យោ អរិយមគ្គ វុត្តោ។ ភទ្កេកវត្តាធិនីតិ
“អដ្ឋេវ កិច្ចំ អាតប្ប”តិអាទិនា (ម. និ. ៣.២៧២, ២៧៥, ២៧៦) វុត្តានិ
ភទ្កេកវត្តសុត្តាធិនី។

កុណ្ហាចាទោតិ និទ្ទាចាទោវ ហុត្វា គតិវិកលោ។ មានសំ ពន្ធតីតិ តស្មី ចិត្ត
កិច្ចំ និពន្ធតិ។ “អយំ អរិយមគ្គោ មយ្ហំ ឱបុត្តរនុចាយោ”តិ តត្ថ ចិត្តស្ស
សន្និដ្ឋានំ បុន តត្ថ បវត្តនំ វិរិយារម្មោ ចិត្តពន្ធនំ។

តស្ស នាមរូបស្ស ឥមេ នន្ទិរាគាធយោ តណ្ហាវិជ្ជាធយោតិ កត្វា បច្ឆយោ
ធម្មាយតនេកទេសោ។ អរិយមគ្គនិព្វានតណ្ហាវជ្ជោ ឥធន
ធម្មាយតនេកទេសោតិ ច។ សោឡសហាការេហិតិ បីឡនាធិហិ សោឡសហិ
អាការេហិ។ សតិបដ្ឋានវិភង្គេ អាគតនយេន សន្និទយសហស្សេហិ។
ទេសនាបរិយោសានេ...បេ... បតិជ្ជហីស្វតិ វិបត្តិតញ្ញូ ឯវេត្ថ គហណាវសេន
អធិគតវិសេសា បរិច្ឆិន្ទតា។ តេ ហិ តទា ធម្មបដិគ្គាហកភាវេន សត្តុ សន្តិកេ
សន្និសិដ្ឋា។ ឧក្សជិតញ្ញូនំ បន នេយ្យានញ្ញូ វិសេសាធិគមោ អដ្ឋកថាយំ ន
រុទ្ធោតិ ឥធន គហិតោតិ។

អាសីវិសោបមសុត្តរណ្ហានា និដ្ឋិតា។

២. រថោបមសុត្តរណ្ហានា

២៣៩. សុសំវុតិទ្រិយស្ស ភោជនេ មត្តញ្ញោនោ សតស្ស សម្មជានស្ស
វិហារតោ កិលេសនិមិត្តំ ទុក្ខំ អនវសរន្តិ សុខសោមនស្សពហុលតា វុត្តា។
យវតិ តេន ជលំ មិស្សិតំ វិយ ហោតីតិ យោនិ, ឯកន្តិកំ ការណំ។ អស្សាតិ
ភិក្ខុនោ។ បរិបុណ្ណន្តិ អវិកលំ។ អនវសេសំ អាសវេ ខេបេតីតិ អាសវក្ខយោ,
អគ្គមគ្គោ។ យំ យន្តិ ទន្ធព្យំ ជវោតិ ជវាធិសុ យំ យំ គមនំ។ រក្ខណត្ថាយាតិ
កិលេសចោរេហិ រក្ខណត្ថាយ។ វេគនិគ្គហណត្ថាយាតិ កិលេសហេតុកស្ស
ឥន្ទ្រិយវេគស្ស និគ្គណ្ហានត្ថាយ។ និព្វិសេវនត្ថាយាតិ វិសេវនស្ស វិប្បន្តិតស្ស

និរោធជនាយ។ កិលេសូបសមត្ថាយាតិ កិលេសានំ ឧបរូបរិ សមនត្ថាយ
រូបសមនត្ថាយ។

សមណាទិ នាម សមថវិបស្សនាមគ្គជលសុខានិ។ ទន្តានម្បិ សិទ្ធិវានំ
សារថិនោ បយោគេន សិយា កាចិ វិសេវនមត្ថាតិ តទការំ ទស្សន្តោ
“និព្វិសេវនេ កត្វា បេសេន្តោ”តិ វុត្ថំ។ ញាណំ ភច្ឆតីតិ អសង្កមនំ បវត្ថតិ
បគេវ ឥន្ទ្រិយការំនាយ កតត្ថា, កិលេសនិគ្គហស្ស សុខេនេវ សិទ្ធិត្ថា។
នាយកស្ស អជ្ឈាសយោ វសោ ឧឡារោ លាមកោ។ ធម្មេយ្យធម្មស្ស បមាណំ
វសោ អប្បកំ ពហុកញ្ច។

មហាមណ្ឌាបដ្ឋានំ នាម លោហាចាសាទស្ស បុរតោ ឯវ មហាភិក្ខុសង្ឃស្ស
សន្និចាតកាលេ តេសំ បហោនកវសេន មហាមណ្ឌាបស្ស កត្តព្ភជ្ជានំ។
គហណាមាទន្តិ បរិវិសគហណាភាជនំ។

បកតិយា ភត្តការកិច្ចេ អធិគតោ ឧបដ្ឋាកុចាសកោ។
មុនុសមខរសញ្ញិតេហិ, ទហនបចនភជ្ជនសញ្ញិតេហិ វា តីហិ ចាកេហិ។

បរិសោធត្វាតិ រញ្ជោ អនុច្ឆរិកការំ បរិសោធត្វា។ ភូមិយំ ធម្មេសិ “ភិក្ខុនំ
អនត្វា មយា មុខេ បក្ខិត្ត”ន្តិ។ មុខេន គណ្ហិ តស្ស និទ្ទាសការំ ទស្សតុំ។ មត្តំ
ជាធាបេតុំ បមជ្ជិ។ “តុំ កុតោ អាគតោ”តិ បុច្ឆនេ បមាទំ អាបជ្ជិ។ អនុភាគោតិ
អវសិជ្ជភាគោ។ ឥនមត្តិយន្តិ ឥទំ បយោជនំ។ ឥតវន្តិ ចាឡិយំ អនាគតម្បិ
អាហារេ បមាណាជាននំ។

សយនំ សេយ្យា, កាមភោគីនំ សេយ្យា កាមភោគិសេយ្យា។
ទក្ខិណាបស្សេន សយានោ នាម នត្តិ ទក្ខិណាហត្ថេន កាតព្វកិច្ចករណតោ។
តេជុស្សទត្ថាតិ ឥទំ អនុត្រាសស្សេវ សីហស្ស សយនន្តិ ទស្សតុំ វុត្ថំ។ ទេ

បុរិមចារេ ឯកស្តី, បច្ឆិមចារេ ឯកស្តី ហ្នឹង ២២ ត្រាតិ ហ្នឹង ៩៨ ចានានំ
អវិក្ខត្តការករណ៍ស្សនំ។

ចតុត្ថជ្ឈានសេយ្យាតិ ចតុត្ថជ្ឈានិកំ ជលសមាបត្តិ វេទតិ។ យេតុយ្យេន ហិ
តថាគតា ជលសមាបត្តិ សមាបត្តិការ សយន្តិ។ សា ច នេសំ ចតុត្ថជ្ឈានតោ
វុដ្ឋាយ, កិលេសបរិនិព្វានស្ស ច កតត្តាតិ វេទន្តិ។ ឥធិ សីហសេយ្យា អាគតា
ចានំ អច្ចាធាយ បុព្វេនាបរំ អដហិតសំលក្ខណា សេយ្យាតិ កត្វា។ តេនាហ
“អយំ ហិ”តិ អាទិ។ ឯវន្តិ “ធិក្ខណោន បស្សនា”តិ អាទិនា វុត្តាការេន សេយ្យំ
កប្បេតិ។

កងំ និទ្ទាយន្តោ សតោ សម្មជាតោ ហោតិ? ភវន្តិចិត្តេន ហិ និទ្ធចបកមនន្តិ
អធិប្បាយោ។ អប្បហានេនាតិ តទទិមុត្តតាយ តទប្បហានំ នដ្ឋព្វំ។ តថា តេសុ
និទ្ទោក្កមនស្ស អាទិបរិយោសានេសុ អដហិតសតិសម្មជញ្ញំ ហោតិ។
តេនាហ - “និទ្ធិ ឌីក្កមន្តោបិ សតោ សម្មជាតោ ហោតិ”តិ។ ឯតំ បនាតិ “និទ្ធិ
ឌីក្កមន្តោបិ សតោ សម្មជាតោ ហោតិ”តិ វុត្តនយំ វេទតិ។ ញាណធាតុកន្តិ ន
រោចយីស្វតិ និទ្ទោក្កមនេបិ ជាគរណោ បវត្តញាណសភាវមេវាតិ ន រោចយីសុ
ចោរណា។ និរន្តរំ ភវន្តិចិត្តេសុ វត្តមាទេសុ សតិសម្មជញ្ញាសម្ពោតិ
អធិប្បាយោ។ បុរិមស្មិញ្ចំ នយេ សតិសម្មជញ្ញស្ស អសំវារេ, ន ភវន្តិស្ស។
ឥន្ទ្រិយសំវារេ, ភោជនេ មត្តញ្ញតា, ជាគរិយានុយោគោតិ ឥមេហិ តិវុដ្ឋិកា,
និមិត្តានុព្យញ្ញនបរិវដ្ឋនាទិ សព្វំវិបស្សនាបក្ខិកមេវាតិ អធិប្បាយោ។

តានេវាតិ វិបស្សនាក្ខណោ បវត្តានិ ឥន្ទ្រិយាទីនិ។ យាវ អរហត្តា នេសនា
វិត្តារតោ កថេតញ្ញា។ ចាឡិយំ បន “យោនិ ចស្ស អារទ្ធា ហោតិ អាសវានំ
ខយាយា”តិ សង្ខេបេន កថិតា។

របៀបមសុត្តរវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. កុម្មោបមសុត្តរវណ្ណនា

២៤០. អដ្ឋិកុម្មោតិ បិដ្ឋិយំ តិច្ឆិណដ្ឋិកោ កុម្មោ។ តន្តិពន្លោតិ ព្យាវដោ។
សមុគ្គវិយ អត្តនោ កតាលេ បក្ខិបិទ្វា។ សមោទហន្តោ សម្មា ឌីទហន្តោ
អដ្ឋត្ថមេវ ទហន្តោ។ អារម្មណកតាលេតិ អារម្មណកជាហេ។
សមោទហន្តោតិ ទិដ្ឋមត្តស្សវ ច គហណាតោ មនោវិតក្កេ តត្ថវ សម្មនេវ
ឌីទហន្តោ។ តញ្ជិវិសយវសេន បវត្តតុំ អនេន្លោ។ បញ្ច ធម្មេតិ “កាលេន
វក្ខាមី” តិអាទិនា (បរិ. ៣៦២) វុច្ចមានេ។

កុម្មោបមសុត្តរវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. បឋមទារុក្ខន្ធហមសុត្តរវណ្ណនា

២៤១. វិលាសមាធាវិយ សាគរំ បទ្វា។ អន្តោសាខោតិ គង្គាយ តីរស្ស
អន្តោ ឌីនតសាខោ។ តេមេតីតិ តិន្តោ ហោតិ។ តិវិយំ បតិតោ ទណ្ឌសេតុវិយ
បិតត្តា មហាជនស្ស បច្ចយោ ជាតោ, តថា មហន្តការេន គង្គាសោតំ
ឌីតរណាទិ នត្ថិ។

អយំ បីតិ អនន្តរំ វុត្តបុគ្គលោ។ អរិយមគ្គំ ឌីវុយ្ហាតិ ចតុត្ថំ អរិយមគ្គីវីដិ
ឌីតវិទ្វា។ “ចិត្តំ នាមេត” តិអាទិនា ចិន្តេត្វា គិហិពន្ធនំ នវិស្សជ្ជេតីតិ សម្ពុន្ទោ។
អត្តនោ ភជមានកេតិ អត្តនោ ភជន្តេ។ ជីវិតត្ថាយ បយុដ្ឋិតត្ថោ បយោគោ,
ខេត្តវត្តាទិ។ តតោ បយោគតោ ឌុដ្ឋិតំ អាយំ។ កិញ្ចាបិ ភិក្ខុនំ កាយសាមគ្គី
នេតិ ភិក្ខុត្ថាយ។

មុណ្ណាយដង្ហិតិឆ្នោដ្ឋយដំ។ ខន្ទេតិ អំសេ។ សង្ឃកោគន្តិ សង្ឃសន្តកំ
កោគតាមំ គន្ធា។ អត្ថតោ ឯវំ វន្តន្តិ តថា អត្ថស្ស សម្ពុតោ ឯវំ វន្តន្តា វិយ
ហោន្តិ។ យាគុមត្ថកេ យាគុន្តិ យាគុំ បិវិត្វា តាយ អបរិបក្កាយ ឯវំ អញ្ញំ យាគុំ
អន្លោហរិត្វាតិ សម្ពុតោ។

កិលេសានុវត្តិតោវាតិ យោនិសោមនសិការស្ស អភាវេន
កិលេសានុគតចិត្តោ ឯវំ។ អក្ខិនិ និហរិត្វាតិ កោជវសេន អក្ខិកេ ករោន្តោ
អក្ខិនិ និហរិត្វា វិចរិស្សតិ។ ឧទ្ធតោ ហោតិ អរូបសន្តោ។

ទិដ្ឋិតតិកោតិ សាសនិកោ ឯវំ អយោនិសោ ឧម្ពុទ្ធិត្វា សាសនំ ឧទ្ធម្មំ
ឧត្តិទយំ កត្វា ជីវេន្តោ អវិជ្ជសទិសោ។ តេជាហ “សោ បី” តិអាធិ។ អរូបកវេ
រូបំ អត្ថិ, អញ្ញថា តតោ បុតស្ស កុតោ រូបក្ខន្ធស្ស សម្ពុតោ។ អសញ្ញិកវេ ចិត្តំ
អត្ថិតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ ពហុចិត្តក្ខណ៍កោ លោកុត្តរមគ្គោ “យោ ឥមេ
ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ភាវេយ្យ សត្តវស្សនិ” តិអាធិវចនតោ (ជី. និ. ២.៤០៤; ម.
និ. ១.១៣៧)។ អនុសយោ ចិត្តវិប្បយុត្តោ, អញ្ញថា សាវជ្ជានវដ្ឋធម្មានំ ឯកជ្ឈំ
ឧប្បត្តិ សិយា។ តេ ច សត្តា សន្ធាវន្តិ សំសវន្តិ, អញ្ញថា កម្មជលានំ សម្ពុតោ ន
សិយាតិ។ ឥតិ វន្តន្តោ ឯវំ មិច្ឆាវាទំ បគ្គយ្ហ វន្តន្តោ។

តេមនុក្ខោវិយ... បេ... ឧល្លកធម្មស្សវនោ ច បុគ្គលោ សទ្ធាសិនេហាន
អតេមនតោ។ កតវិនយោ សិក្ខិតវិនយោ យថា “កតវិជ្ជោ” តិ។ ធម្មកថិកានំ
វិចារេថាតិ ឥទំ ទេយ្យធម្មំ ធម្មកថិកានំ អយ្យានំ តស្ស តស្ស យុត្តវសេន
វិចារេថាតិ និយ្យាតនវសេន វត្វា។ ទិវាកថិកោ សវកាលាកោ សាយន្តេ
កថេតិ, បុរិមយាមំ កថេន្តោ វត្តិកថិកោ ភាលាកបុគ្គលោ។

នន្ទនវនាភិរាមេតិ នន្ទនវនំវិយ មនោរមេ។ អស្ស ការហារភិក្ខុតិ អស្ស
កិច្ចវាហកភិក្ខុ ឧបជ្ឈាយាទយោ។ សុខនិសិទ្ធកថន្តិ បដិសន្តារកថាបុព្វកំ
ឧបនិសិទ្ធកថំ សុត្វា។

បិតសណ្ណាននេនេវ បិតាការេនេវ បិតំ, នប្បយុត្តន្តិ អត្ថោ។
ចិត្តកម្មមូលានីនិ បិតសណ្ណាននេនេវ បិតាតិ យោជនា។ មុទុតាយាតិ
មុទុហទយតាយ សាបេក្ខតាយ។

បដិបទន្តិ សមថវិបស្សនាបដិបត្តិ។ ធីបេត្វា បកាសេត្វា ចាកដំ កត្វា។
តត្រុប្បាទោតិ តត្រ ឧប្បជ្ឈនកអាយុប្បាទោ។ ខេត្តំ សន្ធាយ វទតិ។
តេល...បេ... ហត្ថាតិ តេលយដ-មធុយដជាណិតយជាធិហត្ថា។ អបក្កមីសុ
ទុត្តិចារិតត្ថា។ បូរេសីតិ ហេជ្ជា ច តត្ថ តត្ថ អតីតានិ កាលវចនានិ
ចោរាណជ្ជកថាយ អាគតត្ថា កិរ វុត្ថានិ។

ឧបគមនានុបគមនាធិនិ ឡិមស្ស ចារិមស្ស ច ឧបគមនានុបគមនានិ ចេវ
មជ្ឈេ សំសីទនានិ ច។ បដិវិជ្ជិតុន្តិ ជានិតុំ។ ឯតន្តិ យថាវុត្តំ ចក្ខុសភាវំ។
នោមនស្សន្តិ តស្សេវ មន្ទការបច្ចយំ នោមនស្សំ។ អាបជ្ឈន្តោបិ ឧបគច្ឆតិ នាម
តន្តិមិត្តសំកិលេសស្ស ឧប្បាទិតត្ថា។ តិណ្ណំ លក្ខណានន្តិ ហុត្វា អភាវតោ
អាធិអន្តវន្តតោ តាវកាលិកតោ និច្ចបដិក្ខេបតោតិអាធិនំ តិណ្ណំ លក្ខណានំ
សល្លក្ខណាវសេន។

វាមតោតិ មិច្ឆា។ ធឹក្ខណតោតិ សម្មា។ យថា តស្ស តស្ស សត្តស្ស
ឡិភាវត្តា អជ្ឈតិកានិ អាយតនានិ ឡិមំ តិរំ កត្វា វុត្ថានិ, ឯវំ នេសំ បរភាវត្តា
ពាហិរានិ អាយតនានិ ចារិមំ វុត្ថានិ។ អចាយមជ្ឈេ សំសរណាហេតុតាយ
នន្ទិរាគោវ “មជ្ឈេ សំសាទោ”តិ វុត្ថោ។

ឧទ្ទតោតិ “សេយ្យោហមស្មី”តិអាទិនា ឧទ្ទតី ឧបគតោ។ អត្ថក្កំសនេ
បំសុក្ខលំកកាវេន អត្តានំ ធម្មានតោ អញ្ញាការតាគហេតញ្ញោ។ ចាសាលោ
នុខោ ឯស ខាលុកោតិ គហេតព្ពនារុក្ខន្ធសទិសោ វុត្តោ។

បុណ្ណាវិបុណ្ណំ ហោតិ អាវជ្ជវេកស្ស ពលវភាវតោ។ បត្វសុ អចាយេស្វតិ
បញ្ចកាមគុណារវដ្ឋេ បតិបត្តលោ មនុស្សលោកេបិ គុណាសវីរេននេ
ធីយរត្តំ បុណ្ណាវិបុណ្ណំ អាបជ្ជតិយេវ, តស្ស តថា អាបន្នត្តា។ ឯវញ្ញំ សោ
អចាយេសុ តាទិសេសុ ជាយតិ។

សីលស្ស ទុដ្ឋំ នាម នត្ថិ, តស្មា អភាវត្តោ ឥធន ទុ-សន្នោតិ អាហា
“និស្សីលោ”តិ។ “ចាបំ ចាបេន សុករ”ន្តិអាទិសុ (ឧទា. ៤៨) វិយ ចាប-សន្នោ
និហំនបរិយាយោតិ អាហា “លាមកធម្មា”តិ។ ន សុច្ឆិ កាយវាចាចិត្តហិ ន
សុចិ។ សង្ខាយ វាតិ អត្តនោ វា សង្ខាយ បរេសំ សមាចារកិរិយំ សរតិ
អាសង្កតិ។ តេនាហា “តស្ស ហិ”តិអាទិ។ តានិ កម្មានិ បរិសតីតិ តានិ កម្មានិ
ករោន្តានំ អន្តរេ បរិសតិ។ គុណានំ បូតិភាវេនាតិ គុណភាវេន គហិតានំ
សីលធម្មានំ សំកិលិដ្ឋការវប្បត្តិយា។ កចវរជាតោតិ អព្ពន្ធរំ សញ្ញាតកចវរេ,
កចវរក្ខតោ វា។

អណាលោ បព្ពដ្ឋាតិ អណាលាស្សេវ បព្ពដ្ឋា។ ឡិមតីរាទិនំ
ឧបគមនានុបគមនាទិនំ ជាតិតត្តា វដ្ឋវិវដ្តំ កចិតំ។

បឋមនារុក្ខន្ធភោមសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ទុតិយនារុក្ខន្ធភោមសុត្តវណ្ណានា

២២២. យា អាបត្តិ វុជ្ជានតាមិនី ទេសនាតាមិនី, តំ បដិច្ចាទិតកាលតោ
បដ្ឋាយ សំគិលិដ្ឋា នាម អន្តរាយិកការតោ។ អារីកតា បន អនាបត្តិដ្ឋានេ
តិដ្ឋតីតិ អសំគិលិដ្ឋា នាម។ តេនាហ - “អារីកតា ហិស្ស ជាសុ ហោតី” តិ។
ឯវរូបំ សំគិលិដ្ឋន្តិ បដិច្ចាទិតតាយ វា ទុដ្ឋល្លភាវេន វា សំគិលិដ្ឋំ។

ទុតិយទារុក្ខន្ទោបមសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. អវស្សតបរិយាយសុត្តវណ្ណានា

២២៣. សន្តាភារន្តិ សញ្ញាបនាភារំ។ តេនាហ

“ឧយ្យោគកាលាទីស្វ” តិអាទិ។ អាទិ-សទ្ធនេ មជ្ឈិមហាទីនំ សង្កហោ ទដ្ឋញោ។
សន្តរន្តិ វិស្សមន្តិ, បរិស្សមំ វិនោទន្តិ តិ អត្ថោ។ សហាតិ សន្និចាតវសេន
ឯកជ្ឈំ។ សហ អត្តានុសាសនំ អភារន្តិ តស្មី អត្ថ ត្ថ-ការស្ស ន្ត-ការំ កត្វា
“សន្តាភារ” ន្តិ វុច្ចតីតិ ទដ្ឋព្ពំ, បឋមំ តត្ថ សម្មន្តនវសេន សន្តរន្តិ វិចារេន្តិ តិ
អត្ថោ។

តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ អាគតមេវ ភវិស្សតីតិ ពុទ្ធវចនស្ស អាគមនសីសេន
អរិយជលធម្មានម្បិ អាគមនំ វុត្ថមេវ។ តិយាមវត្ថី តត្ថ វសន្តានំ
ជលសមាបត្តិវុទ្ធព្វានំ ហោតីតិ។ តស្មីញា ភិក្ខុសង្ឃេ កល្យាណធម្មា
កល្យាណបុព្វដ្ឋនាវិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេន្តា ហោន្តិ តិ អរិយមគ្គធម្មានម្បិ តត្ថ
អាគមនំ ហោតិយេវ។

អល្លតោមយេនាតិ អន្ទេន អល្លតោមយវសេន។ ឱបុញ្ញាបេត្វាតិ
វិលីម្យេត្វា។ ចតុជ្ជាតិយគន្ធម្មាតិ កុដ្ឋមតុរុក្ខយវនបុប្ផតមាលបត្តគន្ធម្មា។
នាវាវណ្ណាតិ នីលាទិវសេន នាវាវណ្ណា, ភិក្ខុវិសេសវសេន
នាវាសណ្ឋានរូបេ។ “មហាបិដ្ឋិកកោដវេតិ ហត្ថិបិដ្ឋិអាទីសុ អត្ថវិតព្ពតាយ

‘មហាបិដ្ឋកា’តិ លទ្ធសមញ្ញោ កោជវេ”តិ វេទន្តិ។ កុត្តកេ បន សន្ធាយេតំ វុត្តំ,
“ចតុវង្កុលាធិកបុច្ឆា មហាបិដ្ឋកកោជវា”តិបិ វេទន្តិ។ ហត្ថត្ថរអស្សត្ថរ
ហត្ថិអស្សបិដ្ឋសុ អត្ថវិតញ្ញា ហត្ថិអស្សរូបវិចិត្តា ច អត្ថរកា។
សីហត្ថរកាធម្មោ បន សីហរូបាធិវិចិត្តា វេ អត្ថរកា។ ចិត្តត្ថរកំ
នាណវិជ្ជបេហិ ចេវ នាណវិជមាលាកម្មាធិហិ ច វិចិត្តំ អត្ថរកំ។

ឧបទានន្តិ អបស្សយនំ។ ឧបទហិត្វាតិ អបស្សយយោគ្កកាវេន ឋបេត្វា។
គន្ធមហិ កតមាលា គន្ធនាមំ។ តមាលបត្តាធិហិ កតមាលា បត្តនាមំ។ អាធិ-
សន្នេន ហិដ្ឋុលតក្កោលជាតិជលជាតិបុច្ឆាធិហិ កតនាមំ សង្កណ្ហាតិ។
បល្លង្កាការេន កតបីបំ បល្លង្កីបីបំ។ តិសុ បស្សេសុ ឯកបស្សេ វេ វា
សឧបស្សយំ អបស្សយបីបំ។ អនបស្សយំ មុណ្ហាបីបំ។ យោជនាវន្នេតិ
យោជនបរិក្ខេបោកាសេ។

សិរិធាយាតិ អន្តរវាសកស្ស កោណបទេសំ ឥតរបទេសញ្ច សមំ កត្វា
វិធាយ។ តេនាហ - “កត្តវិយា បទុមំ កន្តេន្តោវិយា”តិ, “តិមណ្ឌលំ
បដិច្ឆាទេន្តោ”តិ ច។ យស្មា ពុទ្ធានំ រូបសម្មទាវិយ អាកប្បសម្មទាបិ
បរមុក្កំសតំ គតា, តស្មា តនា ភគវា វេ វេ សោភេយ្យាតិ ទស្សេន្តោ
“សុវណ្ណាចាមន្តេនា”តិអាធិមាហា។ តត្ថ “អសមេន ពុទ្ធវេសេនា”តិអាធិនា តនា
ភគវា ពុទ្ធានុការស្ស និគុហនេ ការណាការតោ តត្ថ
សន្និបតិទេវមនុស្សនាគយ ក្ខត្តនុញ្ញាធិនំ បសាទជននត្ថំ អត្តនោ
សភាវបកតិយាវ កបិលវត្ថុំ ចាវិសីតិ ទស្សេតិ។ ពុទ្ធានំ កាយបកា នាម
បកតិយា អសីតិហត្ថមត្ថបទេសំ វិសរតីតិ អាហា “អសីតិហត្ថជ្ជានំ
អគ្គហេសី”តិ។ នីលបីតលោហិតោនាតមញ្ញិជ្ជបកស្សរាជំ វេសេន ធញញ្ញោ
ពុទ្ធវស្មិយោ។

សព្វថាវិដុល្លោតិ មូលតោ បដ្ឋាយ យាវ សាខត្តា សមន្តតោ ដុល្លោ
វិកសិតោ។ បដិចាជិយា វេបិតានន្តិអាទិ បរិកប្បបមា, យថា តំ...បេ.... អលង្កតំ
អញ្ញំ វិរោចតិ, វេរំ វិរោចិត្ត, សមតីសាយ ចារមិតាហិ អភិសង្កតត្តា វេរំ
វិរោចិត្តាតិ វុត្តំ ហោតិ។ “បញ្ចវីសតិយា គង្គានន្តិ សតមុខា ហុត្វា សមុទ្ធំ
បរិដ្ឋាយ មហាគង្គាយ មហាន្តមហាន្តានំ គង្គានំ បញ្ចវីសតី” តិ វេទន្តិ។
បបញ្ចសូទនិយំ (ម. និ. អដ្ឋ. ២.២២) “បញ្ចវីសតិយា នទិន” តិ វុត្តំ, គង្គានំ
ចន្ទភាគាបរិយោសានំ បញ្ចវីសតិយា មហានទិនន្តិ អត្ថោ។
បរិកប្បវេនញោតំ។ សម្ពិជ្ជាតិ សម្ពេទំ មិស្សីការំ បត្វា មុខទ្វារេតិ សមុទ្ធំ
បរិដ្ឋជានេ។

នាគសុបណ្ណាគន្ធាយ ក្លានន្តិអាទិ បរិកប្បវេន វុត្តំ។ សហស្សេនាតិ
បទសហស្សេន, ភាណាវាប្បមាលោន គន្ថេនាតិ អត្ថោ។

កម្មយន្តោ វសុន្ទរន្តិ អត្ថនោ គុណវិសេសេហិ បថីកម្ពំ ឧន្ទានេន្តោ,
វេរំ ភូតោបិ អហេវយន្តោ ចាលានិ។ សព្វបទក្ខិណត្តា ពុទ្ធានំ ទក្ខិណំ បឋមំ
ចានំ ឧទ្ធករន្តោ។ សមំ សម្ពុសតេ ភូមី សុប្បតិដ្ឋិតចាទតាយ។ យទិបិ ភូមី សមំ
ដុសតិ, វេសា នុបលិប្បតិ សុខុមត្តា ធវិយា។ និទ្ទដ្ឋានំ ឧទ្ទមតីតិអាទិ ពុទ្ធានំ
សុប្បតិដ្ឋិតចាទតាសម្ពាតមហាបុរិសលក្ខណបដិលាភស្ស និស្សន្ទដលំ។
នាតិទ្វេរ ឧទ្ធករតីតិ អតិទ្វេរ វេបេតុំ ន ឧទ្ធករតិ។ នច្ចាសន្នេ ច និក្ខិបន្តិ អច្ចាសន្នេ
ច ហេនេ អនិក្ខិបន្តោ និយ្យាតិ។ ហាសយន្តោ សនេវកេ លោកេ តោសេន្តោ។
ចត្វាហិ ចាទេហិ ចរតីតិ ចតុចារី។

ពុទ្ធានុការស្ស បកាសនវេសេន គតត្តា វណ្ណាកាលោ នាម ឯស។
សរីរវណ្ណោ វា គុណវណ្ណោ វា កជិយមាទេ ឧក្កចិតន្តិ ន វត្ថុពុំ។ កស្មា?
អប្បមាលាវណ្ណា ហិ ពុទ្ធា ភគវន្តោ, ពុទ្ធកុណាសំវណ្ណានា ជានន្តស្ស

យថាវាទុសំវណ្ណានំយេវ អនុបរិសតិ។ ទុក្ខលប្បម្ពជកេនាតិ គន្ធិត្វា
គហិតទុក្ខលវត្ថេន។

នាគវិក្កន្តចារណោតិ ហត្ថិនាគសទិសបទនិក្ខេបោ។
សតបុញ្ញលក្ខណោតិ អនេកសតបុញ្ញភិនិត្តតមហាបុរិសលក្ខណោ។
មណីវេរោចនោយថាតិ ចតុរាសីតិសហស្សមណីបរិវារិតោ អតិរិយ
វិរោចនាវិជ្ជោតមាណោ មណីរិយ។ “វេរោចនោ នាម ឯកោ មណី”តិ កេចិ។
មហាសាលោវាតិ មហាន្តោ សាលរុក្ខោរិយ, សុទ្ធិដ្ឋិតោ កោវិធុរាទិ
មហារុក្ខោរិយ វា។ បទុមោ កោកននោយថាតិ កោកនទសម្ព័ន្ធតំ
មហាបទុមំរិយ, វិកសមានបទុមំរិយ វា។

អាកាសគង្គំ ឌីតាវេន្តោវិយាតិអាទិ តស្ស បកិណ្ណកកថាយ អញ្ជោសំ
សុទុក្ខរការទស្សនញ្ជោវ សុណាត្ថានំ អច្ឆន្តសុខាវហការទស្សនញ្ជោ។ បដវោជំ
អាកឡន្តោវិយាតិ នាឡិយន្តំ យោជេត្វា មហាបជរិយា ហេដ្ឋិមតលេ
បប្បជកោជំ ឧទ្ធុ មុខំ កត្វា អាកឡន្តោវិយា។ យោជនិកន្តិ យោជនបមាណំ។
មគ្គកណ្ណាន្តិ មគ្គបជលំ។

មហន្តន្តិវិបុលំ ឧឡារបុញ្ញំ។ សព្ពទានំ ទិន្នមេវ ហោតីតិ សព្ពមេវ
បច្ចយជាតំ អាវាសទាយកេន ទិន្នមេវ ហោតិ។ តថា ហិ ទ្វេ តយោ កាមេ
បិណ្ណាយ ចរិត្វា កិញ្ចិ អលទ្វា អាគតស្សបិ នាយូទកសម្បន្នំ អារាមំ បរិសិត្វា
ន្តាយិត្វា បដិស្សយេ មុហុត្ថំ និបដ្ឋិត្វា ឧដ្ឋាយ និសិទ្ធស្ស កាយេ ពលំ អាហរិត្វា
បក្ខិត្ថំរិយ ហោតិ។ ពហិវិចរន្តស្ស ច កាយេ វណ្ណាធាតុ វាតាតបេហិ
កិលមតិ, បដិស្សយំ បរិសិត្វា ធ្វារំ បិធាយ មុហុត្ថំ និសិទ្ធស្ស វិសភាគសន្តតិ
វ្រូបសម្មតិ, សភាគសន្តតិ បតិជ្ជាតិ, វណ្ណាធាតុ អាហរិត្វា បក្ខិត្តាវិយ ហោតិ,
ពហិវិចរន្តស្ស ច ចាទេ កណ្ណាការិជ្ឈន្តិ, ខាណ្ឌ បហរតិ, សរីសចាទិបរិស្សយា

ចេរ ចោរកយញ្ច ឧប្បជ្ជតិ, បដិស្សយំ បរិសិទ្ធា ទ្វារំ បិដាយ និសិន្នស្ស បន
សព្វេបេតេ បរិស្សយា ន ហោត្តិ។ សជ្ឈាយន្តស្ស ធម្មបីតិសុខំ, កម្មជ្ជានំ
មនសិករោន្តស្ស ឧបសមសុខំ ឧប្បជ្ជតិ ពហិទ្វារិក្ខេតាភារតោ។ ពហិ
វិចរន្តស្ស ច កាយេ សេនា មុច្ឆន្តិ, អក្ខនិ ជន្តន្តិ, សេនាសនំ បរិសនក្ខណោ
មញ្ចបីហិជីនិ ន បញ្ញាយន្តិ, មុហុត្ថំ និសិន្នស្ស បន អក្ខបសាទោ អាហរិត្វា
បក្ខិត្តោវិយ ហោតិ, ទ្វារវាតចានមញ្ចបីហិជីនិ បញ្ញាយន្តិ។ ឯតស្មញ្ច អាវាសេ
វសន្តំ ទិស្វា មនុស្សា ចតុហិ បច្ចយេហិ សក្កច្ចំ ឧបជ្ជហន្តិ។ តេន វុត្ថំ -
“អាវាសទានស្មញ្ចំ ទិន្នេ សត្តទានំ ទិន្នមេវ ហោតិ” តិ។ ភូមជ្ជក... បេ... ន
សក្កាតិ អយមត្ថោ មហាសុទ្ធស្សនវត្ថុនា (ជី. និ. ២.២៤១ អាទយោ)
ជីបេតព្ពោ។ មាតុកុច្ឆិ អសម្ពាធាវ ហោតិ តិ អយមត្ថោ អន្តិមភវិកានំ
មហាពោធិសត្តានំ បដិសន្ធិវសេន ជីបេតព្ពោ។

សីតន្តិ អជ្ឈត្ថំ ធាតុក្ខោភវសេន វា ពហិទ្វារ ឧតុវិបរិណាមវសេន វា
ឧប្បជ្ជនកសីតំ។ ឧណ្ហាន្តិ អគ្គិសន្តាបំ, តស្ស ច ទវទាហាទិសុ សម្ពវោ ទដ្ឋព្ពោ។
បដិហន្តិ តិ បដិហនតិ។ យថា តទុកយវសេន កាយចិត្តានំ អាពាធា ន ហនតិ,
ឯវំ ករោតិ។ សីតុណ្ហញ្ញាហតេ ហិ សវីរេ វិក្ខិត្តចិត្តោ ភិក្ខុ យោនិសោ បទហិតុំ
ន សក្កាតិ។ វាឡមិកានីតិ សីហព្យគ្យាទិវាឡមិកេ។ គុត្តសេនាសនញ្ញា
បរិសិទ្ធា ទ្វារំ បិដាយ និសិន្នស្ស តេ បរិស្សយា ន ហោត្តិ។ សវីសបេតិ យេ
កេចិ សវន្តា គច្ឆន្តេ ទីយជាតិកេ សប្បាទិកេ អញ្ញេ ច តថាវុបេ។ មកសេតិ
និទស្សនមត្តមេតំ, ខំសាទីនំ ឯតេនេវ សង្កហោ ទដ្ឋព្ពោ។ សិសិរេតិ
សីតកាលវសេន សត្តាហវទ្ទលិកាទិវសេន ច ឧប្បន្នេ សិសិវសម្ពស្សេ។
វុដ្ឋិយោតិ យទា តទា ឧប្បន្នា វស្សវុដ្ឋិយោ បដិហនតិ តិ យោជនា។

វាតាតថោ ឃោរោតិ រុក្ខកន្ទាទីនំ ឧត្តហនកញ្ញាធានីវសេន បវត្តិយា
ឃោរោ សរជអរជាធិគេនោ វាតោ ចេវ គិម្ហបរិឡាហសមយេសុ ឧប្បត្តិយា
ឃោរោ សូរិយាតថោ ច។ បដិហញ្ញតិ បដិពាហ័យតិ។ លេណត្ថន្តិ
នាណាម្ពណតោ ចិត្តំ និវត្តិត្វា បដិសល្លាណារាមត្ថំ។ សុខត្ថន្តិ
វុត្តបរិស្សយាការេន ជាសុវិហារត្ថំ។ ឈាយិត្ថន្តិ អដ្ឋតីសាយ អារម្មណេសុ
យត្ថ កត្ថចិ ចិត្តំ ឧបនិពន្ធិត្វា សមាធិហនវសេន ឈាយិត្ថំ។ វិបស្សិត្ថន្តិ
អនិច្ចាធិវសេន សម្ព័ន្ធវេ សម្មសិត្ថំ។

វិហារេតិ បដិស្សយេ។ ការយេតិ ការាបេយ្យ។ រម្មេតិ មនោរមេ។
វាសយេត្ត ពហុស្សតេតិ ការេត្វា បន ឯត្ថ វិហារេសុ ពហុស្សតេ សីលវន្តេ
កល្យាណធម្មេ និវាសេយ្យ។ តេ និវាសេន្តោ បន តេសំ ពហុស្សតានំ យថា
បច្ឆយេហិ កិលមថោ ន ហោតិ។ ឯវំ អន្ធព្វា ចានព្វា វត្ថុសេនាសនាធិ ច
នទេយ្យ ឧដុក្ខតេសុ អដ្ឋាសយសម្បន្នេសុ កម្មដលានំ រតនត្ថយគុណានព្វា
សទ្ធិហានេន វិប្បសន្នេន ចេតសា។ ឥនាធិ គហជ្ជបព្ពជិតានំ អញ្ញមញ្ញបការតំ
នស្សេតុំ “តេ តស្សា”តិ កាថមាហា។ តត្ថ តេតិ ពហុស្សតា។ តស្សាតិ
ឧចាសកស្ស។ ធម្មំ នេសេន្តិតិ សកលវដ្តុក្ខបន្ធនំ និយ្យានិកំ ធម្មំ កថេន្តិ។
យំ សោ ធម្មំ ឥធម្មាយាតិ សោ បុគ្គលោ យំ សទ្ធម្មំ ឥមស្មី សាសនេ
សម្មាបដិបជ្ឈនេន ជានិត្វា អគ្គមគ្គាធិគមេន អនាសវោ ហុត្វា បរិនិព្វាយតិ។

អាវាសេតិ អាវាសនានេ។ អានិសំសោតិ ឧទ្រយោ។ បូជាសក្ការវសេន
បឋមយាមោ ខេបិតោ, សត្ត ធម្មទេសនាយ អប្បាវសេសោ មជ្ឈិមយាមោ
គតោតិ ចាឡិយំ “ពហុនេវ វត្ត”ន្តិ វុត្តន្តិ អាហា “អតិរេកតវំ ទិយឃ្លយាម”ន្តិ។
សង្កបំ នារោហតិ វិបុលវិត្តារការតោ។ ពុទ្ធានញ្ញា ភត្តានុមោធនាបិ ថោកំ
វឡេត្វា វុច្ឆមាណា ទិយមជ្ឈិមបមាណាបិ ហោតិ។ តថា ហិ សុដុសិតំ

ធន្តារវណ៌, ជីវ្ហា តនុកា, ភវ្ត្មបរិវាសោ បរិត្តោ, នត្តិ វេតាយិតំ, នត្តិ វិត្តាយិតំ,
នត្តិ អព្យាវជមនោ, សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ សមុបព្យឡំ, អបរិក្ខយា បដិសម្ពិទា។

សន្តស្សេត្វាតិអាទិសុ សន្តស្សេត្វា អាវាសនានបដិសំយុត្តំ ធម្មំ កមំ កត្វា។
តតោ បរំ, មហារាជ, ឥតិបិ សីលំ, ឥតិបិ សមាធិ, ឥតិបិ បញ្ញាតិ សីលាទិគុណោ
តេសំ សម្មា ធស្សេត្វា ហិត្តន គហេត្វាវិយ បច្ចក្ខតោ បកាសេត្វា។
សមាទបេត្វាតិ វរំ សីលំ សមាទាតព្ពំ, សីលេ បតិជ្ជិតេន វរំ សមាធិបញ្ញា
ភាវេតញ្ញាតិ យថា តេ សីលាទិគុណោ សម្មា អាទិយន្តិ, តថា គណ្ណាបេត្វា។
សមុត្តេជេត្វាតិ យថាសមាទិន្នំ សីលំ សុវិសុទ្ធិំ ហោតិ, សមថវិបស្សនា ច
ភាវិយមាណ យថា សុដ្ឋវិសោធិតា ឧបរូបរិវិសេសាវហា ហោន្តិ, វរំ
សមុត្តេជេត្វា និសាមនវសេន វោទាបេត្វា។ សម្មហំសេត្វាតិ យថានុសិដ្ឋំ
បិតសីលាទិគុណោហិ សម្មតិ បដិលទ្ធកុណានិសំសេហិ ចេវ
ឧបរិលទ្ធព្ពជលវិសេសេហិ ច ចិត្តំ សម្មហំសេត្វា លទ្ធស្សាសវសេន សុដ្ឋ
តោសេត្វា។ វរមេតេសំ បទានំ អត្តោ វេទិតញ្ញោ។ សក្យរាជាណោ យេតុយ្យេន
ភគវតោ ធម្មទេសនាយ សាសនេ លទ្ធស្សាទា លទ្ធប្បតិដ្ឋា ច។

ឧបសគ្គសទ្ធានំ អនេកត្ថត្តា អភិ-សន្នោ អតិ-សន្នេន សមាទត្តោបិ
ហោតីតិ វុត្តំ “អភិក្កន្តាតិ អតិក្កន្តា”តិ។

តត្រ កិរាតិអាទិ កេចិវាទោតិ ពទ្វោបិ ន ហោតិ។ តេនាហា
“អការណាមេត”ន្តិអាទិ។ កាយចិត្តលហុតាទយោ ឧប្បន្នតិ ឥទំ
កាយិកចេតសិកអញ្ញថាភាវស្ស ការណាវចនំ, លហុតាទិឧប្បន្ន
សវនានុត្តរិយបដិលាភេន លទ្ធព្ពធម្មត្ថវេទសមធិគមតោ។ វុត្តញ្ញោតំ -

“យថា, យថាវុសោ, ភិក្ខុនោ សត្តា វា ធម្មំ ទេសេតិ អញ្ញតរោ វា
គរុជ្ជានិកោ សព្វហ្មចារី, តថា តថា សោ តស្មី ធម្មេ លភតិ អត្ថវេទំ,
លភតិ ធម្មវេទំ, លភតិ ធម្មបសំហិតំ ចាមោជ្ជ”ន្តិអាទិ (ធិ. និ. ៣.៣២២,
៣៥៥; អ. និ. ៥.២៦)។

បិដ្ឋិវាតោ ឧប្បន្និ ឧចាទិន្នសរីរស្ស តថាវុបត្តា សម្មារាណញ្ច អនិច្ចតាយ
ទុក្ខានុពន្ធត្តា។ អការណំ វា ឯតន្តិ យេនាធិប្បាយេន វុត្តំ, តមេវ អធិប្បាយំ
វិវិវតុំ “បហោតិ”តិអាទិ វុត្តំ។ ឯកបល្លង្កេន និសីទិតុំ បហោតិ យថា តំ
វេលុវតាមកេ។ ឯត្តកេ ហ្មនេតិ ឯត្តកេ ហ្មនេ ហ្មនំ និប្បន្នន្តិ យោជនា។ តញ្ច
ខោតិ វុជ្ជានសញ្ញំ ចិត្តេ បឋមំ។ ធម្មកថំ សុណាមាទោ ធម្មការវេន។

អវស្សុតស្សាតិ អវស្សុតការស្ស រាគាទិវសេន។ អវស្សុតស្ស ការណាន្តិ
តិន្តការការណំ។ កិលេសាធិមុច្ចនេនាតិ កិលេសវសេន បរិប្បន្និតវសេន។
និព្វាបនំវិយាតិ វុបសមោវិយ។ និព្វិសេវនានន្តិ បរិប្បន្ននរហិតានំ។

អវស្សុតបរិយាយសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ទុក្ខធម្មសុត្តវណ្ណានា

២២២. ទុក្ខធម្មានន្តិ ទុក្ខការណានំ។ តេនាហ “ទុក្ខសម្ពវធម្មាន”ន្តិអាទិ។
តត្ថ កី ទុក្ខំ, កា ទុក្ខធម្មាតិ តទុកយំ ទស្សេតុំ “បញ្ចសុ ហិ”តិ វុត្តំ។ តេតិ
បញ្ចក្ខន្ធា។ ទុក្ខសម្ពវធម្មតាតិ ទុក្ខប្បត្តិការណាត្តា។ អស្សាតិ តេន។ ករណេ
ហេតំ សាមិវចនំ។ កាមេតិ វត្ថុកាមេ កិលេសកាមេ ច។ បុន អស្សាតិ
សាមិអត្ថេ ឯវ សាមិវចនំ។ ចារន្តិ ចិត្តាចារំ។ វិហារន្តិ បញ្ចទ្វារប្បវត្តិចារិហារំ។
“ឯកជ្ជា”តិ ច វទន្តិ។ តេនេវ ហិ “អនុពន្ធិត្វា ចរន្តំ”ឥច្ឆេវ វុត្តំ។ អនុពន្ធិត្វាតិ ច

វីដេចិត្តប្បវត្តិតោ បដ្ឋាយ យាវ តតិយជវនវាវា អនុ អនុ ពន្ធិត្វា។ បក្ខន្ធនាធិតិ
អាទិ-សន្នេន កសិគោរក្ខាធិវសេនបិ កាមាណំ បរិយេសននុក្ខំ សង្គណ្ហាតិ។

ឆាយតីតិ ឆាយោ, វនំ។ តេនាហា “អដិវ”ន្តិ។ កណ្តាកកតព្ពន្ធិ ឡើយកសធិសំ
វនំ។ នាមបទំ នាម កិរិយាបទាបេក្ខន្តិ “វិជ្ជី”តិ វចនសេសេន កិរិយាបទំ
កណ្តាតិ។

ធន្វាយិតត្ថំ ឧប្បន្នកិលេសានំ អវជ្ជានំ។ តេនាហា “ឧប្បន្នមត្តាយា”តិអាទិ។
តាយាតិ សតិយា។ កាចិ កិលេសាតិ ចុទ្ធសវិដេ ចិត្តស្ស កិច្ចេ ជវនកិច្ចេ ឯវ
ចិត្តកិលេសានំ ឧប្បត្តិ កត្វា តថា វុត្ថំ។ និគ្គហិតាវ ហោន្តិ បវត្តិតុំ
អប្បធានវសេន។ តេនាហា “ន សណ្ឋាតុំ សក្កោន្តិ”តិ។ ចក្ខុទ្វារស្មិន្តិ ចាឡិយំ
តស្ស បឋមំ គហិតតាយ វុត្ថំ, តេន នយេន សេសទ្វារានិបិ គហិតានេវ
ហោន្តិ។ វាគាធិសុ ឧប្បន្នេសុ បឋមជវនវាវេ។ សតិសម្មាសេន “កិលេសា មេ
ឧប្បន្នា”តិ ព្យាត្វា តថា បច្ឆាមាសសតិយា លព្ពនតោ។ តេនាហា - “អនច្ឆិរិយំ
ចេត”ន្តិ។ អារវដ្តេត្វាតិ អយោនិសោ អារវដ្តេត្វា។ អារវដ្តនាធិស្វតិ តតោ ឯវ
អយោនិសោ អារវដ្តនាធិសុ ឧប្បន្នេសុ ឥដ្ឋាវម្ពណស្ស លទ្ធព្វា បច្ឆយសិទ្ធិយា
សម្បត្តំ បវត្តនាវហំ។ និវត្តេត្វាតិ ធុតិយជវនវាវេបិ កិលេសុប្បត្តិ និវត្តេត្វា។
កថំ បនស្ស ឯវំ លទ្ធិ សក្កាតិ អាហា “អារទ្ធិវិបស្សកានំ បី”តិអាទិ។
ការវនាបដិសម្ព័ន្ធនេតិ ការវនាយំ បដិសម្ព័ន្ធនេ ច យោគិនោ បតិដ្ឋិតភាវោ។ តស្ស
អយមានិសំសោ - យំ បច្ឆយលាភេន ឧប្បន្និតុំ លទ្ធភាសាបិ កិលេសា បុព្វេ
បវត្តការវនានុភាវេន វិក្ខម្ពិតា តថា តថា និគ្គហិតា ឯវ ហុត្វា និវត្តន្តិ, កុសលា
ធម្មាវ លទ្ធភាសា ឧប្បបរិ វឡន្តិ។

អភិបាដ្ឋន្តិ អភិបារិត្យា។ អនុទហន្តិ អនុទហន្តារិយ ហោន្តិ។ អនុសេន្តិ ឯត្តាបិ ឯសេវ នយោ។ អនាវដ្ឋន្តិ អនិវត្តន្ត សាមញ្ញតោតិ អធិប្បាយោ។ វិបស្សនាពលមេវ ធិបិតំ មគ្គជលាធិកមស្ស អដោតិតត្តា។

ទុក្ខធម្មសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ក៏សុកោបមសុត្តវណ្ណានា

២២៥. ចតុន្នំ អរិយសច្ចានំ បរិញ្ញាភិសមយាទិវសេន វិវិធនស្សនន្តិ កិច្ចវសេន នាធានស្សនំ ហោតីតិ វុត្តំ, “ទស្សនន្តិ បឋមមគ្គស្សនំ អធិវចន”ន្តិ។ តយិទំ ឧបរិមគ្គេសុ ភាវនាបរិយាយស្ស និរុទ្ធិត្តា បឋមមគ្គស្ស បឋមំ និព្វានទស្សនតោ។ តេនាហ “បឋមមគ្គោ ហិ”តិអាទិ។ កោចិ យថាវុត្តំ អរិបរីតំ អត្ថំ អជាធនន្តោ ញាណទស្សនំ នាម អារម្មណករណស្ស វសេន អតិប្បសន្តំ អាសន្តេយ្យតិ តំ និវត្តេតុ “កោត្រភូ បណា”តិអាទិ វុត្តំ។ ន ទស្សនន្តិ វុច្ឆតីតិ ឯត្ត រាជទស្សនំ ឧទាហរន្តិ។ ចត្តារោបិ មគ្គា ទស្សនមេវ យថាវុត្តនត្តន, ភាវនាបរិយាយោ បន ឧបរិ តិណ្ណំ មគ្គានំ បឋមមគ្គឧចាយស្ស ភាវនាការេន បវត្តនតោ។ ទស្សនំ វិសុទ្ធិ ឯត្តាតិ ទស្សនវិសុទ្ធិកំ, និព្វានំ។ ជស្សយតនំ កម្មជ្ជានំ អស្ស អត្ថីតិ ជស្សយតនកម្មជ្ជានិកោ។ ឯស នយោ សេសេសុបិ បទេសុ។

បទេសសង្ខារេស្វតិ សង្ខារេកទេសេសុ។ ហោជ្ជិមបរិច្ឆេទេន បថវិអាទិកេ ធម្មមត្តេ ធិដ្ឋេ បបរិគ្គហោ, ចក្ខុវិញ្ញាណាទិកេ តំសហគតធម្មមត្តេ ធិដ្ឋេ អរូបបរិគ្គហោ ច សិដ្ឋតីតិ វុទន្តិ។

អធិកតមគ្គមេវ កលេសីតិ យេន មុខេន វិបស្សនាភិនិវេសំ អកាសិ, តមេវស្ស មុខំ កលេសិ។ អយំ បណាតិ កម្មជ្ជានំ បុច្ឆន្តោ ភិក្ខុ។ ឥមេសន្តិ

ជស្សរាយតនកម្មដ្ឋានិកបញ្ចក្ខន្ធកម្មដ្ឋានិកានំ វចនំ។ “អញ្ញមញ្ញំ ន
សមេតី”តិ វត្ថា តមេវត្ថំ ចាកដំ ករោតិ “បឋមេនា”តិអាទិនា។
បញ្ចក្ខន្ធវិមុត្តស្ស សង្ខារស្ស អភាវា “និប្បនេសេសូ”តិ វុត្ថំ។ តថេវាតិ យថេវ
ជស្សរាយតនកម្មដ្ឋានិកំ, តថេវ តំ បញ្ចក្ខន្ធកម្មដ្ឋានិកំ បុច្ឆិត្វា។

សមប្បវត្តា ធាតុយោតិ រសាទយោ សរីរធាតុយោ សមប្បវត្តា, ន
វិសមាការសណ្ឋិតា អហេសុំ។ តេនាហ “កល្បសរីរំ ពលប្បត្ត”ន្តិ។ “អតីតា
សង្ខារា”តិអាទិ វិបស្សនាភិនិវេសវសេន វុត្ថំ។ សម្មសនំ សព្វត្ថកមេវ ឥច្ឆិតព្រំ។
ចារិក្ខមិន្តិ កោចរជ្ជានំ។

ការកកាវន្តិ ការនានុយុញ្ញនការំ។ បណ្ណុរោគបុរិសោតិ បណ្ណុរោគី
បុរិសោ។ អវិជ្ជន្តិ សុត្ថំ។ ភេសជ្ជំ កត្វាតិ ភេសជ្ជបយោគំ កត្វា។ ករិស្សមីតិ
ភេសជ្ជំ ករិស្សមិ។ ឈាមដុណារិយាតិ ទឡដុណារិយ ទារកជាលនទុត្តា
តរុណាមកុលសន្តានសញ្ញន្តត្វា។

ទក្ខិណាធូរតាមេតិ ទក្ខិណាធូរសមីបេ តាមេ។ លោហិតកោតិ
លោហិតវណ្ណោ។ ឌីចិរកជាតោតិ ជាតឌីលម្ពមានចិរកោរិយ។
អាទិន្នសិចាជិកោតិ គហិតជលចោតកោ។ សន្នន្នាយោតិ ពហលន្នាយោ។
យស្មា តស្ស វុត្តស្ស សាខា អរិវឌ្ឍា យនប្បត្តា អញ្ញមញ្ញំ សំសន្និត្វា បិតា,
តស្មា ឆាយាបិស្ស តាទិសីតិ វុត្ថំ “សន្នន្នាយោ នាម សំសន្និត្វា បិតន្នាយោ”តិ,
យនន្នាយោតិ អត្តោ។ តត្ថាតិអាទិ ឧបមាសំសន្ននំ។

យេន យេនាការេន អធិមុត្តានន្តិ ជជស្សរាយតនាទិមុខេន យេន យេន
វិបស្សនាភិនិវេសេន វិបស្សន្តានំ និព្វានញ្ច អធិមុត្តានំ។ សុដ្ឋវិសុទ្ធិ
បរិញ្ញាតិសមយាទិសិទ្ធិយា។ តេន តេនេវាការេនាតិ អត្តនាធិមុត្តាការេន។

ឥតនាទី តំ តំ អាការំ ឧបមាយ សុទ្ធិ យោជេត្វា ឧស្សេត្តំ “យថា ហិ”តិអាទិ
អារទ្ធិ។ តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

ឥនទ្ធិ នគរោបមំ។ តំ សល្លក្ខិតន្តិ ក៏សុកោបមទីបិ តំ អត្ថជាតំ សច
សល្លក្ខិតំ។ អស្ស ភិក្ខុនោ។ ធម្មទេសនត្ថន្តិ យថាសល្លក្ខិតស្ស អត្ថស្ស វសេន
លទ្ធិវសេសស្ស ឧបព្រហ្មនាយ។ តស្សេវត្ថស្សាទិ តស្ស
ឧស្សនវិសុទ្ធិសម្ពាតស្ស អត្ថស្ស។ ចោរាសន្តា ន ហោន្តិ មជ្ឈិមទេសវដ្ឋស្ស
បសន្នការតោ។ តិប្បវិសុព្ពេទានីតិ ឧព្ពេទេន តិប្បវិសប្បមាលានិ
នាទាទិត្តិវិចិត្តានិ បម្កានំ ឧបវិ វិវិធមាលាកម្មាទិវិចិត្តធនុរាការលក្ខិតានិ
មនោរមានិ។ តេនាហ “នគរស្ស អលង្ការត្ថ”ន្តិ។ នគរទ្វារស្ស
ជិវភាវាចាទនវសេន វេបេតព្ពត្តា វុត្តំ “ចោរនិវារណត្ថានិបិ ហោន្តិយេវ”តិ។
បិដ្ឋសង្ឃាតស្សាទិ ទ្វារពាហស្ស។ “ឥមេ អារាសិកា, ឥមេ អាគន្ធកា, តត្ថាបិ ច
ឥមេហិ នគរស្ស នគរសាមិកស្ស ច អត្ថោ។ ឥមេសំ វសេន អនត្ថោ សិយា”តិ
ជាននព្វាណាសម្ពាតេន បណ្ឌិតេន សមន្មាគតោ។ អញ្ញាតនិវារណ
បដុការវសម្ពាតេន វេយ្យត្តិយេន សមន្មាគតោ។
ហិទុប្បត្តិកបញ្ញាសម្ពាតាយាទិ តស្មី តស្មី អត្ថកិច្ច
តត្ថុណុប្បជ្ឈនកបដិកានសម្ពាតាយ។

រញ្ញា អាយុត្តោ និយោជិតោ រាជាយុត្តោ, តត្ថ តត្ថ រញ្ញោ កាតព្វកិច្ច
វេបិតប្បវិសោ។ កតិចាហាយេវាទិ កតិបយទិវសេយេវ អកិច្ចករណេន
តស្ស ហំនំវិព្ពមោ ជាតោទិ កត្វា វុត្តំ - “សព្ពានិវិនិច្ឆយដ្ឋានាទិនិ
ហារេត្វា”តិ។

សីសមស្ស ជិន្ហាហិទិ សីសភូតំ ឧត្តមផ្កុដ្ឋានិយំ តត្ថ តស្ស រាជកិច្ចំ ជិន្ហាទិ
អត្ថោ។ អញ្ញាថា តស្ស ចាកតិកេ អត្ថេ គយ្ហមាទេ ចាលាភិចាតោ អាណាត្ថោ

នាម សិយា។ ន ហិ ចក្កវត្តិរាជា តាទិសំ អាណាបេតិ, អញ្ជើសម្បី តតោ
និវារកត្តា។ អថ វា ជិន្នាហិ មម អាណាយ អស្ស សិសំ ជិន្នន្តោ វិយ អត្តានំ
ទស្សេហិ, ឯវំ សោ តត្តោវាទបជិក្កត្តបត្តោ ឌីទមេយ្យតិ, តថា ចេវ ឧបរិ
បជិបត្តិ អាគតា។ តត្តាតិ ឯតស្មី បច្ចន្តិមនគរេ។

ឧប្បន្នេនាតិ សមថកម្មជ្ជានេ ឧប្បន្នេន។

តស្សេវាតិ សក្កាយសម្ពាស្សនករស្ស “ឆ្វារាជី”តិ វុត្តានីតិ អានេត្វា
សម្ពន្ធា។ “សីយំ ទូតយុក”ន្តិ វុត្តាតិ យោជនា។ ហទយវត្ថុបស្ស មជ្ឈេ
សិដ្ឋាជកកាវេន កហិតត្តា “ហទយវត្ថុស្ស និស្សយក្ខតានំ មហាក្ខតាន”ន្តិ
វុត្តំ។ យទិ ឯវំ វត្ថុបមេវ គហេតត្ថំ, តទេវេត្ថ អគ្គហេត្វា កស្មា
មហាក្ខតគ្គហណ្ឌន្តិ អាហ “វត្ថុបស្ស ហិ”តិអាទិ។ យាទិសោតិ សម្មាទិដ្ឋិអាទិនំ
វសេន យាទិសោ ឯវំ បុព្វេ អាគតវិបស្សនាមគ្គោ។ “អយម្បិ
អជ្ឈង្គសមន្នាគតត្តា តាទិសោ ឯវា”តិ វត្វា អរិយមគ្គោ “យថាគតមគ្គោ”តិ
វុត្តោ។ ឥទំ តាវេត្តាតិ ឯត ឯតស្មី សុត្តេ ធម្មទេសនត្ថំ អាគតាយ
យថាវុត្តឧបមាយ ឥទំ សំសន្ននំ។

ឥទំ សំសន្នន្តិ ឥទានិ វត្តមានំ ឧបមាយ សំសន្ននំ។ នករសាមិឧបមា
បញ្ចក្ខន្ធវសេន ទស្សនវិសុទ្ធិបត្តំ ឌីណាសវំ ទស្សេតុំ អាគតា។ សិដ្ឋាជក្ខបមា
ចតុមហាក្ខតវសេន ទស្សនវិសុទ្ធិបត្តំ ឌីណាសវំ ទស្សេតុំ អាគតាតិ
យោជនា។ “ចតុសច្ចមេវ កថិត”ន្តិ វត្វា តានិ សច្ចានិ និទ្វារេត្វា ទស្សេតុំ
“សកលេនបិ ហិ”តិអាទិ វុត្តំ។ ឥធ នករសម្ភារោ ធជារាទយោ។ តេន ហិ
ធរស្សាយតនាទយោ ឧបមិតា។ តេ បន ទុក្ខសច្ចបរិយាបន្នាតិ វុត្តំ
“នករសម្ភារេន ទុក្ខសច្ចមេវ កថិត”ន្តិ។

ក៏សុំកោបមសុត្តរវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. វិណោបមសុត្តរវណ្ណនា

២២៦. ភិក្ខុស្ស វា ភិក្ខុនិយា វាតិ កាមំ ចាឡិយំ បរិសាទ្ធយមេវ គហិតំ,
សេសបរិសានំ បន តទញ្ញេសម្មិ ទេវមនុស្សានន្តិ សព្វសាធារណោវាយំ
ធម្មសង្គហោតិ ឥមមត្តំ ឧបមាបុព្វកំ កត្វា ទស្សេតុំ “យថា នាមា” តិអាទិ
អារទ្ធី។ យជន្នោតិ ទទន្នោ។ វិនិច្ឆិតញ្ញោតិ លទ្ធព្ពោ, អធិគន្ធព្ពោតិ អត្ថោ។

ធន្នោតិ តណ្ហាធន្នោ។ តេនាហ - “ទុព្ពលតណ្ហា សោ រញ្ជេតុំ ន
សក្កោតិ” តិ។ បុព្វប្បត្តិកា ឯកស្មី អារម្មណេ បឋមំ ឧប្បន្នោ។ សា ហិ
អនាសេវនត្តា មន្ទា។ សោតិ ធន្នោ។ រញ្ជេតុំ ន សក្កោតិ លទ្ធាសេវនត្តា។
ទោសោ នាម ចិត្តទូសនត្តា។ តានីតិ ទណ្ហាទានាទីនិ។ តម្កលកាតិ
លោភម្កលកា តាវ មាយាសាវេយ្យមាណាតិមាននិដ្ឋិចាបលាទយោ,
ទោសម្កលកា ឧបនាហមក្ខបលាសឥស្សរមជ្ជិយធម្មសារម្ពាទយោ,
មោហម្កលកា អហិរិក-អនោត្តប្ប-ជិនមិទ្ធវិចិកិច្ចទុច្ច-
វិបរីតមនសិការាទយោ, សំកិលេសធម្មា គហិតាវ ហោន្តិ តំម្កលកត្តា។
យស្មា បន សព្វេបិ សំកិលេសធម្មា ទ្វាទសាកុសលចិត្តប្បាទបរិយាបន្នា ឯវ,
តស្មា តេសម្បត្ត គហិតការំ ទស្សេតុំ “ធន្នោ រាគោតិ វា” តិ វុត្តំ។

ភាយិ តព្ពជ្ជន សភយោ។ ភេវវជ្ជន សប្បជិភយោ។ កុសលបក្ខស្ស
វិក្ខម្ពនជ្ជន សកណ្ហាកោ។ កុសលអនវជ្ជធម្មហិ ទុវតាហជ្ជន សភហនោ។
ភវសម្បត្តិភវនិព្វានានំ អប្បទានការតោ ឧម្មុត្តោ។ ទុគ្គតិកាមិមគ្គត្តា
កុម្មុត្តោ។ ឥរិយនាតិ វត្ថុនា បដិបដ្ឋនា។ ទុគ្គតិកាមិតាយ កិលេសោ ឯវ
កិលេសមគ្គោ។ ន សក្កា សម្បត្តិភវំ គន្ធី កុតោ និព្វានគមនន្តិ អធិប្បាយោ។

អសុភាវដ្ឋនាធិប្បាតិ អាទិ-សន្តេន អនិច្ចមនសិកាវាទិនម្បិ សង្គហោ
ទដ្ឋញោ។ ចិត្តំ និវត្តតិ សរាគចិត្តំ ន ឧប្បជ្ជតិ បដិបក្ខមនសិការេន
វិនោទិតត្តា។ មជ្ឈត្តារម្មណេតិ អញ្ញាណុបេក្ខជ្ជានិយេ អារម្មណេ។
ឧទ្ទេស... បេ... អារម្មណ្ឌស្សតិ ឧទ្ទិសាបនវសេន ឧទ្ទេសំ, បរិបុច្ឆាបនវសេន
បរិបុច្ឆំ, គរុនំ សន្តិកេ វសនវសេន គរុវាសំ អារម្មណ្ឌស្ស។ ចិត្តន្តិ
គម្ពីរញ្ញាណាចរិយ-បច្ឆវេក្ខណា-បញ្ញវន្ត-បុគ្គលសេវនវសេន តទទិមុត្តិសិទ្ធិយា
អញ្ញាណចិត្តំ និវត្តតិ។

យថា “បុដ្ឋកវដលំ បុញ្ញ”ន្តិ វុត្តំ “ឯវមិទំ បុញ្ញំ បវឡតី”តិ (ធិ. និ. ៣.៨០), ឯវំ
កិដ្ឋសម្ពុត្តា “កិដ្ឋ”ន្តិ វុត្តន្តិ អាហា “កិដ្ឋន្តិ កិដ្ឋដ្ឋានេ ឧប្បន្នសស្ស”ន្តិ។

យជាតិ សិទ្ធិយុគំ ឥនាធិប្បតន្តិ អាហា “ទិទ្ធិំ សិទ្ធិនំ អន្តរេ”តិ។ យជាតិ
គោណាទិនំ សិទ្ធិន្តរដ្ឋស្ស សមញ្ញាតិ វទន្តិ។ ធាសារដ្ឋកេតិ
ធាសារដ្ឋចាតជ្ជានេ។

ទមេតិ បុព្វត្តារម្មណតោ និវារេតិ។ នន្តិ ចិត្តំ។ យំ សុត្តំ សុភាសិតំ មយា។
តទស្សតិ តទា អស្ស ភិក្ខុនោ។ អារម្មណេតិ កម្មដ្ឋានារម្មណេ។

សុទុជិតន្តិ និព្វិសេវនភាវករណេន ជិតំ។ សុតន្តិតន្តិ សុដ្ឋន្តរករណេន
ជិតំ, តថាភូតញ្ច តន្តិតំ នាម ហោតីតិ តថា វុត្តំ។ គោចរជ្ឈត្តន្តិ អជ្ឈត្តភូតោ
គោចរោ។ កម្មដ្ឋានារម្មណញ្ញំ ពហិទ្ធារុចាទិអារម្មណវិជ្ជតាយ អជ្ឈត្តន្តិ
វុច្ឆតិ។ សមថោ អនុរក្ខណំ ឯតស្សតិ សមថានុរក្ខណំ។ យថា
ឥន្ទ្រិយសំវរសីលំ សមថានុរក្ខណំ ហោតិ, តថា កថិតន្តិ អត្ថោ។ យថា ហិ
ឥន្ទ្រិយសំវរសីលំ សមថស្ស បច្ឆយោ, ឯវំ សមថោចិ តស្ស បច្ឆយោតិ។

វាទិយមាឆាយ វីណាយ។ ចិត្តំ រញ្ជេតីតិ រដ្ឋនេន។ អវិស្សជ្ជនីយតាយ ចិត្តំ
ពន្ធពីតិ ពន្ធនិយោ។ វេដ្ឋកេតិ តន្តិនំ អាសជ្ជនវេដ្ឋកេ។ កោណន្តិ កវណតោ
វីណាយ សទ្ធកវណតោ កោណន្តិ លទ្ធនាមំ ទារុទណ្ហំ សិដ្ឋាទីសុ យេន
កេនចិ កតំ យដិកំ។ តេនាហ “ចតុរស្សំ សារទណ្ហាក”ន្តិ។

យស្មា សោ រាជា រាជមហាមត្តោ វា សទ្ធិ យថាសភាវតោ ន អញ្ញាសិ, តស្មី
តស្ស អជាធនាការមេវ ទស្សេតុំ “សទ្ធិ បស្សិស្សមី”តិអាទិ វុត្តំ។

អសតី កិរាយន្តិ ចាឡិយំ លិដ្ឋិបល្លាសេន វុត្តន្តិ យថាលិដ្ឋិមេវ វេទន្តោ
“អសា”តិ អាហ។ “អសតីតិ លាមកាធិវចន”ន្តិ វត្ថា តត្ថ បយោកំ ទស្សេតុំ
“អសា លោកិត្តិយោ នាមា”តិ វុត្តំ, លោកេ ឥត្តិយោ នាម អសតិយោតិ អត្តោ,
តត្ថ ការណាមាហ “វេលា តាសំ នវិដ្ឋតី”តិ។ បកតិយា លោកេ ជេដ្ឋភាតា
កនិដ្ឋភាតា មាតុលោតិអាទិកា វេលា មរិយាទា តាសំ នវិដ្ឋតិ។ កស្មា?
សារត្តា ច បកញ្ញា ច សព្វេសម្មិ សម្ពោគវសេន វិនិយោកំ គច្ឆន្តិ។ កម៌? សិទ្ធិ
សព្វយសោ យថា។ តេនេវាហ -

“សព្វា នទី វុត្តកតី, សព្វេ កជ្ជមយា វនា;
សត្តិត្តិយោ ករេ ចាបំ, លកមាទេ និវាតកេ”តិ។ (ជា. ២.២១.៣០៨);

អញ្ញាម្បិ តន្តិពទ្ធិ ចតុរស្សអម្ពណាវាទិតាទីនិ។ វីណាវិយ បញ្ចក្ខន្ធា
អនេកធម្មសមូហភាវតោ។ រាជាវិយ យោការវចរោ
តប្បជិតទ្ធិធម្មតវេសកត្តា។ អស្សាតិ យោការវចរស្ស។

និរយាទិតោ អញ្ញាស្មិម្បិ គតិ-សន្តោ វុត្តតិ។ តតោ វិសេសនត្ថំ “គតិគតី”តិ
វុត្តំ “ធុក្ខុធុក្ខំ, រូបរូប”ន្តិ ច យថា, គតិសញ្ញិតំ បវត្តិជ្ជានន្តិ អត្តោ។ តេនាហ -
“ឯត្ថន្តរេ សំសរតិ វុត្តតី”តិ។ សញ្ញាយនបទេសោ ឯវ គតីតិ សញ្ញាតិគតិ។

តំ បន គតិ សត្វានំ សំវេកវត្ថុក្ខតស្ស បច្ចក្ខស្ស គព្ភាសយស្ស វសេន
ធស្សេតុំ “អយមស្ស កាយោ” តិអាទិ វុត្ថំ។ រូបធម្មស្ស សលក្ខណំ គតិ និដ្ឋា,
តតោ បរំ អញ្ញំ កិញ្ញំ នត្ថិ តិ សលក្ខណគតិ។ អភារោ អច្ចន្តារការោ។
សន្តានវិច្ឆេទោ វិកវគតិ តំនិដ្ឋានភារា។ ភេទោតិ ខណនិរោធា, ឥធាបិ
តំនិដ្ឋានតាយេវ បរិយាយោ។ យាវ កវត្តាតិ យាវ សព្វកវត្តា។
សលក្ខណវិកវគតិភេទគតិយោ “ឯសេវ នយោ” តិ ឥមិនាវ បកាសិតាតិ ន
គហិតា។ តស្ស ឧណាសវស្ស ន ហោតិ អគ្គមគ្គេន សមុច្ឆិន្ទត្តា។

សីលំ កថិតំ រូបាទិសុ ធម្មាទិនិវារណស្ស កថិតត្តា។ មជ្ឈេ សមាធិការំនា
កថិតា “អជ្ឈត្ថមេវ សន្តិជ្ជតិ... បេ... សមាធិយតី” តិ ជោតិតត្តា។ បរិយោសានេ
ច និព្វានំ កថិតំ “យម្បិស្ស... បេ... ន ហោតី” តិ វចនតោ។

វិណោបមសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ធម្មាណកោបមសុត្តវណ្ណានា

២៤៧. វណាសរីរោតិ វណិតសរីរោ។ បក្កត្តាតិ កុថិតត្តា។ សរទណ្ឌេសុ
សរសមញ្ញាតិ កណ្ឌា-សន្តោ សរបរិយាយោតិ អាហា - “សរវនន្តិ កណ្ឌាវន” តិ។
អរុគត្តោ... បេ... វេទិតត្តោ គុណាសរីរស្ស ខណ្ឌនិទ្ធិសីលាទិហិ ហេដ្ឋា មជ្ឈេ
ឧបរិកាគេ ច ភេទវិសមច្ឆិន្ទិការំនោសត្តា។ ឯត្ថ កុសា “កណ្ឌាកា” តិ
អធិប្បេតា កណ្ឌាកសទិសត្តា, កុសតិណានំ ឯវ វា វុត្តាការបទេសោ
“កុសកណ្ឌាកោ” តិ វុត្តោ។

តាមវាសីនំ វិជ្ជនដ្ឋេនាតិ នារហោវ ហុត្វា តេសំ ការាវ
បដិគ្គហណាវសេន បីឡនដ្ឋេន។

បក្ខិក្ខិ ហត្ថិលិដ្ឋិសកុណំ។ តស្ស កិរ ហត្ថិសោណ្ឌាសទិសំ មុខំ, តស្ស
“ហត្ថិសោណ្ឌាសកុណា”ន្តិ វុត្ថំ។ វិស្សន្ទេយ្យាតិ វន្ទុយា យថាពន្ធុ វេ
វិស្សន្ទេយ្យ។

កោគេហិតិ អត្តនោ សរីរកោគេហិ។ មណ្ឌលំ ពន្ធាតិ យថា សរីរំ
មណ្ឌលាការេន តិដ្ឋតិ, វេ កត្វា។ សុបិស្សមីតិ និទ្ទំ ឌីក្កមិស្សមិ។
ឧតុកាមោតិ ឧប្បតិកុកាមោ។ ទិសា ទិសន្តិ ទិសតោ ទិសំ។

ធម្មាណាការិយ ធម្មា អាយតនានិ នាទដ្ឋាសយត្តា, នាទដ្ឋាសយតា ច
នេសំ នាទារិសយនិទ្ធតាយ ទដ្ឋញ្ច។ ទដ្ឋវន្តុវិយ តណ្ហា តេសំ ពន្ធនតោ។
មជ្ឈេ កណ្ឌិវិយ អវិជ្ជា ពន្ធនស្ស ទុត្តិនិម្មាចនហេតុតោ។ អារម្មណំ ពលរំ
ហោតិ មនុញ្ញភារេន ចេវ តត្ថ តណ្ហាភិនិវេសស្ស ទដ្ឋភារេន ច។

សរិក្ខុកេន វា ឧបមាយ អាហារណាបក្ខេ។ អប្បនាតិ សំសន្ននា។
ចាឡិយំយេវ អប្បតា ឧបមា “វេមេវ ចោ”តិអាទិនា។ រូបចិត្តាទិវិសមនិទ្ធតា
ចក្កស្ស វិសមដ្ឋាសយតា។ វេស នយោ សេសេសុបិ។

កណ្ឌាច្ឆិទ្ធកូបកេតិ កណ្ឌាច្ឆិទ្ធសញ្ញិតេ អាវាដេ។ តស្សាតិ សោតស្ស។
បច្ចយោ ហោតីតិ ឧបនិស្សយោ ហោតិ តេន វិនា សទ្ធក្កហណាស្ស អភារតោ។
“អជជាតាសោមិ វដ្ឋតិ វេវ”តិ វត្វា តស្ស បច្ចយភារំ ទស្សេតុ
“អន្តោលេណស្មី”ន្តិអាទិ វុត្ថំ។ ឆាតុបរម្បរា យដ្ឋេន្តោតិ
ភូតបរម្បរាសដ្ឋេន្តោ។

វេសន្តេតិ វេ ភូតបរម្បរាវេសេន សន្តេ សោតបថមាគន្ធន្តេ។
សម្បត្តកោចរតា ហោតិ សោតស្ស។ យាធានីនំវិយ “ទូរេ សន្តោ”តិ ជាននំ ន
សម្បវេយ្យ សម្បត្តកាហិភារតោ។ តថា តថា ជាននាការោ ហោតិ

មនោវិញ្ញាណស្ស គហណាការវិសេសតោ។ សោតវិញ្ញាណប្បវត្តិ បន
ឧភយត្ថ សមាធាវ។ ទូរេ ឋិតោបិ សន្នោ តាធិសេ ហ្នានេ បដិឃោសាធិនំ បច្ចយោ
ហោតិ អយោកន្តោវិយ អយោចលនស្សាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ ធម្មតាតិ ធម្មសភារោ,
សទ្ទស្ស សោ សភារោតិ អត្តោ។ តតោ តតោ សវនំ ហោតិ
អាភាសសញ្ញិតស្ស ឧបនិស្សយស្ស លព្ពនតោ។ យទិ បន សោតំ
សម្បត្តកាហិ សិយា, ចិត្តសមុដ្ឋានសន្នោ សោតវិញ្ញាណស្ស អារម្មណបច្ចយោ
ន សិយា។ បដ្ឋានេ ច អវិសេសេន “សទ្ទាយតនំ សោតវិញ្ញាណស្ស
អារម្មណបច្ចយេន បច្ចយោ”តិ វុត្តោ, ពហិទ្ធា ច ចិត្តជស្ស សទ្ទស្ស សម្ពុរោ
នតិ។ អថ វា ចិត្តជា សន្នោ ធាតុបរម្បរាយ សោតបសាទំ យដ្ឋេតិ, ន សោ
ចិត្តជា សន្នោ, យោ បរម្បរាយ បវុត្តោ។ ឧតុជា ហិ សោ, តស្មា យុប្បន្នោ
សន្នោ, តត្ថ ឋិតោវ សោតបសាទស្ស អាចាថំ អាគច្ឆតីតិ និដ្ឋមេត្ត គន្ធព្ពំ។ តេន
វុត្តំ “អសម្បត្តកោចរមេវេត”ន្តិ។

តទា ឯកគ្គចិត្តតំ អាបដ្ឋតិ បរិស្សយានំ អភាវតោ។
នាសច្ឆិទ្ធសម្ពាតអាភាសសន្និស្សយេ វត្ថនតោ យានំ អាភាសជ្ឈាសយំ វុត្តំ។
វាតេនវិទា គន្ធគហណស្ស អសម្ពុរតោ វាតូបនិស្សយគន្ធតោចរំ។ តេនាហ
“តថា ហិ”តិអាធិ។

តាមតោលទ្ធព្ពំ អាហារំ តាមំ, តន្ថិន្ទតាយ តាមជ្ឈាសយតា វុត្តោ។ តថា
ហិ ជីវិតនិមិត្តំ រសោ ជីវិតំ, តស្មី និទ្ទតាយ តំ អក្កាយតីតិ ជិវ្ហា។ ន សក្កា
ខេឡេន អតេមិតស្ស រសំ ជានិតុំ, តស្មា អាចោសន្និស្សិតរសារម្មណា ជិវ្ហាតិ។

អាមកសុសានតោ ពហិ។ ឧចាធិណ្ណកជ្ឈាសយោតិ ឧចាធិណ្ណកនិដ្ឋោ។
កាយបសាទសន្និស្សយភូតាយ បថវិយា ដោជ្ឈញ្ញាម្ពណោ យជិតេ ឯវ តត្ថ
វិញ្ញាណុប្បត្តិ, ន អញ្ញថាតិ វុត្តំ “បថវិសន្និស្សិតដោជ្ឈញ្ញាម្ពណោ”តិ។ តថា

ហ៊ីតិអាទិ កាយស្ស ឧបាទិណ្ណាកដ្ឋាសយតាយ សាធកំ។ អដ្ឋត្ថិកពាហិរាតិ
អដ្ឋត្ថិកា ពាហិរា វា។ អស្សតិ កាយស្ស។ សុសន្តតស្សតិអាទិ តស្ស
បថវិយា បច្ចយភាវទស្សនំ។

នាទដ្ឋាសយោតិ នាទាវម្ពណានិឆ្នោ។ តេន មនស្ស មក្កជស្ស វិយ
អនវដ្ឋិតតំ ទស្សតិ។ តេនាហ “ទិដ្ឋបុព្វេប័” តិអាទិ។ មូលភវដ្ឋក្កហណោន
បិដ្ឋិភវដ្ឋំ និវត្តតិ។ អស្សតិ មនស្ស។ ឯវំ កិរិយមយំ វិញ្ញាណំ ទដ្ឋព្ពំ។ នាទត្ថន្តិ
កេនោ។

យថាវុចិប្បវត្តិយា និវាវណាវសេន ពាធានំ។ និព្វិសេវនភាវន្តិ
លោលតាសន្នាតបរិប្បន្នស្ស អភាវំ។ នាកឡតិ តិ សវិសយេ រូចាវម្ពណ
ចិត្តសន្នានំ, តំសមដ្ឋិនំ វា បុគ្គលំ នាកឡតិ។ បុព្វភាគវិបស្សនាវ កថិតា
អាយតនមុខេន “ឯវញ្ញំ វោ, ភិក្ខុវេ, សិក្ខិតព្ព” ន្តិ វុត្តត្តា។

ធម្មាណាកោបមសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. យវកលាបិសុត្តវណ្ណានា

២៤៨. យវបុព្វោ សុបរិបក្កយវសមុទាយោ។ កាជហត្ថាតិ ទណ្ឌហត្ថា។
ចោដយ្យន្តិ យថា យវសន្នាតំ ធម្មំ វណ្ណតោ មុច្ចតិ, ឯវំ ចោដយ្យំ។ យវេ
សាវេត្វាតិ យវសីសតោ យវេ ចោដនេន មោចេត្វាវិវេចេត្វា។

ចតុមហាបថោវិយ ធម៌ អាយតនានិ អារម្មណទណ្ឌកេហិ បាននដ្ឋានត្តា។
យវកលាបិ វិយ សត្តោ តេហិ បាញ្ញមានត្តា។ ធម្មាភដ្ឋិយោវិយ សភាវតោ
ធនាបិ បច្ចេកំ ឥដ្ឋានិដ្ឋមជ្ឈត្តវសេន អដ្ឋាវស អារម្មណានិ
យវកលាបដ្ឋានិយស្ស សត្តស្ស បាននតោ។ ភវបត្តនាយ អបរាបរុប្បត្តិ

សន្ទាយ “កវបត្តនា កិលេសា” តិ ពហុវចននិទ្ទេសោ។ កវបត្តនា ច តស្ស
បច្ចយភូតា កិលេសា ចាតិ កវបត្តនាកិលេសាតិ ឯវំ វា ឯត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។
យស្មា សត្តានំ វដ្តទុក្ខំ នាម សព្ពម្មំ តំ កវបត្តនាមូលកំ, តស្មា វុត្ថំ “ឯវំ
សត្តា” តិ អាទិ។ កវបត្តនកិលេសាតិ ច កវបត្តនាមូលកំ កិលេសំ។

ភុម្មន្តិ សមីបត្ថេ ភុម្មំ។ តេ នាហ “សុធម្មាយ ទ្វារេ” តិ។ ន កតន្តិ ទុក្ខប្បាទនំ
ន កតំ។ នវក្ខបស្វករំ វិយាតិ នវក្ខបភក្ខស្វករំ វិយ។ ចិត្តេ នេវា តិ យោ ពដ្ឋតិ,
តស្ស ចិត្តេ នេវ។ តស្មា តិ យស្មា វេបចិត្តិពន្ធនស្ស ពន្ធនមុច្ឆនំ វិយ, តស្មា
“វេបចិត្តិពន្ធន” តិ វុត្ថំ។ ញាណមោក្ខំ ពន្ធនន្តិ ញាណេន មុច្ឆនំ ពន្ធនំ។

មញ្ញមា នោតិ បរិកប្បិតតណ្ហាវសេន “ឯតំ មមា” តិ, ទិដ្ឋិវសេន “ឯសោ មេ
អត្តា” តិ, មាណវសេន “ឯសោហមស្មី” តិ មញ្ញន្តោ។ ខន្ធវិនិមុត្តស្ស
មញ្ញមា នវត្ថុនោ អភាវា “ខន្ធេ មញ្ញន្តោ” តិ វុត្ថំ។ ឯតន្តិ “មាវស្សា” តិ ឯតំ
សាមីវចនំ។ កិលេសមារេន ពោទ្ធាតិ កិលេសមារេន តេ នេវ កិលេសពន្ធនេន
ពោទ្ធា។ មុត្តោតិ ឯតាបិ ឯសេវ នយោ។

តណ្ហាមញ្ញនាយ សតិ ទិដ្ឋិមានមញ្ញនានំ បសុដ្ឋោ ឯវំ នត្ថិតិ យថា
“អស្មី” តិ បទេន ទិដ្ឋិមានមញ្ញនា វុត្តា ហោន្តិ, ឯវំ តណ្ហាមញ្ញតាបិតិ វុត្ថំ
“អស្មីតិ បទេន តណ្ហាមញ្ញតំ វុត្ថ” តិ។ អយមហមស្មីតិ បទេន ទិដ្ឋិមញ្ញតន្តិ
ឯតវហិ លព្ពមានទិដ្ឋិវត្ថុវសេនេវ។ ភវិស្សន្តិ
អនាគតទិដ្ឋិវត្ថុបរិកប្បនវសេនេវ ទិដ្ឋិមញ្ញតំ។ យេភុយ្យេន ហិ
អនាគតាលិដ្ឋនា សស្សតទិដ្ឋិ។ ឧប្បេនវសេន ទិដ្ឋិមញ្ញតមេវា តិ អាណេត្វា
សម្ពន្ធា។ រូបីតិ អាទិនិ បទានិ។ សស្សតស្សេវា តិ សស្សតកាហស្សេវ
បភេទទីបទានិ។ យស្មា មញ្ញតំ អាពាធហសេន រោគោ, អន្តោនោសវសេន
តណ្ហា, អន្តនិកន្តវសេន សល្លំ, តស្មា ឥមេហិ តណ្ហាទីហិ កិលេសេហិ

ចាកដល់នរណាម្នាក់ ឥឡូវនេះ, អចាកដល់នរណាម្នាក់ ដល់នេះ បបញ្ចប់
សំសារ ចិរយនំ ទទួលបាន, ទទួលបានស្រស់ វា វិញ្ញាណ។ បបត្តាការប្បត្តា
មុនៗការប្បត្តា។ តែសន្តិ តណ្ហាទិដ្ឋិតិលេសានំ។ អាការទស្សនត្ថន្តិ
បវត្តិអាការទស្សនត្ថំ។

មានា នាម “សេយ្យោហមស្មី” តិអាទិនា មជ្ឈនាការប្បវត្តិ។ តណ្ហាយ
សម្បយុត្តមានវសេនាតិ កស្មា វុត្តំ? ននុ សញ្ញា មានា តណ្ហាសម្បយុត្តោ?
សតិ ហិ ព្យាភិចារេ វិសេសនំ ឥន្ទ្រតព្ពន្តិ។ សច្ចមេតំ, តណ្ហា បន អត្ថិ មានស្ស
បច្ចយភូតា, អត្ថិ មានស្ស អប្បច្ចយភូតា, យតោ មានា អនិយតោ វុច្ចតិ។
តថា ហិ បដ្ឋានេ “សំយោជនំ ធម្មំ បដិច្ច សំយោជនោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
ហេតុបច្ចយា” តិ ឯត្ថ សំយោជនានិ សំយោជនេហិ យថាលាភំ យោជេត្វា
ទស្សិតយោជនាយ “កាមរាគសំយោជនំ បដិច្ច មានសំយោជនំ
អវិជ្ជាសំយោជន” ត្ថិ វត្ថា “កាមរាគសំយោជនំ បដិច្ច អវិជ្ជាសំយោជន” ត្ថិ,
“មានសំយោជនំ បដិច្ច ភវរាគសំយោជនំ អវិជ្ជាសំយោជន” ត្ថិ ច វត្ថា
“ភវរាគសំយោជនំ បដិច្ច អវិជ្ជាសំយោជន” ត្ថិ វុត្តំ។ ឯត្ថ ច
កាមរាគភវរាគសំយោជនេហិ មានស្ស អនិយតភារោ បកាសិតោ។ តត្ថ យា
តណ្ហា ពលវតី, តំ សន្ធាយ ឥទំ វុត្តំ “តណ្ហាយ សម្បយុត្តមានវសេនា” តិ។
ពលវតណ្ហាសម្បយុត្តោ ហិ មានា សយម្បិ ពលវា ហុត្វា អស្មីតិ សវិសេសំ
មជ្ឈនវសេន បវត្តតីតិ។

ទិដ្ឋិវសេនាតិ មានមូលកទិដ្ឋិវសេន។ “សេយ្យោហមស្មី” តិអាទិនា ហិ
ពហុលមានុបេតស្ស បុគ្គលស្ស រូបាទីសុ ឯកំ ឧទ្ទិស្ស អយមហមស្មីតិ ទិដ្ឋិយា
ឧប្បន្នាយ មានស្ស អប្បហ័នត្តា មានាបិ តត្ថ តត្ថេវ ឧប្បជ្ឈតិ។ ឥតិ
មានមូលកំ ទិដ្ឋិ សន្ធាយាហ “អយមហមស្មីតិ ទិដ្ឋិវសេន វុត្ត” ត្ថិ។ ចោទកោ

បន្តមកត្រូវ អជានន្តោ អនុបលត្តមានមេរ សម្បយោគត្ថំ គហេត្វា “ននុ
ចា”តិអាទិនា ចោទេតិ។ ឥតរោ “អាម នត្ថិ”តិ តមត្ថំ សម្បជិដ្ឋិត្វា “មាណស្ស
បនា”តិអាទិនា បរិហារមាហ។ តស្សត្ថោ វុត្ថោ ឯវ។

យវកលាបិសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អាសីវិសវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចតុត្ថោ បណ្ណាសកោ។

សឡាយតនសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. វេទនាសំយុត្តំ

១. សកាថាវត្ថោ

១. សមាធិសុត្តវណ្ណានា

២៤៩. វេទនា ច បដាធាតីតិ សច្ចាភិសម្ពោធរសេន វុច្ចមានវេទនានំ
បដានំ សាតិសយសមាធានបុព្វកន្លិកគវតា “សមាហិតោ”តិ វុត្តន្តិ អាហ
“ឧបចារេន វា អប្បនាយ វា សមាហិតោ”តិ។ វេទនាតិ តិស្សោបិ វេទនា។
ទុក្ខសច្ចវសេនាតិ ទុក្ខសច្ចភាវេន, បរិដាននវសេនាតិ អត្ថោ។ សម្ពវន្តិ
សមុទយំ តណ្ហាវិជ្ជាកម្មជស្សាធិប្បភេទំ ឧប្បត្តិការណំ។ តេនាហ
“សមុទយសច្ចវសេន បដាធាតី”តិ។ យត្ថាតិ យំនិមិត្តំ, យំ អាគម្ម
កាមតណ្ហាវិជ្ជាធិនិរោធា វេទនាធិរោធា, តេសំ អយំ និរោធា។ និព្វានំ អារត្ត
អរិយមគ្គប្បវត្តិយា ហិ និព្វានំ វេទនាធិរោធាតិ វុត្ថោ។ ខយំ គមេតីតិ
ខយកាមី, តំ ខយកាមិនំ។ នាតំ វុច្ចតិ តណ្ហា កាមានំ ចាតុកាមតាវសេន

បរវត្តនតោ, អច្ឆន្តមេវ សមុច្ឆន្តត្ថា នត្ថិ ឯតស្មី ឆាតន្តិ និព្វានតោ។ តេនាហ
“និត្តល្ហោ”តិ។ សម្មសនចារវេទនាតិ សម្មសនូបចារវេទនា។ ធូរិហិ បទេហិតិ
“សមាហិតោ សម្មជាតោ”តិ ឥមេហិ ធូរិហិ។ “សតោ”តិ បទ ឥទំ
សម្មជាតបទស្សេវ ឧបព្រូហានន្តិ អធិប្បាយោ។ សេសេហិ ចត្វហិ ចតុសច្ចំ
កថិតំ, ឥតវេហិ បទ ធូរិហិ ចតុសច្ចុពុជ្ឈនមេវ កថិតំ។ សព្វសង្គាហិតោតិ
សព្វសភាវធម្មានំ សង្កណ្ឌានកោ។ តេនាហ “ចតុក្កមកធម្មបរិច្ឆេទោ វុត្តោ”តិ។

សមាធិសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

២. សុខសុត្តវណ្ណាន

២៥០. ទុក្ខំ ន ហោតីតិ អទុក្ខំ, សុខំ ន ហោតីតិ អសុខំ, ម-កាពោ
បទសន្ធិកោ។ អទុក្ខមសុខន្តិ វេទយិតសទ្ធាបេក្ខាយ នប្បុសកនិទ្កេសោ។
សបរសន្តានគតេ សន្ធាយ អជ្ឈត្តពហិទ្ធាគហណាន្តិ អាហា “អត្តនោ ច បរស្ស
ចា”តិ។ តេន សព្វម្បី វេទយិតំ គហិតន្តិ ទដ្ឋព្វំ។ នស្សនសភាវន្តិ
ឥត្តវខណតាយ ភដ្ឋតោ ឧទ្ធី អបស្សិតព្វសភាវំ។ បលោកោ គេនោ ឯតស្ស
អត្ថិតិ បលោកិនំ។ តេនាហ “ភិជ្ជនសភាវ”ន្តិ។ ញាណេន ដុសិត្វា ដុសិត្វាតិ
បុព្វភាគេ វិបស្សនាញាណេន អនិច្ចា បភដ្ឋនោតិ អារម្មណតោ, ឧត្តរកាលំ
អសម្មោហតោ មគ្គបរម្បរាយ ដុសិត្វា ដុសិត្វា វយំ បស្សន្តោ។ វិវដ្ឋតីតិ
មគ្គវិរាគេន វិវដ្ឋតិ។ សម្មសនចារវេទនា កថិតា អារទ្ធិវិបស្សកានំ វសេន
ទេសនាតិ។ លោកិយលោកុត្តវេហិ ញាណេហិ យាថាវតោ បរិជាតនំ
បដិវិជ្ឈនំ ញាណដុសនំ។

សុខសុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៣. បហានសុត្តវណ្ណាន

២៥០. សព្វម្បី អដ្ឋសតបកេនំ តណ្ហំ ជិន្និ សមុប្បន្នបហានវសេន បដហិ។
តេនាហ “សមុប្បន្និ” តិ។ យទគ្គន តណ្ហា សព្វសោ សមុប្បន្នា, តទគ្គន សព្វានិបិ
សញ្ញាជនានីតិ អាហ “ធសវិធម្មី” តិអាទិ។ សម្មាតិ សុដ្ឋុ បហានញ្ច នាម
ឧទាយេន ញ្ញាយេន បហានន្តិ អាហ “ហេតុនា ការណេនា” តិ។
ធស្សនាភិសមយាតិ អសម្មាហបដិវេជាន។ អរហត្តមគ្គោ ហិ ឧប្បជ្ជមានោវ
សភាវបដិច្ឆាទកំ មោហំ វិទ្ធិសេន្តោ វេ បវត្តតិ, តេន មាណោ យាថាវតោ ធិដ្ឋោ
នាម ហោតិ, អយមស្ស ធស្សនាភិសមយោ។ យថា ហិ សូរិយេ ឧដ្ឋិតេ
អន្ធការោ វិទ្ធិសិយមាណោ វិហតោ, វេ អរហត្តមគ្គោ ឧប្បជ្ជមានេ សោ សព្វសោ
បហីនោ វេ ហោតិ, ន តស្មី សន្តានេ បតិជ្ឈំលភតិ, អយមស្ស
បហានាភិសមយោ។ តេន វុត្តំ “អរហត្តមគ្គោ ហិ” តិអាទិ។ កិច្ចវសេនាតិ
អសម្មាហបដិវេជនសម្ពាស្ស ធស្សនកិច្ចស្ស អនិច្ឆាទនវសេន។

យេ ឥមេ ចត្តារោ អន្តាតិ សម្ពន្ធា។ មរិយាទន្តោតិ មរិយាទសម្ពាតោ
អន្តោ។ វេស នយោ សេសត្តយេបិ។ តេសូតិ ចតុសុ អន្តេសុ។ អនុំ
ចតុត្ថកោជិសម្ពាតំ សព្វស្សេវ វេជ្ជទុក្ខស្ស អន្តំ បរិច្ឆេទំ អរហត្តមគ្គេន
មាណស្ស ធិដ្ឋត្តា បហីនត្តា ច អកាសីតិ យោជនា។ សមុស្សយោ អត្តភារោ។

នវិញ្ញាតីតិ នវិវេចតិ នវិស្សន្នេតិ។ តេនាហ “សម្បជញ្ញំ ន ជហតី” តិ,
សម្បជញ្ញំ ន បរិច្ឆេទតីតិ អត្តោ។ សង្ខំ នោបេតីតិ ឥមស្ស “ធិដ្ឋធម្ម
អនាសវោ” តិ ឥមស្ស វសេន អត្តំ វេន្តោ “រត្តោ ទុដ្ឋោ” តិ អវោច
សឧទាធិសេសនិព្វានវសេន។ សង្ខំ នោបេតីតិ វា ធិដ្ឋធម្ម អនាសវោ ធម្មដ្ឋោ
វេទក្ខ កាយស្ស ភេនា មនុស្សា ទេវោតិ វា បញ្ញត្តិ ន ឧបេតីតិ
អនុទាធិសេសនិព្វានវសេនបិ អត្តោ វត្តញ្ញោ។ វេត្ត ច សុខាធិសុ វេទនាសុ
យថាគ្គមំ រាគានុសយាទយោ កថិតាតិ អាហ - “ឥមស្មី សុត្ត

អារម្មណ៍នុសយោ កងិតោ"តិ។ យោ ហិ រាគាទិ បច្ចយសមវាយេ
អតិសង្ខារធិសុ ឧប្បជ្ឈនាហោ មគ្គេន អប្បហីនោ, សោ
“រាគានុសយោ”តិអាទិនា វុត្តោ, អប្បហីនត្ថោ សោ មគ្គេន បហាតព្វោ, ន
បរិយុជ្ឈនាភិកវុត្តោតិ។

បហានុសុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

២. ចាតាលសុត្តវណ្ណាន

២៥២. យត្ថ បតិជ្ជា នត្ថិ ឯកន្តិកាតិ ឯកន្តិកស្ស មហាតោ ចាតស្ស អលន្តិ
អយមេត្ថ អត្ថោ អធិប្បតោតិ អាហា “នត្ថិ ឯត្ថ បតិជ្ជា”តិ។ អសម្ពុតត្ថន្តិ ន
សម្ពុតត្ថំ, មុសាតិ អត្ថោ។ សោតិ អស្សុតវា បុព្វជ្ឈនោ។ យំ តំ ឧទកំ បតតីតិ
យោជនា។ យស្មា សមុទ្ធិបិដ្ឋ អន្តរន្តរា វេរម្ពវាតសទិសោ មហាវាតោ ឧដ្ឋហិត្វា
មហាសមុទ្ធន្ត ឧទកំ ឧត្តច្ឆាបេតិ, តំ កណាចិ ចក្កវាឡាភិមុខំ, កណាចិ
សិនេរុចាទាភិមុខំ គត្វា តំ បតិហានតិ, តស្មា វុត្ថំ “ពលវាមុខំ
មហាសមុទ្ធស្ស”តិអាទិ។ វេគេន បក្ខន្ធិត្វាតិ មហាតា វាតវេគេន សមុទ្ធតំ
តេនេវ វេគេន បក្ខន្ធីត្វា ហុត្វា។ មហានរកបចាតោវិយាតិ
យោជនាយាមវិត្តារកម្មីរសោត្តបចាតោវិយ ហោតិ។ តថាវុចានន្តិ តត្ថ វសិតុ
សមត្ថានំ។ អសន្តន្តិ អភូតំ។ អត្ថវសេន ហិ វាចា អភូតំ នាម។

ន បតិជ្ជាសីតិ បតិជ្ជំ ន លភិ។ អនិពន្ធន្តិ អនិពន្ធនត្ថំ យំ កិញ្ចិ។
ទុព្ពលញ្ញាលោភិ ញ្ញាលាពលរហិតោ។ “អស្សុតវា បុព្វជ្ឈនោ”តិ វត្វា “សុតវា
អរិយសារកោ”តិ វុត្តត្ថា “សោតាបន្នោ ធុរ”ន្តិ វុត្តំ។ ឥតវេសុ អរិយសារកេសុ
វុត្តព្ពមេវ នត្ថិ។ តេសញ្ចិ វេទនា សុបរិញ្ញាតា។ ពលវិបស្សកោ...បេ....
យោការចរោបិ វដ្តតិ មត្តសោ វេទនានំ បរិញ្ញាតត្ថា។

ចាតាលសុត្តន្តបិដកនិដ្ឋិតា។

៥. ទដ្ឋព្ភសុត្តន្តបិដក

២៥៣. វិបរិណាមនវសេន ទុក្ខតោ ទដ្ឋព្ភាតិ កិញ្ចាបិ សុខា,
បរិណាមទុក្ខតា បន សុខវេទនាយ ឯកន្តិកាតិ។ វិនិវិជ្ឈនដ្ឋេនាតិ
បីឡនវសេន អត្តការស្ស វិជ្ឈនដ្ឋេន។ ហុត្វាតិ បច្ចយសមាគមេន ឧប្បជ្ឈិត្វា។
តេន ចាកការបុព្ភកោ អត្តលាភោ វុត្តោ។ អភាវាការេនាតិ
ភន្តុបកមនាការេន។ តេន វិទ្ធិសភាវោ វុត្តោ។ ឧភយេន ឧទយព្ពយ បរិច្ឆិទ្ធតាយ
សិខប្បត្តំ អនិច្ចតំ ទស្សេតិ។ ស្វាយំ ហុត្វា អភាវាការោ ភត្តរាសុបិ វេទនាសុ
លព្ពតេវ, អធិកោ ច បន ទិដ្ឋំ ទុក្ខសភាវោ។ ទុក្ខតាវសេន បុរិមានំ វេទនានំ
ទដ្ឋព្ភតាយ ទស្សិតត្វា បច្ឆិមាយ វេទនាយ ឯវំ ទដ្ឋព្ភតា ទស្សិតា។ អន្ទាតិ
ញ្ញាណគតិយា សន្និកត្វា អនក្ខិ។ ញ្ញាណគមនញ្ចេតំ, យទិទំ ទុក្ខតោ
ទស្សនំ។ សន្តសភាវំ សុខទុក្ខតោ ឧបសន្ធិបត្តា។

ទដ្ឋព្ភសុត្តន្តបិដកនិដ្ឋិតា។

៦. សល្លសុត្តន្តបិដក

២៥៤. ទិសុ ជនេស្វតិ សុត្តវន្តអស្សតវន្តេសុ ទិសុ ជនេសុ។ អនុគតវេជន្តិ
បុព្ភេ បវត្តវេជស្ស អនុគតវេជំ។ ពលវត្តរា ទិគុណារិយ ហុត្វា
ទន្ធិត្របវត្តិយា។ ឯវមេវាតិ យថា វិទូស្ស បុរិសស្ស អនុវេជនា ពលវត្តរា,
ឯវមេវា។ សមាធិមគ្គដលានិ និស្សរណំ វិក្ខម្ពនសមុច្ឆេទបដិប្បស្សន្ធវិវសេន។
សមាធិសីសេន ហេតុ ឈានញ្ច គហិតំ។ សោ ន ជាតាតិ អនធិគតត្វា។
និស្សរណន្តិ ជាតាតិ អនិស្សរណមេវា។ តាសំ សមធិគតានំ សុខទុក្ខវេទនានំ។
នវិប្បយុត្តោ អប្បហ័នកិលេសត្តា។ សម្មាសម្ពុទ្ធស្វាតិ សម្មាយ បញ្ញាយ

បរិញ្ញាតចតុក្កន្ធស្ស។ តេជារាជា “តុលិតធម្មស្ស” តិ។ ឥមស្មិម្បិ សុត្ត
បុរិមសុត្តន្តវិយ អារម្មណានុសយោវ កថិតោ, សោ បន តត្ថ វុត្តនយេនេវ
វេទិតញោ។ អនុរោធិវិរោធបហានស្ស វុត្តត្តា ទីណាសវោ ធុរំ។ អនាគាមិបិ
វដ្ឋតិ, តស្ស វិរោធប្បហានំ លព្ពតិ។

សល្លសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. បឋមគេលញ្ញសុត្តវណ្ណានា

២៥៥. សទ្ធិហិត្វា គិលានេ ឧបជ្ជាតព្ពេ មញ្ញស្សន្តិទិ យោជនា។ តត្តាទិ តស្មី
ហានេ។ កម្មជ្ជានានុយោគោ សប្បាយោ យេសំ តេ កម្មជ្ជានសប្បាយា,
សតិបដ្ឋានតាទិ អត្តោ។ អនិច្ចតំ អនុបស្សន្តោទិ កាយំ បដិច្ច ឧប្បន្ទាយ
វេទនាយ ច អនិច្ចតំ អនុបស្សន្តោ។ វយំ អនុបស្សន្តោទិ អាធិសុបិ ឯសេវ
នយោ។ វយន្តិ បន តាយ ឯវ ឧយសន្ត្វាតំ។ វិរាគន្តិ វិវដ្ឋនំ។ បដិនិស្សគ្គន្តិ
បរិច្ចាគបដិនិស្សគ្គំ, បក្ខន្ធនបដិនិស្សគ្គម្បិ វា។

អាគមនីយបដិបទាទិ អរិយមគ្គស្ស អាគមនជ្ជានិយា បុព្វភាគបដិបទា។
បុព្វភាគាយេវ ន លោកុត្តរា។ សម្បជញ្ញំ បុព្វភាគិយមេវ។ តិស្សោ
អនុបស្សនា បុព្វភាគាយេវ វិបស្សនាបរិយាបន្នត្តា។ មិស្សកាទិ
លោកិយលោកុត្តរមិស្សកា។ ភាវនាកាលោ ធស្សិតោ “និរោធានុបស្សិនោ
វិហារតោ, បដិនិស្សគ្គានុបស្សិនោ វិហារតោ រាគានុសយោ បហាយតី” តិ
វុត្តត្តា។

បឋមគេលញ្ញសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ឧតិយគេលញ្ញសុត្តវណ្ណានា

២៥៦-២៥៧. ជស្សំ បដិច្ចាតិ ឯត្ថ ជស្សសីសេន ជស្សយតនានំ គហណាំ។ ន
ហិ ជស្សយតនេហិ វិនា ជស្សស្ស សម្ពវោ។ តេនាហ “កាយោ ហិ ឯត្ថ
ជស្សាតិ វុត្តោ”តិ, ជស្សសីសេន វុត្តោតិ អធិប្បាយោ។ នវមំ ឧត្តានមេវ ហេដ្ឋា
វុត្តនយត្តា។

ទុតិយគេលញ្ញសុត្តាទិវុល្លាណ និដ្ឋិតា។

១០. ជស្សមូលកសុត្តវុល្លាណ

២៥៨. សុខវេទនាយ ហិតំ សុខវេទនិយំ។ សោ បនេស ហិតកាវោ
បច្ចយភាវេនាតិ អាហ “សុខវេទនាយ បច្ចយភូត”ន្តិ។ ឥមស្មីម្បិ សុត្តទ្វយេតិ
ឥមស្មី នវមេ ទសមេ ច សុត្តបិ។ សម្មសនចារវេទនាតិ សម្មសនីយវេទនា ឯវ
កជិតា, ន លោកុត្តរាតិ អធិប្បាយោ។

ជស្សមូលកសុត្តវុល្លាណ និដ្ឋិតា។

សគាថាវគ្គវុល្លាណ និដ្ឋិតា។

២. រហោគតវគ្គោ

១. រហោគតសុត្តវុល្លាណ

២៥៩. យំកិញ្ចិ វេទយិតន្តិ “សុខំ ទុក្ខំ អទុក្ខមសុខ”ន្តិ វុត្តំ វេទយិតំ ទុក្ខស្មី
អន្តោគធំ, ទុក្ខន្តិ វុត្តព្ពតំ លភតិ បរិយាយេនាតិ អត្ថោ។ តេនាហ “តំ សព្វំ
ទុក្ខន្តិ អត្ថោ”តិ។ យា ឯសាតិអាទីសុ យោ សម្ពាវាទំ អនិច្ចតាសម្ពាតោ ហុត្វា
អភាវាការោ, យា ខយសភាវតា វិនស្សនសភាវតា ជរាយ មរណេន ចាតិ
ទ្វិជារិបរិណាមនសភាវតា, ឯតំ សន្ទាយ ឧទ្ទិស្ស សព្វំ វេទយិតំ ទុក្ខន្តិ មយា

វុត្តន្តិ អយំ សង្ខេបតោ។ សាតិ សង្ខារានំ អនិច្ចតា។ វេទនានម្បិ អនិច្ចតា ឯវ
សង្ខារសភាវត្តា។ តាសំ អនិច្ចតា ច នាម មរណំ ភន្តោតិ កត្វា តតោ ឧត្តរិ
ទុក្ខំ នាម នត្ថិតិ សញ្ញា វេទនា “ទុក្ខា” តិ វុត្តា, យថា “យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខ” តិ ច,
“បញ្ចុច្ចាទានក្ខន្ធា ទុក្ខា” តិ ច វុត្តំ។ ឥទំ សុត្តបទំ។ ចត្តារោ អារុប្បាតិ ចតស្សោ
អរូបសមាបត្តិយោ។ ឯត្ថាតិ ច ឯតស្មី បដិប្បស្សន្ធិវារេ។

រហោគតសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. អការសុត្តវណ្ណានា

២៦២. បុរត្ថិមាតិ វិភត្តិលោបេន និទ្ទេសោ, និស្សក្កេ វា ឯតំ បច្ចត្តវចនំ។
បឋមជ្ឈានទិវសេនាតិ បឋមទុតិយជ្ឈានវសេនា។ អនុស្សតិវសេនាតិ
និទស្សនមត្តំ អញ្ញាស្សបិ ឧបចារជ្ឈានគ្គហិតស្ស សវិតក្កចារស្ស និរាមិសស្ស
សុខស្ស លព្ពនតោ។ តស្សបិ វា បឋមជ្ឈានទីតិ ឯតុ អាទិ-សទ្ទេន សង្កេហោ
ទដ្ឋញ្ចោ។ កាមហេតុ ទុក្ខប្បត្តានំ ទុក្ខវេទនា កាមាមិសេន សាមិសា វេទនា។
អនុត្តរវិមោក្ខា នាម អរហត្តជលំ។ “កុទាស្ស នាមាហំ តទាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ
វិហរិស្សាមី” តិ ឯវំ បិហំ ឧបជ្ជាបយតោ តស្មី អនិជ្ឈមាទេ បិហាប្បច្ចយា
ឧប្បន្នទោមនស្សវេទនា។ នេក្ខម្មនិស្សិតា ឧបេក្ខាវេទនា និរាមិសា
អនុក្ខមសុខា នាម។ សវិសេសំ បទ ទស្សេតុំ “ចតុត្ថជ្ឈានវសេន ឧប្បន្នា
អនុក្ខមសុខវេទនា” តិ វុត្តំ។

អការសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥-៨. បឋមអានន្ទសុត្តាទិវណ្ណានា

២៦ក-២៦៦. ហេដ្ឋា កថិតនយានេវ, វេនេយ្យជ្ឈាសយតោ បនតេសំ
ទេសនាតិ ធន្តំ។ ឯត្ថាតិ ឯតេសុ ចតុសុ សុត្តេសុ។ បុរិមានិទ្ធ “បឋមំ ឈានំ
សមាបន្ទស្ស វាចា បដិប្បស្សន្ធា ហោតី” តិអាទិនា នយេន យាវ ជីណាសវស្ស
កិលេសបដិប្បស្សន្ធិ, តាវ ទេសនាយ បវត្តត្ថា “បរិបុណ្ណបស្សន្ធិកានិ” តិ
វុត្តានិ។ តាវ បរិបូរំ កត្វា អទេសិតត្ថា “បដិមានិ ឧបឡបស្សន្ធិកានិ,
ទេសនាយា” តិអាទិ វុត្តំ។

បឋមអានន្ទសុត្តានិវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៩-១០. បញ្ចកដ្ឋសុត្តានិវណ្ណាន

២៦៧-២៦៨. ទណ្ឌមុគ្គំ អគ្គសោណ្ឌមុគ្គំ។ កាឡសុត្តបក្ខិបនំ
កាឡសុត្តនាឡិ។ វាសិអាទិនិ បញ្ច អដ្ឋានិ អស្សាតិ បញ្ចកដ្ឋោ។ វុត្តវិជ្ជាយ
វុត្តវិជីនា កត្តព្ពនិស្សយានិ វេបេតីតិ ឧបតិ។ បណ្ឌិតឧទាយិតេរោ, ន
លាឡនាយិតេរោ។ ទ្វេចានន្ទាតិ អដ្ឋកថាយ បទុទ្ធារោ កតោ - “ទ្វេបិ មយា
អានន្ទា” តិ បន ចាឡិយំ។ បសាទកាយសន្និស្សិតា កាយិកា,
ចេតោសន្និស្សិតា ចេតសិកា។ អាទិបច្ចដ្ឋេន សុខមេវ ឥន្ទ្រិយន្តិ សុខិន្ទ្រិយំ។
ឧបវិចារវសេនាតិ រូចានិទិ ឧបេច្ចវិចារណាវសេន។ អតីតេ អារម្មណេ។
បច្ចុប្បន្នេតិ អន្តាបច្ចុប្បន្នេ។ ឯវំ អដ្ឋាធិកំ សតំ អដ្ឋសតំ។

ចាជិយេក្ខោ អនុសន្និតិ បុច្ឆានុសន្និអាទិហិវិសុំ តេហិ អសម្មិស្សោ ឯកោ
អនុសន្និ។ ឯកាបិ វេទនា កថិតា “តត្រ, ភិក្ខុវេ, សុតវា អរិយសាវកោ” តិ
អាហរិក្ខា “ជស្សបច្ចយា វេទនា” តិ។ យស្មា ភកវា ចតុត្ថជ្ឈានុបេក្ខាវេទនំ វត្ថា
- “អត្តានន្ទ, ឯតស្មា សុខា អញ្ញំ សុខ” តិអាទី វេទនោ ឧបតិនោ វាទំ ឧបត្ថម្ភេតិ
នាម។ តេន ហិ ឧបេក្ខាវេទនា “សុខ” ត្ថេវ វុត្តា សន្តសភាវត្ថា។ អភិក្កន្តតវន្តិ

អតិវិយ កន្តតរំ មនោរមតរំ។ តេជារា “សុន្ទរតរ”ន្តិ។ បណីតតរន្តិ បដានការំ
និតតាយ ឧឡារតរំ។ តេជារា “អតប្បកតរ”ន្តិ។ សុខន្តិវុត្តា បដិបក្ខស្ស សុដ្ឋ
ខាននេន, សុករំ ឱកាសទានមស្សតិ វា។ និរោធា សុខំ ឆាម សព្វសោ
ឧទយព្ពយាការតោ។ តេជារា “និទុក្ខការសម្ពាតេន សុខដ្ឋេនា”តិ។

សុខស្មីយេវាតិ សុខមិច្ឆេវ បញ្ញបេតិ។ និរោធសមាបត្តិ សីសំ កត្វាតិ
និរោធសមាបត្តិទេសនាយ សីសំ ឧត្តមំ កត្វា។ ទេសនាយ ឧទ្ទេសាធិមុត្ត
ឧដ្ឋាបេត្វាវិត្តាវិតត្តា “នេយ្យបុគ្គលស្ស វសេនា”តិ វុត្តំ។ ទសមំ អនន្តរសុត្ត
វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។

បញ្ចកដ្ឋុសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

រហោគតវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. អដ្ឋសតបរិយាយវគ្គោ

១. សីវកសុត្តវណ្ណានា

២៦៩. ចូឡា បន អស្ស មហាតី អត្ថិ សរិសេសា, តស្មា “មោឡិយសីវកោ”តិ
វុច្ចតិ។ ធន្ទបរិព្ពាជកោតិ កម្ពលាទិនា កោបីនបដិច្ឆាទកបរិព្ពាជកោ។
បិត្តបច្ចយានីតិ បិត្តហេតុកានិ។ “តិស្សេវា វេទនា”តិ វត្វា តាសំ សម្ភរំ
ទស្សេតុំ “កថ”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ កុសលវេទនា ឧប្បជ្ឈតិ បិត្តបច្ចយា។ បិត្តភេសជ្ឈំ
ករិស្សាមីតិ ភេសជ្ឈសម្ភរណាត្ថញ្ចេវ តទត្ថំ អាមិសកិញ្ចក្ខុសម្ភរណាត្ថញ្ច
ចាលំ បានតីតិ យោជនា។ មជ្ឈត្តោ ភេសជ្ឈករណោ ឧទាសីនោ។

តស្មាតិ យស្មា បិត្តាទិបច្ចយហេតុកន្តិ អត្តនោ ច លោកស្ស ច បច្ចក្ខំ
អតិធាវន្តិ យេ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា, តស្មា តេសំ មិច្ឆា។ បិត្តាទីនំ

តិណ្ហាម្បិ សមោធានសន្និបាត ជាតានិ សន្និបាតិកានិ។ បុរិមឧតុនោ
វិសធិសោ ឧតុវិបរិណាមោតិ អាហា “វិសភាគឧតុតោ ជាតានិ”តិ។ អនុនកោ
ចន្ទលូទក្ខមិវិភាកោ ជន្តលទេសោ, វុត្តវិបរិយាយេន អនុបទេសោ វេទិតញ្ញោ។
មលយំ ហិមសីតពហុលោ, ឥតរោ ឧណ្ហាពហុលោ។

អត្ថនោ បកតិចរិយានំ វិសមំ កាយស្ស បរិហារណាវសេន, ជាតានិ បន
អសយ្ហសហនអទេសអ កាលចរណាទិនា វេទិតញ្ញានីតិ អាហា
“មហាការវាធា”តិអាទិ។ បរស្ស ឧបក្កមតោ និព្ពត្តានិ ឧបក្កមិកានីតិ អាហា
- “អយំ ចោរោ វា”តិអាទិ។ កេវលន្តិ ពាហិរបច្ចយំ អនបេក្ខិត្វា កេវលំ
តេនេវ។ តេនាហា “កម្មវិចាកតោវ ជាតានិ”តិ។ សក្កា បដិពាហិតំ
បតីកាវេន។ លោកវោហារោ នាម កដិតោ បិត្តសមុជ្ជានាទិសមញ្ញាយ
លោកសិទ្ធត្ថា។ កាមំ សរីរសន្និស្សិតា វេទនា កម្មនិព្ពត្តាវ, តស្ស បន
បច្ចុប្បន្នបច្ចយវសេន ឯវមយំ លោកវោហារោតិ វុត្តញ្ញោវ គហេត្វា
បរវាទបដិសេដោ កតោតិ ទដ្ឋង្គំ។

សីវកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២-១០. អដ្ឋសតសុត្តានិវណ្ណានា

២៧០-២៧៨. វេទនានំ អដ្ឋាធិកំ សតំ, តស្ស អដ្ឋសតស្ស តញ្ញាវស្ស
បរិយាយោ ការណំ ឯត្ថ អត្ថីតិ អដ្ឋសតបរិយាយោ, សុត្តំ។ តេនាហា
“អដ្ឋសតស្ស ការណាភូត”ន្តិ។ ធម្មការណន្តិ បរិយត្តិធម្មភូតំ ការណំ។
កាយិកាតិ បញ្ចន្ទារកាយិកា។ តេនាហា “កាមាវចរេយេវ លព្ពន្តី”តិ,
កាមភូមិកាតិ អត្ថោ។ អរូចាវចរេ នត្ថិ, តិភូមិកាតិ អត្ថោ។ តេនាហា - “អរូបេ
តិកចតុក្កជ្ឈានំ ឧប្បជ្ឈតិ, តញ្ញោ ខោ លោកុត្តរំ, ន លោកិយ”ន្តិ។ ឥតរោ

ឧបេក្ខាវេទនា។ ឧបវិចារន្តិ ឧបេច្ច បដ្ឋន្តិភិ អត្ថោ។ តំសម្បយុត្តានន្តិ
វិចារសម្បយុត្តានំ។

បដិលាភតោតិ បដិលទូការតោ។ សមនុបស្សតោតិ បច្ចវេក្ខតោ
បស្សតោ។ អតីតំ ខណត្តយាតិក្កមេន អតិក្កន្តំ, និរុទ្ធប្បត្តិយា និរុទ្ធំ,
បកតិវិជហនេន វិបរិណាតំ។ សមនុស្សរតោតិ ចិន្តយតោ។ គេហស្សិតន្តិ
កាមគុណានិស្សិតំ។ កាមគុណា ហិ ឥធ គេហានិស្សិតធម្មេន
គេហបរិយាយេន វុត្តោ។

វិបរិណាមវិរាគនិរោធន្តិ វិបរិណាមនំវិវដ្ឋនលក្ខណំ និរុដ្ឋនញ្ចា វិទិត្វា។
បុព្វេតិ អតីតេ។ ឯតរហិតិ ឥនានិ វុត្តមាណា។ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោតិ
វិបស្សនាបញ្ញាយ ចេវ មគ្គបញ្ញាយ ច យាថាវតោ បស្សតោ។ ឧស្សក្កាបេតុន្តិ
វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា មគ្គបដិវេធំ ចាបេតុំ។ និព្វានំ ឧទ្ទិស្ស បវត្តិតត្តា
នេក្ខម្មស្សិតសោមនស្សនិ នាម។ លោកាមិសបដិសំយុត្តានន្តិ
កាមគុណានិស្សិតានំ។ តនាយតនន្តិ តំ អាយតនំ តំ ការណំ អរហត្តំ។
អនុត្តរេសុ វិមោក្ខេស្វតិ អរិយជលធម្មេសុ។ បិហាន្តិ អធិគមិច្ឆំ។

ឧបេក្ខាតិ សោមនស្សរហិតអញ្ញាណុបេក្ខា។ ពាល្យយោគតោ ពាលស្ស,
តតោ ឯវ ម្ពុទ្ធស្ស បុព្វន្តស្ស។ កិលេសោជីនំ មគ្គោជីហិ អធិតត្តា
អនោធិជិនស្ស។ សត្តមភវាទិតោ ឧទ្ធិ បវត្តនវិចាកស្ស អធិតត្តា
អវិចាកជិនស្ស។ អនេកាធិនវេ វុដ្ឋេ អាធិនវស្ស អជាននេន
អនាធិនវនស្សវិនោ។ បដិបត្តិបដិវេធពាហុសច្ចាភាវេន អស្សុតវតោ
បុព្វន្តស្ស។ រូបំ សា នាតិវុត្តតិ ន អតិក្កមតិ ញ្ញាណសម្បយុត្តាការតោ។
សព្វសង្គាហាកោតិ សព្វធម្មេ សង្គណនកោ។ តតិយាធិនិ យាវ ធសមា ហេដ្ឋា
វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្តានេវ។

អដ្ឋសតសុត្តន្តបិដក វិចិត្រគោតម

១១. និរាមិសសុត្តន្តបិដក

២៧៩. អរហន្តោស្មោកោសម្បយោគោតម កិលេសាមិសេន សាមិសា។
និរាមិសាយាតិ និស្សក្កវចនំ។ និរាមិសតរាវាតិ ឯកំសវចនំ តស្សា តថា
និស្សមេតព្ពតាយ។ សា ហិ បីតិ សព្ពសោ សន្តកិលេសាមិសេ សន្តានេ បវត្តិយា
អច្ចន្តសភាវធម្មាម្ពណាវិសយតាយ សយម្បិ សាតិសយំ សន្តសភាវកាវេន
បវត្តិយា និរាមិសាយបិ និរាមិសតរាវុត្តា។ តេនាហ “នន្ទ ចា” តិអាទិ។ ឥនាទិ
តមត្ថំ ឧបមាយ សាធម្មំ “យថា ហិ” តិអាទិមាហ។ អប្បជិហារិកន្តិ
បជិហារណាហិតំ អប្បជិហារំ, កេនចិ អនាវជន្តិ អត្ថោ។ សេសវាវេស្វតិ
សុខវាវឧបេក្ខាវាវេសុ។

វិមោក្ខវារោ បន ន អតិទិដ្ឋា ឥតវេហិ វិសទិសត្តា។ តេនាហ “វិមោក្ខវារេ
បនា” តិអាទិ។ រូបបដិសំយុត្តោតិ ភាវិតរូបបដិសំយុត្តោ។ សាមិសោ នាម
យស្មា សាមិសរូបបដិពទ្ធរុត្តិ ចេវ សាមិសរូបបដិភាគញ្ច, តស្មា “រូចាមិស” ន្តិ
រុច្ឆតិ, តេន រូចាមិសេន សាមិសោ នាម។ អរូចាមិសស្ស អភាវតោ
អរូបបដិសំយុត្តោ វិមោក្ខា និរាមិសោ នាម។

និរាមិសសុត្តន្តបិដក វិចិត្រគោតម

អដ្ឋសតបរិយាយវគ្គវិចិត្រគោតម វិចិត្រគោតម

វេទនាសំយុត្តវិចិត្រគោតម វិចិត្រគោតម

៣. មាតុកាមសំយុត្តំ

១. បឋមបេយ្យាលវគ្គោ

១-២. មាតុកាមសុត្តាធិវណ្ណោ

២៨០-២៨១. អគុណផ្ដើហីតិ អគុណកោដ្ឋាសេហិ។ រូបយតីតិ រូបំ,
សរីររូបំ។ សរីររូបំ ចាសំសំ ឯតស្ស អតីតិ រូបវា, តប្បដិក្ខុបេន ន ច រូបវា,
សម្បន្នរូចោ ន ហោតីតិ អត្ថោ។ ញាតិកុលតោ អញ្ញតោ វា អាគតាយ
ភោគសម្បទាយ អភាវេន ន ភោគសម្បន្នោ។ ទុស្សីលោតិ និស្សីលោ។
និស្សីលតាយ ឯវ ចស្ស បុព្ពដ្ឋាយិ តាធិអាចារ្យភាវោ វុត្ថោ។ អាលសិយោតិ
អាលសិយតាយ យុត្ថោ។ បដញ្ចាស្ស នលភតីតិ បជាភាវសីសេន តស្ស
បរិវារហានិ វុត្ថោ។ បរិវត្តតព្ពន្ធិ បុរិសវសេន បរិវត្តតព្ពំ។

មាតុកាមសុត្តាធិវណ្ណោ និដ្ឋិតា។

៣. អាវេណិកទុក្ខសុត្តវណ្ណោ

២៨២. អាវេណិតព្ពតោ មរិយាធាយ វិសុំ អសាធារណតោ បស្សិតព្ពតោ
អាវេណិកានិ។ បដិបទ្ធកេ បុគ្គលេ និយុត្តានីតិ ចាធិបុគ្គលិកានិ។
បរិចារិកភាវន្តិ ឧបដ្ឋាយិ កភាវំ។

អាវេណិកទុក្ខសុត្តវណ្ណោ និដ្ឋិតា។

៤. តីហិធម្មេហិសុត្តាធិវណ្ណោ

២៨៣-៣០៣. មច្ឆេរមលបរិយុដ្ឋិតេនាតិ មច្ឆិយមលេន អភិក្ខុតេន។
តេនាតិ កស្សចិ កិញ្ចិ អនានេន ច។ ឯតំ “មច្ឆេរមលបរិយុដ្ឋិតេនា”តិអាទិ វុត្តំ។

វិលោកន្តោវិចារតិ ឥស្សរេកតចិត្តតាយ។ បញ្ចមាធិនិ យាវ ឯកាទសមា
ឧត្តានត្ថានេវ។

តិហិធម្មេហិសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ក. ពលវគ្គោ

១. វិសារទសុត្តវណ្ណានា

៣០៤. រូបសម្បត្តិ រូបពលំ តំសមឌ្ឆិនោ ឧបត្ថម្ភកកាវតោ។ ឯស នយោ
សេសេសុបិ។ ពលានិ ហិ សត្តានំ វុឡិយា ឧបត្ថម្ភកបច្ឆយោ ហោតិ, យថា តំ
អាហារោ។ តេនាហ - “ឥមាធិ”តិអាទិ។

វិសារទសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២-១០. បសយ្ហសុត្តាទិវណ្ណានា

៣០៥-៣១៣. អភិកវិទ្យា សត្តំ អន្តោជនំ សាមិកញ្ច។ នាសេន្តីតិ នាសនំ
អទស្សនំ នេន្តិ នីហរន្តីតិ អត្ថោ។

បសយ្ហសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

មាតុកាមសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ជម្ពុខាទកសំយុត្តំ

១. និព្វានបញ្ញាសុត្តវណ្ណានា

៣០៤. ឆិញ្ចានំ អាគម្មាតិ ឯត្ថ អាគម្មាតិ សព្ពសង្ខារេហិ ឆិញ្ចន្ទស្ស
វិសង្ខារនិទ្ទស្ស គោត្រភុនា វិវដ្តិតមានសស្ស មគ្គេន សង្ខារឈោធាតិ អត្ថោ។
សង្ខារិវិយមានញ្ចំ តំ អធិគន្ធា អាម្ពណាបច្ចយភូតញ្ច បដិច្ច
អធិបតិបច្ចយភូតេ ច តស្មី បរមស្សាសភាវេន វិមុត្តសង្ខារស្ស
បរមគតិភាវេន ច បតិជ្ជានភូតេ បតិជ្ជាយ ខយសង្ខារោ មគ្គោ រាគាធិកេ
ខេបេតីតិ តំសង្ខារឈាភាវេ រាគាធិនំ អនុប្បត្តិនិរោធគមនាភាវតោ “ឆិញ្ចានំ
អាគម្ម រាគោ ជ័យតី” តិ វុត្ថំ។

ឥមិនាវ សុត្តន្តោតិ ឥមិនាវ ជម្ពុខាធកសុត្តេន។ កិលេសក្ខយមត្តំ ឆិញ្ចានន្តិ
វនេយ្យ “រាគក្ខយោ” តិ អាធិនា សុត្ត អាគតត្តា។ “កិលេសក្ខយមត្ត” ន្តិ
អវិសេសេន វុត្តត្តា អាហា “កស្ស” តិ អាធិ។ អន្ធា អត្តនោតិ វក្ខតិ “បរស្ស
កិលេសក្ខយេន បរស្ស ឆិញ្ចានសម្បត្តិ ន យុត្តា” តិ។ ឆិញ្ចានាម្ពណាករឈោន
គោត្រភុក្ខុណោ កិលេសក្ខយប្បត្តិតា ច អាបន្នាតិ អាហា - “កី បន តេសុ
អធិណេសុយេវា” តិ អាធិ។ ននុ អាម្ពណាករឈាមត្តេន កិលេសក្ខយោ
អនុប្បត្តោតិ ន សក្កា វុត្ថំ។ ចិត្តញ្ចំ អតីតានាគតាធិសព្ពំ អាលម្ពនំ ករោតិ, ន
និប្បន្នមេវាតិ។ គោត្រភូបិ មគ្គេន យា កិលេសានំ អនុប្បត្តិធម្មតា កាតញ្ច, តំ
អាម្ព បវត្ថិស្សតីតិ? ន, អប្បត្តឆិញ្ចានស្ស ឆិញ្ចានាម្ពណាញាណាភាវតោ។ ន
ហិ អញ្ញោ ធម្មា វិយ ឆិញ្ចានំ, តំ បន អតិគម្ពីរត្តា អប្បត្តេន អាលម្ពិតុំ ន សក្កា,
តស្មា តេន គោត្រភុនា បត្តព្វេន តិកាលិកសភាវាតិ ក្កន្ធគម្ពីរភាវេន ភវិតព្ពំ,
កិលេសក្ខយមត្តតំ វា ឥច្ឆតោ គោត្រភុតោ បុរេតរំ និប្បន្នេន កិលេសក្ខយេន
ភវិតព្ពំ។ អប្បត្តកិលេសក្ខយាម្ពណាករឈោ ហិ សតិ គោត្រភុតោ
បុរេតរចិត្តានិបិ អាលម្ពេយ្យន្តិ។

តស៊ូតិអាទិ រុត្តស្សៈ អត្តស្ស និគមនំ។ តំ បនេតំ និព្វានំ។ រូបិនោ ធម្មា
 អរូបិនោ ធម្មាតិអាទិសូតិ អាទិសន្ទេន លោកុត្តរអនាសវាទិនំ សង្កហោ
 ទដ្ឋញ្ញោ។ អរូបធម្មាទិភាវគ្គហណោន ចស្ស បរិនិប្បន្នតា ទីបីតា។ តេនាហ “ន
 កិលេសក្ខយមត្តមេវ” តិ។ កិលេសក្ខយមត្តតាយ ហិ សតិ និព្វានស្ស
 ពហុតា អាបដ្ឋតិ “យត្ថកា កិលេសា ឌីយន្តិ, តត្ថកានិ និព្វានានី” តិ។
 អភាវស្សភាវតោ គម្ពីរាទិភាវោ អសម្ព័ត្តាទិភាវោ ច ន សិយា, រុត្តោ ច សោ
 និព្វានស្ស, តស្មាស្ស បច្ឆេតញ្ញោ បរិនិប្បន្នភាវោ។ យស្មា ច សម្មតិសច្ចាវម្មណំ
 សម្ព័ត្តធម្មាវម្មណំ វា សមុច្ឆេទវសេន កិលេសេ បដហិតំ ន សក្កោតិ, យតោ
 មហាគ្គតញ្ញាណំ វិបស្សនាញ្ញាណំ វា កិលេសវិក្ខម្ពនវសេន តទង្គវសេន វា
 បដហិតិ, តស្មា អរិយមគ្គញ្ញាណស្ស សម្មតិសច្ចសម្ព័ត្តធម្មាវម្មណោហិ
 វិបរីតសភាវេន អារម្មណេន ភវិតព្ធុំ។ តថា ហិ តំ សមុច្ឆេទវសេន កិលេសេ
 បដហិតិ ឯវំ បរិនិប្បន្នាសម្ព័ត្តសភាវំ និព្វានន្តិ និដ្ឋមេត្ត គន្ធត្ថន្តិ។

និព្វានបញ្ញាសុត្តន្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣-១៥. ធម្មវាទីបញ្ញាសុត្តាទីវណ្ណានា

៣១៦-៣២៨. បហាយ គតត្តាតិ អរិយមគ្គេន ជហិត្វា ញ្ញាណាគមនេន
 គតត្តា។ សុដ្ឋ គតាតិ សម្មា គតា បដិបន្នាតិ សុគតា។ បរិជាណនត្ថន្តិ តីហិ
 បរិញ្ញាហិ បរិជាណនត្ថំ។ ទុក្ខសម្ព័ត្តតោតិ “ទុក្ខ” ន្តិ សម្ព័ត្តតញ្ញោ វិទិតញ្ញោ ច
 ទុក្ខសភាវោ ធម្មា ទុក្ខទុក្ខតា។ យស្មា ទុក្ខវេទនាវិនិមុត្តសម្ព័ត្តធម្ម
 សុខវេទនាយ ច យថា ឥធម្មសម្ព័ត្តាទុក្ខតាវិបរិណាមទុក្ខតាតិ ទុក្ខបរិយាយោ
 និរុប្បតេវ, តស្មា ទុក្ខសភាវោ ធម្មា ឯកេន ទុក្ខសន្ទេន វិសេសេត្វា រុត្តោ
 “ទុក្ខទុក្ខតា” តិ។ សេសបទទ្វយេតិ សម្ព័ត្តាទុក្ខតាវិបរិណាមទុក្ខតាតិ ឯតស្មី

បទធូយេ។ សង្ខារភាវេន ទុក្ខសភាវោ សង្ខារទុក្ខតា។ សុខស្សវិបរិណាមនេន
ទុក្ខសភាវោវិបរិណាមទុក្ខតា។

ធម្មវាទីបញ្ញាសុត្តាទីវុល្លាណា និដ្ឋិតា។

១៦. ទុក្ខវបញ្ញាសុត្តវុល្លាណា

៣២៩. បព្ពដ្ឋាយាតិ បព្ពជិតបដិបត្តិយំ។ ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោភិក្ខុតិ
ធម្មានុធម្មំ បដិបជ្ជមាណោភិក្ខុ។ ចាតន្តិ ចាតោ។ នចិរស្សន្តិ ខិប្បមេវ។ តេនាហ
“លហុយេវា”តិ។

ទុក្ខវបញ្ញាសុត្តវុល្លាណា និដ្ឋិតា។

ជម្ពុខាទកកសំយុត្តវុល្លាណា និដ្ឋិតា។

៥. សាមណ្ឌកកសំយុត្តវុល្លាណា

៣៣០-៣៣១. ឥមិនាវ នយេនាតិ យោ ជម្ពុខាទកកសំយុត្ត អត្តនយោ,
ឥមិនាវ នយេន។ ឥមិនា ហិ ទ្វេ សំយុត្តានិ ចាឡិតោ អត្តតោ ច អញ្ញាមញ្ញំ
សទិសានេវាតិ ធស្សេតិ។

សាមណ្ឌកកសំយុត្តវុល្លាណា និដ្ឋិតា។

៦. មោគ្គល្លានសំយុត្តំ

១៨. បឋមជ្ឈានបញ្ញាសុត្តាទីវុល្លាណា

៣៣២-៣៣៩. កាមសហគតេសុ សញ្ញាមនសិការេសុ ឧបជ្ឈហន្តេសុ
ព្យាបាទាទិសហគតាបិ សញ្ញាមនសិការា យថាបច្ចយំ ឧបជ្ឈហន្តិយេវាតិ វុត្ថំ
“កាមសហគតាតិ បញ្ចនីវរណសហគតា”តិ។ នីវរណានញ្ញេត្ថ
និទស្សនមត្តមេតំ, យទិទំ កាមគ្គហណំ។ បហីនាវសេសា ចេត្ថ នីវរណា
វេទិតញ្ញា, តស្មា បញ្ចគ្គហណំ ន កត្តត្ថំ។ តស្សាតិ មហាមោគ្គល្លានត្ថេវស្ស
សន្តតោ ឧបជ្ឈហីសុ អចិល្លាវសិតាយ។ តេនាហ “ហានភាគិយំ នាម
អហោសី”តិ។ អារម្មណ...បេ.... សហគតន្តិវុត្ថំ ឥតវេសំ អភាវតោ។

បឋមជ្ឈានបញ្ញាសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. អនិមិត្តបញ្ញាសុត្តន្តវណ្ណនា

៣៤០. វិបស្សនាសមាធិយេវ, ន ជលសមាធិ។ ធម្មកិច្ចំ ន និប្បជ្ជតិ
អវិច្ឆេទវសេន អប្បវត្តនតោ។ និកន្តីតិ វិបស្សនំ អស្សាទេន្តិ បវត្តតល្លា។
សាធម៌នំ នាសក្ខិ ឧបក្កិលីដ្ឋតា។ និមិត្តានុសារីតិ និច្ចសុខអត្តនិមិត្តានំ
អប្បរណតោ រាគនោសមោហានិមិត្តានិបេត្ត និមិត្តានេវ។ វុដ្ឋាន...បេ.... សមាធិន្តិ
ឯតេន យាវ មគ្គោ នាធិគតោ, តាវ វុដ្ឋានកាមិនិវិបស្សនមនុយុញ្ញោត្តាបិ
យថាវហំ អនិមិត្តំ អប្បណិហិតំ សុញ្ញតំ ចេតោសមាធិ អនុយុត្តោ វិហារីតិ
វត្តព្ភតំ អរហតីតិ ធស្សេតិ។ វិបស្សនាសម្បយុត្តន្តិ
វិបស្សនាសម្ពាតញ្ញាណសម្បយុត្តំ។ ចេតោសមាធិន្តិ ចិត្តសីសេន
វិបស្សនាសមាធិមាហា។ ឧបរិមគ្គជលសមាធិន្តិ បឋមមគ្គសមាធិស្ស បគេវ
អធិគតត្តា។

អនិមិត្តបញ្ញាសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០-១១. សក្កសុត្តាទិវណ្ណនា

៣៤១-៣៤២. អវេទ្ខប្បសាទេនាតិ វត្ថុត្តយំ យាថាវតោ ញត្វា
ឧប្បន្នបសាទេន, មគ្គេនាគតបសាទេនាតិ អត្ថោ។ សោ បនកេនចិ
អសំហារិយោ អសម្មវេដីតិ អាហា “អចលប្បសាទេនា”តិ។ អភិកវន្តិ អត្ថនោ
បុញ្ញានុភាវេន។

សក្កសុត្តាធិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

មោគ្គល្លានសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ចិត្តសំយុត្តំ

១. សំយោជនសុត្តវណ្ណានា

៣៤៣. ភោគកាមន្តិ ភោគុប្បត្តិកាមំ។ បវត្ថតីតិ អប្បដិហតំ ហុត្វា
បវត្ថតិ បដិសម្ពិទ្ធប្បត្តិយា។

សំយោជនសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. បឋមឥសិទ្ធសុត្តវណ្ណានា

៣៤៤. អវិសារទត្តាតិ បញ្ចំ ព្យាកាតុំ វេយ្យត្តិយាភាវេន អសមត្តត្តា។
ឧចាសកោ ថេវេសុ ព្យាកាតុំ អសក្កោន្តេសុ សយំ ព្យាកាតុកាមោ បុច្ឆតិ, ន
វិហោសាធិប្បាយោ។ បឋមវចនេន អព្យាករោន្តេ ទិស្វាវ បុនប្បុនំ បុច្ឆតំ
វិហោសោវិយ ហោតីតិ កត្វារុត្តំ “វិហោសេតី”តិ។

បឋមឥសិទ្ធសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ទុតិយឥសិទ្ធសុត្តវណ្ណានា

៣៤៥. អវន្តិយាតិ អវន្តិរដ្ឋេ, តំ បន មជ្ឈិមបទេសតោ ទក្ខិណាទិសាយំ។
តេនាហា “ទក្ខិណាបថេ”តិ។ អធិប្បាយេនាតិ តស្ស វចនស្ស
អនុមោទនាធិប្បាយេន វទតិ, ន បន តតោ កិញ្ចា គហេតុកាមតាធិប្បាយេន។

ទុតិយសីទត្ថសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. មហាកថាជីហារិយសុត្តវណ្ណានា

៣៤៦. តេសំ អនុជាធនន្តោតិ តេសំ ធាសកម្មករាទំ សេសកេ យថាវុច្ចិ
វិចារណំ អនុជាធនន្តោ។ កុដិតន្តិ ពលវតា សូរិយសន្តាបេន សង្ក្កមីតំ។ តេនាហា
“ហេដ្ឋា”តិអាទិ។ អតិទិណ្ឌិ អតិវិយ តិក្ខុធាតុកំ។ អសម្ពិទ្ធបទន្តិ អញ្ញត្ថ
អនាគតត្តា តិបិដកេ អវោមិស្សកបទំ, ឥធម៌ អាគតបទន្តិ អត្តោ។
បដិលីយមាធនាតិ បដិកំសេនវិសេសនេន វិលីយមាធន កាយេន។

ឯត្ថ ចាតិ ឯតស្មី អធិដ្ឋានិទ្ធិករណេ។ អព្ពមណ្ឌបំ កត្វាតិ សមន្តតោ
ធាននវសេន មណ្ឌបំ វិយ មេឃបដលំ ឧប្បាទេត្វា។ ទេវោតិ មេឃោ។ ឯកមេកំ
ដុសិតកំ ដុសាយតុ ជាលវិនទ្ធុវិយ វស្សតុ។ ឯវំ វុត្តប្បការេន នាធាបរិកម្មំ
នាធាធិដ្ឋានំ ឯកតោ បរិកម្មំ ឯកតោ អធិដ្ឋានន្តិ ចតុក្កមេត្ថ សម្ពវតីតិ
ទស្សេតិ “ឯត្ថ ចា”តិអាទិនា។ យថា តថាតិ យថាវុត្តេសុ ចតុសុ បការេសុ
យេន វា តេន វា បការេន ករោន្តស្ស។ កតបរិកម្មស្សាតិ “ឯវំ វា ឯវំ វា
ហោត្វ”តិ បវុត្តិកបរិកម្មចិត្តស្ស។ “បរិកម្មានន្តរេនាតិ អធិដ្ឋានចិត្តប្បាទនត្ថំ
សមាបន្នចាទកជ្ឈានតោ វុដ្ឋាយ អធិដ្ឋានចិត្តស្ស ឯការវដ្ឋនីវិជ្ជិយំ
បវុត្តបរិកម្មំ សន្ធាយ វុត្ត”ន្តិ វទន្តិ។

មហាកថាជីហារិយសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. បឋមកាមភូតុវណ្ណានា

៣៤៧. ឯលំ វុច្ឆតិ នោសោ, តំ ឯតស្ស ទត្ថិតិ នេលំ, តំ អង្គំ ឯតស្សាតិ
នេលេផ្កា, សុវិសុទ្ធសីលគុណោ។ តេនាហ “នេលេផ្កា ខោ, ភន្តេ, សីលានមេតំ
អធិវចន”ន្តិ។ អដ្ឋកថាយំ បន នោសាការមេវ ទស្សេតុំ “នេលេផ្កាតិ
និទ្ទោសោ”តិ វុត្ថំ។ ឯតំ ភិក្ខុំ អាគច្ឆន្តន្តិ មហាកប្បិនត្តេវ សន្ធាយ វុត្ថំ។ អត្តនោ
ធិដ្ឋន កថេសីតិ អត្តនោ សព្ពញ្ញតញ្ញាលោន បច្ចក្ខតោ ឧបលក្ខិតេន អត្តេន
កថេសី។ អយំ បន នយគ្គាហោនាតិ អយំ បន គហបតិ អសុត្វា កេវលំ
នយគ្គាហោន អាហា។

បឋមកាមភូតុវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ទុតិយកាមភូតុវណ្ណានា

៣៤៨. និរោធំ វលញ្ជេតិ អនាគាមិការតោ។ ឥមេ សដ្ឋារាតិ ឥមេ
“កាយសដ្ឋារោ, វជីសដ្ឋារោ, ចិត្តសដ្ឋារោ”តិ វុច្ឆមានា តយោ សដ្ឋារា។
សទ្ធតោបិ, អត្តតោបិ អញ្ញមញ្ញំ មិស្ស, តតោ ឯវ អាលុឡិតា អាកុលា,
អវិភូតា ទុត្តិការោ, ទុទ្ធិបនា អសង្ករេតោ ធិបេតុំ ទុក្ខរា។ តថា ហិ
កុសលចេតនា ឯវ “កាយសដ្ឋារោ”តិបិ វុច្ឆតិ, “វជីសដ្ឋារោ”តិបិ,
“ចិត្តសដ្ឋារោ”តិបិ។ អស្សាសបស្សសាបិ កត្តចិ “កាយសដ្ឋារោ”តិ,
វិតក្កវិចារាបិ “វជីសដ្ឋារោ”តិ វុច្ឆន្តិ, សញ្ញាវេទនាបិ “ចិត្តសដ្ឋារោ”តិ វុច្ឆន្តិ។
តេន វុត្ថំ “តថា ហិ”តិអាទិ។ តត្ថ អាកក្ខិទ្វា គហាណំ អាទានំ, សម្មត្ថស្ស
ហត្ថេ ករណំ គហាណំ, គហិតស្ស វិស្សន្ននំ មុញ្ចនំ, ជន្ននំ ចោបនំ ចាបេត្វា
និច្ឆាទេត្វា។ ហនុសញ្ញោបនន្តិ កាយវិញ្ញត្តិវសេន បុព្វភាគេ ហនុសញ្ញោបនំ
កត្វា។ ឯវញ្ជិ វជីភេទករណំ។ ឯវំ ឥមេតិអាទិ យថាវុត្ថស្ស អត្តស្ស និគមនំ។

បទត្ថំ បុព្វតិ ឥតរសដ្ឋារេហិ បទត្ថតោវិសេសំ កថាបេស្សមីតិ។
កាយនិស្ស័តាតិ ឯត្ថ កាយនិស្ស័តតា ច នេសំ តញ្ញាវភាវិតាយ វេទិតញ្ញា, ន
កាយស្ស និស្សយបច្ចយតាវសេនាតិ ទស្សន្តោ “កាយេ សតិ ហោន្តិ, អសតិ
ន ហោន្តិ”តិ អាហា។ កាយោតិ ចេត្ត ករណកាយោ ទដ្ឋញ្ញោ។ ចិត្តនិស្ស័តាតិ ចិត្តំ
និស្សយ តំ និស្សយបច្ចយក្ខតំ លភិត្វា ឧប្បន្នា។

“សមាបជ្ជាមី”តិ បទស្ស សមីបេ វុច្ចមាណំ “សមាបជ្ជិស្ស”តិ បទំ
អាសន្នានាគតកាលវាចី ឯវ ភវិតុំ យុត្តំ, ន ឥតរន្តិ អាហា - “បទទ្ធយេន
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិកាលោ កថិតោ”តិ។ តយិទំ តស្ស តថា
វត្ថុញ្ញតាយ វុត្តំ, ន បទ តស្ស តថា ចិត្តបវត្តិសម្ភវតោ។ សមាបន្នេបិ ឯសេវ
នយោ។ បុរិមេហិតិ “សមាបជ្ជិស្សំ សមាបជ្ជាមី”តិ ទ្វិហិ បទេហិ។ បច្ឆិមេនាតិ
“សមាបន្នោ”តិ បទេន។

ភាវិតំ ហោតិ ឧប្បាទិតំ ហោតិ និរោធសមាបន្នត្ថាយ។
អនុបុព្វសមាបត្តិសមាបជ្ជនសម្ពាតាយ និរោធភាវនាយ តំ ចិត្តំ ភាវិតំ
ហោតិ។ តេនាហា “យំ ត”តិ អាទិ។ ទុតិយជ្ឈានេយេវាតិ ទុតិយជ្ឈានក្ខណោ
និរុជ្ឈតិ។ តត្ថ អនុប្បជ្ឈនតោ អនុប្បាទនតោ ហោជ្ជា និរោធាតិ អធិប្បេតោ។
ចតុន្នំ អរូបក្ខន្ធានំ តជ្ជា បរិកម្មសិទ្ធា យា អប្បវត្តិ, តត្ថ
“និរោធសមាបត្តិសញ្ញា”តិ, យា នេសំ តថា អប្បវត្តិ។ សា “អន្តោនិរោធនិរុជ្ឈតិ”តិ វុត្តា។

“ចិត្តសម្ពាហេ និរុទ្ធោ”តិ វចនតោ តទញ្ញេសំ អនិរោធំ ឥច្ឆន្តានំ វាទំ
ទស្សន្តោ “ចិត្តសម្ពាហេ និរុទ្ធោតិ វចនតោ”តិ អាទី វត្ថា តត្ថ
អតិប្បសង្កទស្សនមុខេន តំ វាទំ និសេដេតុំ “តេ វត្ថុញ្ញា”តិ អាទិមាហា។

អភិធិវេសំ អកត្វាតិ យថាគតេ ព្យញ្ញនមត្ថេ អភិធិវេសំ អកត្វា។ អាចរិយានំ
នយេតិ អាចរិយានំ បរម្បរាគតេ ធម្មនយេ ធម្មនេត្តិយំ វត្ថុ។

កិរិយមយបវត្ថុស្មិន្តិ បរិត្តភូមកកុសលាកុសលធម្មបពន្ធវត្ថុមាណេ។
តស្មិញ្ចា វត្ថុមាណេ កាយិក-វាចសិក-កិរិយសម្បវត្តិ ហោតិ, ទស្សន-
សវនាធិវេសន អារម្មណគ្គហណោ បវត្ថុមាណេតិ អត្ថោ។ តេនាហ -
“ពហិទ្ធារម្ពណេសុ បសាទេ យដ្ឋេន្តេសូ” តិ។ មក្ខតានិវិយាតិ បុញ្ញតានិវិយ
ហោន្តិ យដ្ឋនាយ វិពាធិតត្តា។ ឯតេនាយំ យដ្ឋនា បញ្ចទ្ធារិកវិញ្ញាណានំ
វេគសា ឧប្បជ្ឈនាយ ន អារម្មណាន្តិ ទស្សេតិ។ តេនេវាហ - “អន្តោនិរោធបញ្ច
បសាទា អតិវិយ វិរោធន្តិ” តិ។

តតោ បរំ សចិត្តកោ ភវិស្សមីតិ ៩ទំ អត្ថតោ អាបន្តំ គហេត្វា វុត្តំ -
“ឯត្ថកំ កាលំ អចិត្តកោ ភវិស្សមី” តិ ឯតេនេវ តស្ស អត្ថស្ស សិទ្ធិត្តា។ យំ ឯវំ
ភាវិតន្តិ ឯត្ថវិសុំ ចិត្តស្ស ភាវនា នាម នត្តិ, អទ្ធានបរិច្ឆេទំ បន កត្វា
និរោធសមាបត្តត្ថាយ កាតព្វបរិកម្មភាវនាយ ឯវ តស្ស សិជ្ឈនតោ។

សា បនេសា និរោធកថា។ ធូរិហិ ពលេហិតិ សមថវិបស្សនាពលេហិ។ តយោ
ច សង្ខារានន្តិ តិណ្ណំ កាយវចិត្តសង្ខារានំ បដិច្ចស្សន្តិយា។ សោឡសហិ
ញ្ញាណាចរិយាហិតិ អនិច្ចានុបស្សនាធិនំ អជ្ឈន្តំ អនុបស្សនាញ្ញាណានំ,
អជ្ឈន្តញ្ច មគ្គជលញ្ញាណានំ វេសន ឥមាហិ សោឡសហិ ញ្ញាណាប្បវត្តិហិ។
នវហិ សមាធិចរិយាហិតិ អជ្ឈ សមាបត្តិយោ អជ្ឈ សមាធិចរិយា, តាសំ
ឧបចារសមាធិ សមាធិភាវសាមញ្ញេន ឯកា សមាធិចរិយាតិ ឯវំ នវហិ
សមាធិចរិយាហិ។ វសីភាវតាបញ្ញាតិ វសីភាវតាសង្ខាតា បញ្ញា។
សញ្ញាការេនវិសុទ្ធិមគ្គេ កថិតា, តេ តាវ អាគារា តិដ្ឋន្ត, ស្សបមត្តស្ស បនស្ស

វត្តព្នន្ទ អាហា - “កោ បនាយំ និរោធា នាមា” តិ។ យទិ ខន្ធនំ អប្បវត្តិ, អថ
កិមត្ថមេតំ ឈានសុខាទីវិយ សមាបជ្ជន្តិ អាហា “សម្ពាវន” តិអាទិ។

 ជលសមាបត្តិចិត្តន្តិ អវហត្ថំ អនាគាមិជលចិត្តំ។ “តតោ បរំ
ភវន្ត្ថសមយេ” តិ វុត្តត្តា អាហា “កី បន... បេ... ន សមុជ្ឈាបេតី” តិ។ សមុជ្ឈាបេតិ
រូបសមុប្បាទកត្តា។ ឥមស្សាតិ និរោធំ សមាបន្តិក្ខនោ។ សា ន សមុជ្ឈាបេតី តិ
សា ចតុត្ថជ្ឈានិកា ជលសមាបត្តិ ន សមុជ្ឈាបេតិ អស្សាសបស្សាសេ។
ជលសមាបត្តិយា ចតុត្ថជ្ឈានិកកាវោ កថំ និច្ឆិតោតិ អាហា - “កី វា
ឯតេនា” តិអាទិ។ វត្តមានាការេនបិ បរិហារោ ហោតី តិ។ សន្តសមាបត្តិតោតិ
និរោធសមាបត្តិមេវ សន្ធាយ វេទតិ។ អញ្ជោហារិកា ហោន្តិ
អតិសុខមសភាវត្តា, សញ្ញាវត្តេស្ស បុព្វេ សមាបត្តិក្ខណោ អស្សាសបស្សាសា
អញ្ជោហារិកការំ គច្ឆន្តិ។ តេន វុត្តំ “ភវន្ត្ថសមយេនេវេតំ កថិត” តិ។

 កិរយមយ ... បេ... ឧប្បជ្ជតីតិ កស្មា វុត្តំ? ននុ ភវន្ត្ថប្បត្តិកាលម្បិ
វិតក្កវិចារា ឧប្បជ្ជន្តេវាតិ? កិញ្ចាបិ ឧប្បជ្ជន្តិ, វេសិសម្ពាវលក្ខណាប្បត្តា បន ន
ហោន្តិ តិ ឥមមត្ថំ ធស្សេតុ “កី ភវន្ត្ថ” តិអាទិ វុត្តំ។

 សុញ្ញតោ ជស្សេវាតិអាទយោ សគុណានបិ អារម្មណេនាតិ
អារម្មណាភូតមេតំ។ សុញ្ញតា នាម ជលសមាបត្តិ និច្ចសុខអត្តសភាវតោ
សុញ្ញត្តា។ “សុញ្ញតោ ជស្សេវា” តិ វុត្តំ វុត្តនយេន សុញ្ញសភាវត្តា។ អនិមិត្តា
នាម ជលសមាបត្តិ រាគនិមិត្តាទីនំ អភាវតោ។ អប្បណិហិតា នាម
ជលសមាបត្តិ រាគបណិជិអាទីនមភាវតោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ តេនាហា
“អនិមិត្តប្បណិហិតេសុបិ ឯសេវ នយោ” តិ។ រាគនិមិត្តាទីនន្តិ ឯត្ថ អាទិ-សន្តេន
សម្ពាវនិមិត្តស្សបិ សន្តិហោ ធន្តោ។ យទេគ្គន ជលសមាបត្តិសម្មស្សេវា

សុញ្ញតោ នាម, តទគ្គេន ជលសមាបត្តិបិ សុញ្ញតោ នាម, ជស្សសីសេន បន
នេសនា អាគតាតិ តថា វុត្ថំ។ អនិមិត្តប្បណិហិតសុបិ ឯសេវ នយោ។

អាគមនំ ឯត្ថ, ឯតាយាតិ វា អាគមនិកា, សា ឯវ អាគមនិយា ក-ការស្ស
យ-ការំ កត្វា។ វុដ្ឋាតិ និមិត្តតោ មគ្គស្ស ឧប្បាទនេន។ អនិមិត្តា នាម
និច្ចនិមិត្តស្ស ឧក្ខាជនតោ។ ឯត្ថ ច វុដ្ឋានមេវ បមាណំ, ន បរិគ្គហទស្សនានិ។
អប្បណិហិតា នាម សុខបណិជ្ជិយា បដិបក្ខតោ។ សុញ្ញតោ នាម អត្ថទិដ្ឋិយា
ឧប្បដិបក្ខតា សត្តសុញ្ញតាយ សុទិដ្ឋតា។ មគ្គោ អនិមិត្តា នាម
វិបស្សនាគមនតោ។ ជលំ អនិមិត្តំ នាម មគ្គាគមនតោ។ វិកប្បោ អាបដ្ឋេយ្យ
អាគមនស្ស វុត្ថានស្ស អភាវេន, វិបស្សនាយ អនិមិត្តាទិនាមលាភោ
អវវត្តិតោតិ អធិប្បាយោ។ តេន វុត្ថំ “តស្មា” តិអាទិ។ យស្មា បន សា
មគ្គវុដ្ឋានកាលេ ឯវុចាបិ ហោតីតិ តស្ស វសេន មគ្គជលានំវិយ ជស្សស្សបិ
បរិត្តិរូបត្តា យថាវុត្តោ វិកប្បោ អនវសរោតិ ទដ្ឋព្ភំ។ តយោ ជស្សា ផុសន្តិ
បុគ្គលភេទវសេន វុត្ថំ។ ន ហិ ឯកំយេវ បុគ្គលំ ឯតស្មី ខណោ តយោ ជស្សា
ផុសន្តិ។ “តិវិជោ ជស្សោ ផុសតី” តិ វា ភវិតព្ភំ។ យស្មា បន
“និរោធគជលសមាបត្តិយា វុដ្ឋិតស្ស” តិអាទិ យស្ស យថាវុត្តោ តយោ ឯវ ជស្សា
សម្ភវន្តិ, តស្ស អនវសេសគ្គហណាវសេនេវ វុត្ថំ “តយោ ជស្សា ផុសន្តិ” តិ។

និព្វានំវិវេកោ នាម សព្វសង្ខារវិវិត្តភាវតោ។ តស្មី វិវេកេ ឯកន្តេនេវ
និព្វាចាលាត្តា ឯវ ហិ តេ បដិប្បស្សន្តសព្វស្សក្កា ឧត្តមបុរិសា ចតុន្នំ ខន្ធនំ
អប្បវត្តិ អនវសេសគ្គហណាលក្ខណំ និរោធគសមាបត្តិ សមាបដ្ឋន្តិតិ។

ទុតិយ កាមក្ខសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. កោទត្តសុត្តវណ្ណនា

៣២៩. នេសន្តិ អប្បមាណាចេតោវិមុត្តិ-អាកិញ្ចញ្ញាចេតោវិមុត្តិសញ្ញិតានំ
ឈានានំ។ អត្តោបិ នាធាតិ អានេត្វា យោជនា។ ជរណាអប្បមាណាតាយ
“អប្បមាណាចេតោវិមុត្តិ”តិ លទ្ធនាមំ ព្រហ្មវិហារជ្ឈានន្តិ អាហ
“ភូមន្តរតោ”តិអាទិ។ អាកិញ្ចញ្ញា ចេតោវិមុត្តិ តិ អាកិញ្ចញ្ញាយ តនជ្ឈានន្តិ
អាហ “ភូមន្តរតោ”តិអាទិ។ វិបស្សនាតិ អនិច្ចានុបស្សនា, សញ្ញាបិ វា។
បមាណាករណា នាម យស្ស សយំ ឧប្បជ្ឈតិ, តស្ស គុណាការ៍ធស្សនវសេន
បមាណាករណតោ។

ជរណាអប្បមាណាតាយាតិ ជរណាវសេន អប្បមាណាគោចរតាយ។
និព្វានម្បិ អប្បមាណាមេវ បមាណាគោចរានំ កិលេសានំ អារម្មណាការ៍ស្សបិ
អនាគមនតោ។ ខលន្តិ ខលេ បសាវិតសាលិសីសាទិកណ្ណំ។ កិញ្ចេហិតិ
មទ្ធស្ស។ តេនាហ “មទ្ធនដ្ឋា”តិ។ អារម្មណាភូតំ, បលិតុទ្ធកំ វា នត្តិ ឯតស្ស
កិញ្ចានន្តិ អកិញ្ចានំ, អកិញ្ចានមេវ អាកិញ្ចញ្ញំ។

រូបនិមិត្តស្សាតិ កសិណរូបនិមិត្តស្ស។ ន គហិតាតិ សរូបតោ ន គហិតា,
អត្តតោ បន គហិតា ឯវ។ តេនាហ - “សា សុញ្ញា រាគេនាតិអាទិវចនតោ
សព្ពត្ត អនុបរិត្តាវា”តិ។

នាធាតិ សន្តវសេន។ ឯកត្តាតិ អារម្មណាវសេន អារម្មណាភាវេន
ឯកសភាវា។ តេនាហ “អប្បមាណំ...បេ.... ឯកត្តា”តិ។ អារម្មណាវសេនាតិ
អារម្មណស្ស វសេន។ ចត្តារោ ហិ មគ្គា, ចត្តាវិ ដលានិ អារម្មណាវសេន
និព្វានបរិជ្ជតាយ ឯកត្តា ឯការម្មណា។ អញ្ញស្មី បន ហ្នានេតិ ឥទំ វិសុំ វិសុំ
គហេត្វា វុត្តំ អប្បមាណាទិ បរិយាយវុត្តំ, និព្វានំ អារត្ត បវត្តនតោ។ តស្មា
“អញ្ញស្មី”ន្តិ ឥទំ តេន តេន បរិយាយេន តត្ថ តត្ថ អាគតការ៍ សឆាយ វុត្តំ។

កោដក្ខត្តសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. និគណ្ឌនាដបុត្តសុត្តន្តវណ្ណនា

៣៥០. អាគតាគមោតិ វាចុគ្គតបរិយត្តិធម្មោ។ វិញ្ញាតសាសនោតិ
បដិវិទូសត្តសាសនោ។ តេនាហ “អនាគាមី” តិអាទិ។ នគ្គកោគ្គន្តិ
អវសនភាវេន នគ្គំ, កុដិលជ្ឈាសយតាយ កោគ្គំ, តតោ ឯវ និស្សិកំ។
នគ្គតាយ ហិ សោ រូបេន និស្សិកោ, កោគ្គតាយ ចិត្តេន។ ភគវតោ សទ្ធាយាតិ
ភគវតិ សទ្ធាយ។ តស្មី សទ្ធិហនា ឱកប្បនា តស្ស សទ្ធាតិបិ វត្តព្ពតំ លភតិ។
គច្ឆាមីតិ អាគច្ឆាមិ, ពុជ្ឈាមីតិ អត្ថោ។ ឯតំ និគណ្ឌេន បុច្ឆិតមត្តមាហ។

កាយំ ឧន្ទាមេត្វាតិ កាយំ អព្ពន្ធមេត្វា។ កុច្ឆី នីហរិត្វាតិ បិដ្ឋិយា
និទ្ទមនេន កុច្ឆី បុរតោ នីហរិត្វា។ គីរំ បសារណាវសេន បគ្គយ្ហ បគ្គហេត្វា សព្ពំ
ទិសំ បេក្ខមាណោ។ សព្ពមិទំ និគណ្ឌាស្ស បហជ្ជាការទស្សនត្ថំ “ឥនាទិ
សមណាស្ស គោតមស្ស ឧបរិ វាទំ អាហោបេតុំ លព្ពតី” តិ។ តេនាហ “វាតំ វា
សោ” តិអាទិ។ សការណាតិ យុត្តិសហិតា។ បញ្ញមគ្គោតិ បញ្ញសម្ពាតោ
វីមំសា, ឯវំ ភវិតព្ពន្តិ ចិត្តេនេវ បរិវីមំសា បញ្ញា។ ឯកោ ឧទ្ទេសោតិ ឯកំ ឧទ្ទិសនំ
អត្តស្ស សំខិត្តវចនំ។ វេយ្យាករណន្តិ និទ្ទិសនំ អត្តស្ស វិចារេត្វា កថនំ។ ឯវន្តិ
ឥមំនា នយេន។ សព្ពត្ថាតិ សព្ពេសុ បញ្ញុទ្ទេសវេយ្យាករណេសុ អត្ថោ វិត្តារតោ
វេទិតញោ។

និគណ្ឌនាដបុត្តសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. អបេលកស្សបសុត្តន្តវណ្ណនា

៣៥១. អលំ សមត្ថោ អរិយភាវាយាតិ អលមរិយោ។ ព្រោយ្យជាធនជ្ជន
ព្រាណមេវ បច្ចុក្ខតោ ទស្សនជ្ជន ព្រាណទស្សនំ, សោយេវ អតិសយជ្ជន
ព្រាណទស្សនវិសេសោ។ ចាវឡា វុច្ចតិ អាធិសទបទេសោ, តំ ចាវឡំ
រដោហារណត្ថំ និច្ឆោជីយតិ ឯតាយាតិ ចាវឡនិច្ឆោជនា, មោវចិញ្ចវត្ថុ។

អចេលកស្សបសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. គិលានទស្សនសុត្តវណ្ណានា

៣៥២. មត្តរាជា នាម ឯកោ ភុម្មទេវោ ភូតាធិបតិ សុរាចោតលវុក្ខនិវាសី។
តេន វុត្ថំ “មត្តរាជកាលេ” តិ។ “ឌីសធិតិណាវនប្បតិស្វ” តិ វត្វា តេ យថា ក្កម៌
ទស្សនោ “ហរីតកា... បេ... វុក្ខេសុ ចា” តិ អាហ។ បត្តនាវសេន ចិត្តំ បេហិ។
សមិជ្ឈិស្សតិ តិ យថា ធិប្បាយំ សមិជ្ឈិស្សតិ។ តេន ហី តិ យស្មា តំ ទេវា បិ
អាសន្នមរណំ មញ្ញន្តិ, តស្មា សាវរមេវ ភវិស្សតិ, តំ តុម្ហាកំ ជីយរត្ថំ ហិតាយ
សុខាយ ភវិស្សតិ តិ អធិប្បាយោ។

គិលានទស្សនសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចិត្តសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. កាមណីសំយុត្តំ

១. ចណ្ណាសុត្តវណ្ណានា

៣៥៣. “យេន មិធេកេច្ឆា ចណ្ណោ ចណ្ណោត្វេវ សង្ខំ គច្ចតិ” តិ ឯវំ
បញ្ចបុច្ឆនេន ធម្មសង្កាហកត្ថេវ ហិ ចណ្ណោតិ គហិតនាមោ។ ចាកជំ
ករេតីតិ ទស្សេតិ អត្តនោ ចណ្ណាការំ។

ចណ្ឌសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. តាលបុជសុត្តវណ្ណនា

៣៥៤. វាលោតិ វុច្ចតិ តាលោ, តស្ស តាលបុជំ នាម។ យថា
អាមលកីដលសមាណកំ, សោ បន តាលសទិសមុខវណ្ណត្តា តាលបុជោតិ
ឯវំនាមកោ។ តេនាហ “តស្ស កិរា” តិអាទិ។ អភិនិហារសម្បន្នោ អនេកេសុ
កេហ្មេសុ សម្ពុតសាវកពោធិសម្ភារោ។ តថា ហោស អសីតិយា
មហាសាវកេសុ អព្ពន្ធភោ ជាតោ។ សហស្សំ ទេន្តំ នច្ចំ បស្សិតុកាមា។
សមជ្ឈវេសន្តិ នេបច្ចវេសំ។ កិឡំ កត្វាតិ នច្ចកិឡិ តំ កិឡិ ត្វា, នច្ចត្វាតិ អត្តោ។

បុព្វេ តថាបវុត្តវុត្តន្តទស្សនេ សច្ចេន, តត្ថិបរិយាយេ អលិកេន។
រាគបច្ចយាតិ រាគុប្បត្តិយា ការណាភូតា។ មុខតោ... បេ... ទស្សនាទយោតិ
អាទិ-សទ្ទេន មុខតោ អគ្គិជាលនិក្ខមទស្សនាទិកេ សង្ក្ខណ្ហាតិ។ អញ្ញោ ច... បេ...
អភិនយាតិ កាមស្សាទសំយុត្តានំ សិដ្ឋារហស្សអព្ពតរសានព្វោ “អញ្ញោ
ចា” តិ វុត្តសន្តតិភច្ឆរសានព្វោ ទស្សនកា អភិនយា។ ទោសបច្ចយាតិ
ទោសុប្បត្តិយា ការណាភូតា។ ហត្ថចាទច្ចេនាទីតិ អាទិ-សទ្ទេន សង្កហិតានំ
វុឡីរកយានករសានំ ទស្សនកា អភិនយា។ មោហបច្ចយាតិ មោហុប្បត្តិយា
ការណាភូតា។ ឯវំនាទយោតិ អាទិ-សទ្ទេន សង្កហិតានំ
ករុណាសន្តកយានករសានំ ទស្សនកា អភិនយា។ តេ ហិ រសេ សន្ទាយ
ចាឡិយំ “យេ ធម្មា រជនីយា, យេ ធម្មា ទោសនីយា, យេ ធម្មា មោហនីយា” តិ ច
វុត្តំ។

នដវេសំ គហេត្វាវ បច្ចន្តិ កម្មសិក្ខវិចារករសេន។ តំ សន្ទាយាតិ តំ
យថាវុត្តំ និរយេ បច្ចនំ សន្ទាយ។ ឯតំ “បហាសោ នាម និរយោ, តត្ថ

ឧបបន្លឺ"តិ វុត្តំ។ យថា លោកេ អត្ថវិសេសវសេន សកម្មកានិបិ បទានិ
អកម្មកានិ កវន្តិ "វិមុច្ចតិ បុរិសោ"តិ, ឯវំ ឥធ អត្ថវិសេសវសេន អកម្មកំ
សកម្មកំ កត្វា វុត្តំ - "នាហំ, ភន្តេ, ឯតំ រោទាមី"តិ។ កោ បន សោ
អត្ថវិសេសោ? អសហនំ អក្ខមនំ, តស្មា ន រោទាមី ន សហាមី, ន អក្ខមាមីតិ
អត្ថោ។ រោទនការណាញិ អសហន្តោ តេន អភិក្ខតោ រោទតិ។ តមេវស្ស
សកម្មកភាវស្ស ការណាភូតំ អត្ថវិសេសំ "ន អស្សវិមោចនមត្ថោ"តិ វុត្តំ។
មតំ វា, អម្ព, រោទន្តិ ឯត្ថាបិ មតំ រោទន្តិ, តស្ស មរណំ ន សហន្តិ, ន ក្ខមន្តិ
ចាកដោយមត្តោតិ។

តាលបុជសុត្តន្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

ក-៥. យោធាជីវសុត្តាន្តវណ្ណាន

ក២៥-ក២៧. យុជ្ឈនំ យោធា, សោ អាជីវោ ឯតស្សតិ យោធាជីវោ។
តេនាហ - "យុទ្ធន ជីវិកំ កប្បនកោ"តិ, ឧស្សហំ វាយាមំ ករោតីតិ
យុជ្ឈនវសេន ឧស្សហំ វាយាមំ ករោតិ។ បរិយាចារេន្តិ មរណាបរិយន្តិកំ
អាបទំ ចាបេន្តិ។ តេនាហ "មរណំ បដិបជ្ជាបេន្តិ"តិ។ ទុដ្ឋ បបិតន្តិ ទុដ្ឋាការេន
អត្ថនោ បរេសញ្ច អត្តាវហាភាវំ ន គតំ បដិបន្តិ។ បរេហិ សង្គាមេ ជិតា ហតា
ឯត្ថ ជាយន្តិ បរជិតោ នាម និរយោ។ អសិទនុគទាយសង្កបក្កានិ
បញ្ចាវុធានិ។ តំ សន្ធាយាតិ តំ យោធាជីវំ បុគ្គលំ សន្ធាយ។ ឯតំ "យោ
សោ"តិ អាទិ វុត្តំ។ ចតុត្ថបញ្ចមេស្វតិ ហត្ថារោហាអស្សរោហាសុត្តសុ។ ឯសេវ
នយោតិ ឯសោ តតិយេ វុត្តោ ឯវ អត្ថតោ វិសេសាភាវតោ។

យោធាជីវសុត្តាន្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៦. អសិពន្ធកបុត្តសុត្តវណ្ណាន

៣៥៨. បន្ទាត់រូបិកសិលោតិ អបរទេសវាសិនោ។

ឧទកសុទ្ធិកការជាននត្ថាយាតិ អត្ថនោ ឧទកសុទ្ធិកការំ ជាននត្ថញោ
លោកស្ស ច ឧទកេន សុទ្ធិ ហោតីតិ ឥមស្ស អត្ថស្ស ជាននត្ថញា។ ឧបរ
យាបេន្តិតិ ឧបរ ព្រហ្មលោកំ យាបេន្តិ។ សម្មាញាបេន្តិតិ សម្មា ឧដុកំយេវ សង្ក
លោកំ គមេន្តិ។ តេនាហ - “សង្កំនាម ឡិក្កាមេន្តិ”តិ, អវក្កាមេន្តិ
ឡិកាហាបេន្តិតិ អត្ថោ។ អនុបរិគដ្ឋយ្យាតិ អនុបរិតោ គដ្ឋយ្យ។

អសិពន្ធកបុត្តសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ខេត្តបមសុត្តវណ្ណានា

៣៥៩. ថទ្ធីន្តិ កថិនំ លូខំ។ ឧសវន្តិ ឧសជាតំ។ ចត្វាបិ ឱយេហិ
អនភិកវនីយតាយ អហំ ធិនោ។ សព្ពបរិស្សយេហិ អនភិកវនីយតាយ អហំ
លេណោ។ សព្ពទុក្ខបរិត្តាសនតោ តាយនដ្ឋេន អហំ តាណំ។
សព្ពភយហីសនតោ អហំ សរណាន្តិ យោជេតព្ពំ។

ឧទកមណីកោតិ មហន្តំ ឧទកភាជនំ។ ពហិ វិស្សន្តនវសេន ឧទកំ ន
ហាតីតិ អហារី, បរិតោ ន បក្សរតីតិ អបរិហារី។ សក្កច្ចមេវ ទេសេន្តិ
សទ្ធម្មការវស្ស សព្ពសត្តេសុ មហាករុណាយ ច ពុទ្ធានំ សមាទសត្តា។
ចតស្សោ បន បរិសា សត្តការវេន អត្ថនោ ច សទ្ធាសម្មន្ទតាយ សទ្ធិហិត្វា
ឡិកប្បេត្វា សុណាន្តិ, តស្មា តា ទេសនាជលេន យុដ្ឋន្តិ។ កិច្ចសិទ្ធិយា សត្ត
ទេសនា តត្ថ សក្កច្ចទេសនា នាម ជាតា។

ខេត្តបមសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. សទ្ធិធម៌សុត្តវណ្ណានា

៣៦០. “យោ កោចិ បុរិសោ ចាណាតិចាតី មុសាវាទី, សញ្ញោ សោ
អាចាយិកោ” តិ វត្វា បុន “យំពហុលំ យំពហុលំ ករោតិ, តេន ធុគ្គតី គច្ឆតី” តិ
វទន្តោ អត្តនាវ អត្តនោ វាទំ ភិន្ទតិ។ ឯវំ សន្តេតិ យទិ ពហុសោ កតេន
ចាបកម្មន អាចាយិកោ, “យោ កោចិ ចាណាមតិចាតេតី” តិ អាទិនា ចនំ
មិច្ឆាតិ។ ចត្តាវិ បទានីតិ “យោ កោចិ ចាណាមតិចាតេតី” តិ អាទិនា នយេន
វុត្តា ចត្តារោ អត្តកោដ្ឋាសា។ ទិដ្ឋិយា បច្ចយា ហោត្តិ “អត្ថិ ខោ បន
មយា” តិ អាទិនា អយោនិសោ ឧម្ពុជ្ជន្តស្ស។ ពលសម្បន្នោតិ សមត្តោ។
សន្ធិធមកោតិ សន្ធិស្ស ធមនកិច្ចេ ធរកោ។ អនុក្ខេនាតិ សុខេន។ ឧបចារោបិ
អប្បនាបិ វដ្ឋតិ ឧភិន្ទំ សាមញ្ញវចនភាវតោ។ អប្បមាណកតភារោ លព្ភតេវ។
តថា ហិ តំ កិលេសានំ វិក្ខម្ពនសមត្តតាយ ធិយសន្តានតាយ វិបុលជលតាយ
ច “មហាគ្គត” តិ វុច្ឆតិ។

ន ឱហ័យតីតិ យស្មី សន្តានេ កាមាវចរកម្មំ, មហាគ្គតកម្មញ្ញ កត្វបចិតំ
វិចាកនានេ លទ្ធាវសំ ហុត្វា បិតំ, តេសុ កាមាវចរកម្មំ ឥតរំ នីហិវត្វា សយំ
តត្ថ ឱហ័យត្វា អត្តនោ វិចាកំ ធាតុំ ន សក្កោតិ, មហាគ្គតកម្មមេវ បន ឥតរំ
បដិពាហិត្វា អត្តនោ វិចាកំ ធាតុំ សក្កោតិ គរុភាវតោ។ តេនាហ “តំ
កាមាវចរកម្ម” តិ អាទិ។ កិលេសវសេនាតិ ចាបកម្មស្ស
មូលភូតកិលេសវសេន។ ចាណាតិចាតាទយោ ហិ
នោសមោហាលោភាទិមូលកិលេសសមុដ្ឋានា។ កិលេសវសេនាតិ វា
កម្មកិលេសវសេន។ វុត្តញ្ញោតំ - “ចាណាតិចាតោ ខោ, គហបតិបុត្ត,
កម្មកិលេសោ” តិ អាទិ (ធិ. និ. ៣. ២៤៥)។ យថានុសន្និដ្ឋាវ គតត្ថិ
យថានុសន្និសន្នាតអនុសន្និដ្ឋា ឱសានំ គតំ សំកិលេសសមុខេន ឧដ្ឋិតាយ
វោនានធម្មវសេន និដ្ឋាបិតត្តា។

សង្ខេបសុត្តន្តបិដក

៩. កុលសុត្តន្តបិដក

៣៦០. ឯវំ បវត្តន្តបិដកកាតិ ឯវំ ទិដ្ឋា បវត្តន្តបិដកកា។ ទិដ្ឋបិដកកា
ទុក្ខវដ្តិកបយោគា។ សលាកមត្តំ វុត្តំ ឯត្ថាតិ សលាកា វុត្តា, បុរិមបទេ
ឧត្តបទលោចោ។ ឧកតោកោដិកន្តិយទិ “កុលានុទយំ ន វណ្ណមី”តិ វទតិ,
“ភូតា និក្ខរុណា សមណ តុម្ភេ”តិ វាទំ អាហារេហិ។ អថ សព្វទាមិ
“កុលានុទយំ វណ្ណមី”តិ វទតិ។ ឯវំ សន្តេ “កស្មា ឯវំ ទុត្តិកេ កាលេ មហាតិយា
បរិសាយ បរិវុតោ ជនបទចារិកំ ចរន្តា កុលុបច្ឆេទាយ បដិបទ្គថា”តិ ឯវំ
ឧកតោកោដិកំ វាទំ អាហារេហិ តាមណី ឧយ្យោជេសិ។

ទ្វេអន្តេតិ ឧកតោកោដិយោ។ ពហំ និហិវត្តន្តិ ន វណ្ណមី វណ្ណមីតិ ទ្វេអន្តេ
មោចន្តោ តំ បុច្ឆិតមត្តំ ពហំ និហិវតិ ឆាម។ តត្ថ ទោសំ ទត្វា ចោទន្តោ តំ
អបុច្ឆំ ករោន្តោ គិលីត្វាវិយ អន្តោ បវេសេតិ ឆាម។

ឥតោ សោ តាមណីតិអាទិ អត្តនោ ភិក្ខុនំ អញ្ញេសញ្ញា អត្តកាមាណំ
ភិក្ខុប្បទានេន អនិជ្ឈប្បត្តិអភាវទស្សនត្ថំ អារទ្ធិ។ ទានេន សម្ពតានិទិ
ទានមយេន បុញ្ញកិរិយវត្ថុនា សម្មនេវ ភូតិ វុឌ្ឍិ បត្តានិ។ សច្ចេន
អរិយវេហារេន សម្មនេវ ភូតានិ ឧប្បន្នានិ សច្ចសម្ពតានិទិ អាហ “សច្ចំ ឆាម
សច្ចវាទិតា”តិ។ សេសសីលន្តិ អដ្ឋិធមរិយវេហារតោ អញ្ញសីលំ។ និហិតន្តិ
តស្មី កុលេ បុព្វបុរិសេហិ និទានភាវេន និហិតំ។ ឧប្បយុត្តាតិ
កសិវាលិដ្ឋាទិវសេន ទុដ្ឋ បយុត្តា កម្មន្តាវិបទ្គន្តិទិ នស្សន្តិ។ កុលផ្ការោតិ
កុលស្ស អដ្ឋារសទិសោ វិធាសកបុគ្គលោ។ អនិច្ចតាតិ មរណំ។ តស្មី កុលេ

បធានបុរិសានំ កោតានំ វា សព្វសោវិជានសោ។ តេនាហ “ហុត្វា
អភារោ”តិអាធិ។

កុលសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. មណិច្ឆឡកសុត្តវណ្ណានា

៣៦២. តំ បរិសន្តិ តំ រាជន្តេបុរេ និសិន្នំ រាជបរិសំ។ នយគ្គាហោតិ កុតោចិបិ
អសុត្វា កេវលំ អត្តនោ ឯវ មតិយា នយគ្គហណោ វត្វា។

ការេតុំ វដ្តតិ សតិ សម្មវេ បដិសម្ពាស្ស, សេនាសនវិជានសោ ន
អដ្ឋបេក្ខិតញោតិ អធិប្បាយោ។ អត្តនោ ឯត្ថ កិច្ចាវសានេ យំ គិហិនំយេវ
សន្តកំ តាវកាលិកំ, តំ គិហិវិកតន្តិ អាហ “គិហិវិកតំ កត្វា”តិ។ ន វធាមិ
បព្ពដ្ឋិតាសារុប្បតោ។

មណិច្ឆឡកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. ភព្រុកសុត្តវណ្ណានា

៣៦៣. ឯវំនាមកេតិ មល្លា នាម ជានបទិនោ រាជកុមារា, នេសំ និវាសតាយ
“មល្លា”ឥច្ឆេវ ពហុវចនវសេន លទ្ធិនាមត្តា ឯវំនាមកេ ជនបទេ។ នត្តិ ឯតស្ស
បត្តិយា កាលន្តវសញ្ញិតោ កាលោតិ អកាលោ, សោ ឯវ អកាលិកោ។
តេនាហ - “កាលំ អនតិក្កមិត្វា បត្តេនា”តិ។ សោ បន “យំ កិញ្ចិ ទុក្ខំ
ឧប្បជ្ឈមាធំ ឧប្បជ្ឈតិ, សព្វំ តំ ធន្ធម្មលក”ន្តិ ឯវំ វុត្តោ ទុក្ខស្ស ធន្ធម្មលភារោ, ឯវំ
ធន្ធម្មលកស្ស ទុក្ខស្ស កចិតត្តា “ឥមស្មី សុត្តេ វដ្តទុក្ខំ កចិត”ន្តិ វុត្តំ។

ភព្រុកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. រាសីយសុត្តរវណ្ណា

៣៦៤. រាសី កត្វា មាវចាសវសេន, តត្រាបិ អន្តរកេនេនវិភជិត្វា

បុច្ឆិតព្ពបញ្ញោ ឯកតោ រាសី កត្វា។ តបនំ អត្ថបរិតាបនំ តថោ, សោ ឯតស្ស
អត្ថិតិ តបស្សី, តំ តបស្សី។ សោ បន តំ តបំ និស្សយ បិតោ នាម ហោតីតិ វុត្ថំ
“តបនិស្សិតក”ន្តិ។ សោ បន អនេកាការកេនេន លូខំ ជុសំ ជីវនសីលត្វា
លូខជីវី នាម។ តេនាហ “លូខជីវីក”ន្តិ។ មជ្ឈិមាយ បដិបត្តិយា ឧប្បដកាវេន
អវនិយា គន្ធព្ពាតិ អន្តា, តតោ ឯវ លាមកត្វា អន្តា។ លាមកម្មី “អន្តោ”តិ
វុច្ចតិ “អន្តមិទំ, ភិក្ខុវេ, ជីវីកានំ (ឥតិវុ. ៩១; សំ. និ. ៣.៨០), ឯកោ អន្តោ”តិ
ឯវមាធិសុ (សំ. និ. ២.១៥; ៣.៩០)។ អដ្ឋកថាយំ បន អញ្ញមញ្ញអាធារការំ
ឡីកត្វា “កោដ្ឋាសា”តិ វុត្ថំ។ ហីនោ គាមោតិ ចាឡិ។ តាម-សន្តោ
ហីនបរិយាយោតិ អធិប្បាយេនាហ “តាម្មោ”តិ។ តាមេ ភវោតិ តាម្មោ។ តាម-
សន្តោ ចេត្ត តាមវាសិវិសយោ “តាមោ អាគតោ”តិអាធិសុ វិយ។ អដ្ឋកថាយំ
បន “តាមវាសិនំ ធម្មោ”តិ វុត្ថំ, តេសំ ចារិត្តន្តិ អត្តោ។ អត្ត-សន្តោ ឥធ
សរីរបរិយាយោ “អត្តន្តចោ”តិអាធិសុ វិយាតិ អាហ “សរីរទុក្ខករណាន្តិ
អត្តោ”តិ។

ឯត្តាតិ ឯតស្សី តបនិស្សិតគរហិតព្ពបទេ កស្មា

អន្តទ្វយមជ្ឈិមបដិបទាគហណំ? អត្តកិលមថានុយោកោ តាវ គយ្ហតុ
ឥនមត្តិតាយាតិ អធិប្បាយោ។ តាមភោគីតបនិស្សិតកនិជ្ជវត្ថុនំ ទស្សនេ
យថាធិប្បេតស្ស អត្តស្ស វិភជិត្វា កបនំ សម្ភវតីតិ តេ ទស្សេត្វា
អធិប្បេតត្តោ កបិតោ។

តមត្តន្តិយោ “តាមភោគីតបនិស្សិតកេសុ គរហិតព្ពេយវ គរហិតិ,
បសំសិតព្ពេយវ ច បសំសតី”តិ វុត្ថោ អត្តោ, តមត្ថំ បកាសេន្តោ។

សាសនិកកម្មនាតិ អយុត្តន កម្មន។ ធម្មន ច អធម្មន ចាតិ ធម្មិកេន
អធម្មិកេន ច។ អយោនិសោ បវត្ថំ ពាហិរកំ សន្ធាយ ចោទកោ
“កថ”ន្តិអាទិមាហ។ ឥតរោ នយិទំ តាទិសំ អត្តបរិតាបនំ អធិប្បតំ, អថ ខោ
យោនិសោ បវត្ថំ សាសនិកមេវាតិ ទស្សន្តោ “ចតុវគ្គវិរយវសេន ចា”តិ អាហ។
តត្ថ “កាមំ តចោ ច ម្ហារុ ច អដ្ឋិ ច អវសិស្សត្ថ”តិអាទិនា (ម. និ. ២.១៨៤; សំ. និ.
២.២២.២៣៧; អ. និ. ២.៥) នយេន វុត្តា សរីរេនិរបេក្ខវិបស្សនាយ
ឧស្សក្កាបនវសេន បវត្តា វិរយការណា “ចតុវគ្គវិរយវសេនា”តិ វុត្តា។ តថា
អញ្ញោកាសិកនេសន្និកតចាទិនិស្សិតាវ កិលេសនិម្មថនយោគ្យា វិរយការណា
“ធុតវគ្គវសេន ចា”តិ វុត្តាតិ។ អរិយមគ្គេន និស្សេសកិលេសានំ បជហនា
និជ្ជរា។ សា ច អត្តបច្ចក្ខតាយ សន្និដ្ឋកា តិណ្ណំ មូលកិលេសានំ បជហនេន
“តិស្សោ”តិ ច វុត្តា។ តេនាហ “ឯកោមី”តិអាទិ។

រាសិយសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣. ចាជលិយសុត្តវណ្ណានា

៣៦៥. “មាយញ្ចាហំ បជានាមី”តិ វចនំ កាមំ តេសំ មាយាវីការទស្សនបរំ,
ភគវតោ បន មាយាសាវេយ្យាទិកស្ស សត្តស្ស ចាបធម្មស្ស ពោធិមូលេ វេ
សេតុយាតោ, តស្មា សត្តសោ បហ័នមាយោ, សត្តញ្ញតាយ មាយំ អញ្ញោ ច
ព្រោយ្យេ សត្តសោ ជានាតិ។ តេន វុត្ថំ “មាយញ្ចាហំ, តាមណី,
បជានាមី”តិអាទិ។ មាយញ្ចា បជានាមីតិ ន កេវលមហំ មាយំ វេ ជានាមិ, អថ
ខោ អញ្ញម្បិ ឥទញ្ចិទញ្ចា ជានាមីតិ។

ឥត្ថិកាមេហិ ឥត្ថិហិ ចេវ តទញ្ញកាមេហិ ច។ ឯកស្មី ហនេតិ ឯកស្មី
បទេសេ។ ឯកេកស្សេវ អាគន្ធកស្ស ភហជ្ជស្ស វា បព្ពជិតស្ស វា។

សត្វអន្ស៊ូបេនាតិ វិភវសត្វអន្ស៊ូបេន។ ពលាន្ស៊ូបេនាតិ បរិវារពលាន្ស៊ូបេន។
 សត្វអន្ស៊ូបេនាតិ វា សន្ធាសត្វអន្ស៊ូបេន។ ពលាន្ស៊ូបេនាតិ វិភវពលាន្ស៊ូបេន។
 ធម្មេសុ សមាធិ ធនកុសលធម្មេសុ សមាធានំ។ អគ្គហិតចិត្តតា
 បរិយុដ្ឋការិតា។ តេន លោកិយសីលវិសុទ្ធិ ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ ច វុត្តា។ តថា ចាបា -
 “កោ ចាទិ កុសលានំ ធម្មានំ, សីលញ្ច សុវិសុទ្ធិ ទិដ្ឋិ ច ឧដុកា” តិ (សំ. និ.
 ៥.៣៦៩)។ តត្ថ បតិដ្ឋិតស្ស ឧបរិ កត្តត្ថំ ទស្សេតុំ “ធម្មសមាធិស្មី វិតោ” តិអាទិ
 វុត្តំ។ អយំ បដិបទាតិ តស្ស កម្មជលវាទិនោ សត្វ វេចនំ សព្វេសញ្ច អយំ មយ្ហំ
 សីលសំវរព្រហ្មវិហារភាវនាសម្ពាសនាបដិបទា អនបរាជកតាយ ឯវ សំវត្តតិ។
 ជយគ្គាហោតិ ឧភយថាបិ មយ្ហំ កាចិ ជានិ នត្ថិ។

បញ្ច ធម្មា ធម្មសមាធិ នាម, វិបស្សនាមគ្គជលធម្មមត្តំ វា។ តតិយវិកល្យ
 សីលាទិវិសុទ្ធិយា សទ្ធិ ព្រហ្មវិហារា យថាវុត្តតិវិធសម្បវហត្ថា ឯវ ធម្មសមាធិ
 នាម។ បូរេន្តស្ស ឧប្បន្នា ចិត្តកក្កតាតិ វុត្តខណ្ឌកចិត្តកក្កតា។ សាបិ
 ចិត្តស្ស សមាធានតោ “ចិត្តសមាធិ” តិ វុត្តា, តស្ស បដិបក្ខំ វិក្ខម្ពន្តិ សមុច្ឆិន្តិ
 ច ហុត្វា បវត្តា យថាវុត្តសមាធិ ឯវ វិសេសេន ចិត្តសមាធិ នាម។

ចាជលិយសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

កាមណីសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. អសង្ខតសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១-១១. កាយភតាសតិសុត្តាទិវណ្ណានា

៣៦៦-៣៧៦. អសង្ខតន្តិ ន សង្ខតំ ហេតុបច្ចយេតិ។ តេនាហ “អកត”ន្តិ។
ហិតំ ឯសន្តោនាតិ មេត្តាយន្តេន។ អនុកម្មមាណនាតិ ករុណាយន្តេន។
ឧបាទាយាតិ អាទិយិត្វាតិ អយមត្ថោតិអាហ “ចិត្តេន បរិគ្គហេត្វា”តិ។
អរិបរីតធម្មទេសនាតិ អរិបរីតធម្មស្ស ទេសនា, បដិបត្តិម្បិ សាវកាវិយ
គរុកោ ភគវា។ ឆាយដ្ឋំ អត្តនោ អធិដ្ឋិតំ និយ្យតេតិ។

ភិក្ខុសម្មត្តិ កាលាធិនំ សត្តន្ធិ សម្មាយានំ សម្មត្តិយា លព្ពនកាលេ។
វិបត្តិកាលេ បន ឯត្ថ វុត្តវិបរិយាយេន អត្ថោ វេទិតញោ។ ភារិយន្តិ
ទុក្ខពហុលតាយ ធារុណំ។ អម្ពាភំ សន្តិកាលទ្ធព្ពា។ តុម្ពាភំ អនុសាសនីតិ
តុម្ពាភំ ធាតញ្ចា អនុសាសនី។

កាយគតាសតិសុត្តាធិវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយវគ្គោ

២៣-៣៣. អសង្ខតសុត្តាធិវណ្ណនា

៣៧៧-៤០៩. តត្ថ ច នត្តិ ឯត្ថ តណ្ហាសម្ពាតំ នតំ, នត្តិ ឯតស្មី វា អធិគតេ
បុគ្គលភារោតិ អនតំ។ អនាសវន្តិ ឯត្តាបិ ឯសេវ នយោ។ សច្ចធម្មតាយ សច្ចំ។
វដ្ឋទុក្ខតោ ចារមេតីតិ ចារំ។ សណ្ឋាជ្ជេនាតិ សុខុមជ្ជេន និបុណំ។ តតោ ឯវ
ទុទ្ទសតាយ។ អជជ្ជំ និច្ចសភាវត្តា។ នត្តិ ឯតស្ស និទស្សនន្តិ វា អនិទស្សនំ។
ឯតស្មី អធិគតេ នត្តិ សំសារេ។ បបញ្ចន្តិ វា និប្បបញ្ចំ។

ឯតស្មី អធិគតេ បុគ្គលស្ស មរណំ នត្តិតិ វា អមតំ។ អតប្បកដ្ឋេន វា
បណ្ឌិតំ។ សុខហេតុតាយ វា សិរំ។ តណ្ហា ទីយន្តិ ឯត្តាតិ តណ្ហាក្ខយំ។

អញ្ញាស្ស តាទិសស្ស អភារតោវិម្ពាបនីយតាយ អភូតមេវាតិ។ កុតោចិ
បច្ចយតោ អនិព្ពត្តមេវ ហុត្វា ភូតំវិជ្ជមាណំ។ តេនាហ “អជាតំ ហុត្វា អត្ថី”តិ។
នត្ថិ ឯត្ថ ទុក្ខន្តិ និទុក្ខំ, តស្ស ភារោ និទុក្ខត្ថំ។ តស្មា អនីតិកំ ព្យាតិវហិតំ។ វាណំ
វុច្ចតិ តណ្ហា, តទភារេន និព្ពាណំ។ ព្យាពជ្ឈំ វុច្ចតិ ទុក្ខំ, តទភារេន អព្យាពជ្ឈំ។
បរមត្ថតោ សច្ចតោ សុទ្ធិភារេន។ កាមា ឯវ បុព្វដ្ឋនេហិ អល្លិយិតព្ពតោ
អាលយា។ ឯស នយោ សេសេសុបិ។ បតិជ្ឈជ្ជនាតិ បតិជ្ជាភារេន វដ្តទុក្ខតោ
មុច្ចិតុកាមាណំ ធិបសទិសំ ឱយេហិ អនន្ស្សត្ថរណីយត្ថា។
អល្លិយិតព្ពយុត្តជ្ជនាតិ អល្លិយិតុំ អរហភារតោ។ តាយនន្ស្សនាតិ
សបរតាយនន្ស្សន។ ភយសរណន្ស្សនាតិ ភយស្ស ហីសនន្ស្សន។ សេដ្ឋំ ឧត្តមំ។
គតីតិ គន្ធព្ពជ្ជាណំ។

អសម្ពុតសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អសម្ពុតសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. អព្យាកតសំយុត្តំ

១. ខេមាសុត្តវណ្ណានា

៤១០. ពិម្ពិសារស្ស ឧបាសិកាតិ ពិម្ពិសារស្ស ឱរោជក្ខតា ឧបាសិកា។
បណ្ឌិតំ សិក្ខិតភារេន។ វេយ្យត្ថិយំ វិសារទភារេន។ វិសារទា នាម
តិហេតុកបដិសន្ធិសិទ្ធិសាភាវិកបញ្ញា, តាយ សមន្នាគតា។

អច្ឆិទ្កកគណនាយ កុសលោតិ នវន្តគណនាយ កុសលោ។ អដ្ឋលីមុទ្ធាយ
គណនាយ កុសលោតិ អដ្ឋលីកាយ ឯវ គណនាយ កុសលោ សេយ្យថាបិ
ចាទសិកា។ បិណ្ឌាគណនាយាតិ សដ្ឋលនបដុប្បន្នការិនោ បិណ្ឌាវសេន

គណនា។ តថាគតោតិ វិណាសវោ, តថាគតំ សង្ខាយ បុច្ឆតីតិ វិណាសវោតិ
ចស្ស អរហត្តជលវសិការិតខន្ធ ឧបាទាយ អយំ បញ្ញត្តិ ហោតិ។ តេសុ
ខន្ធសុ សតិ វិណាសវា សត្តសង្ខាតា ហោន្តីតិ វោហារេន បញ្ញបេតុំ សក្កា
ភវេយ្យ, អសន្តេសុ ន សក្កា, តស្មា បរំ មរណាតិ វុត្តត្តា តេសំ អភារា
“អព្យាកតមេត”ន្តិ វុត្តំ។ យទិ ឯវំ តេសំ អភារតោ “ន ហោតិ តថាគតោ បរំ
មរណា”តិ បុដ្ឋាយ “អាមា”តិ បដិជានិតញ្ញា សិយា, តំ បន សត្តសង្ខាតស្ស
បុច្ឆិតត្តា ន បដិញ្ញាតន្តិ ទដ្ឋព្វំ។ យេន រូបេនាតិ សត្តតថាគតេ វុត្តរូបំ
សត្តញ្ញតថាគតេ បដិក្ខិបិតុំ “តំ រូប”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ យំ ឧបាទាយាតិ យំ
ខន្ធបញ្ចកំ ឧបាទាយ។ តទកាវេនាតិ តស្ស ខន្ធបញ្ចកស្ស អភារេន។ តស្ស
បញ្ញត្តិយាតិ សត្តបញ្ញត្តិយា អភារំ។ និរុទ្ធី ន និទស្សេតិ។

ខេមាយ ថេរិយា វុត្តំ បឋមំ សុត្តំ ភកវតោ សេដ្ឋត្ថធិបនតោ អគ្គបធាវចរំ
ហោតីតិ វុត្តំ “អគ្គបទស្មី”ន្តិ។

ខេមាសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. អនុរាជសុត្តវណ្ណានា

៤០០. ឥធ សឡាយតនវគ្គេ សង្ខាយនវសេន សង្កឹតិកាវេហិ វុត្តំ។

៣-៨. បឋមសារិបុត្តកោដ្ឋិកសុត្តាទិវណ្ណានា

៤០២-៤០៧. រូបមត្តន្តិ ឯត្ថ មត្ត-សន្នេហិសេសនិវត្តិអត្តោ។ កោ បន សោ
វិសេសោតិ? យោ ពាហិរបរិកប្បិតោ ឥធ តថាគតោតិ វុច្ចមានោ អត្តា។
អនុបលព្ធិយសភាវោតិ អនុបលព្ធិយត្តា។

បឋមសារិបុត្តកោដ្ឋិកសុត្តាទិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. កុត្តហលសាលាសុត្តន្តវណ្ណនា

៤១៨. នាងវិជន្តិ តំតំទិដ្ឋិវាទបដិសំយុត្តំ អញ្ញាម្បិ វា នាងវិជំ តិរច្ឆានកមំ។
ពហុនំ កុត្តហលុប្បត្តិជ្ជានតោតិ យោជនា។ យាវ អាភស្សរព្រហ្មលោកា
គច្ឆតីតិ អគ្គិនា កប្បវុដ្ឋានកាលេ គច្ឆតិ, តំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ឥមញ្ច កាយន្តិ ឥមំ
រូបកាយំ។ ចុតិចិត្តននិក្ខិបតីតិ ចុតិចិត្តននិក្ខិបតីតិ ចុតិចិត្តននិក្ខិបតីតិ។ ចុតិចិត្តស្ស
ហិ ឡំ សត្តរសមស្ស ចិត្តស្ស ឧប្បាទក្ខណោ ឧប្បន្នំ កម្មជ្រូបំ ចុតិចិត្តន សន្ធិ
និរុដ្ឋតិ, តតោ បរំ កម្មជ្រូបំ ន ឧប្បន្នតិ។ យទិ ឧប្បន្នេយ្យ, មរណំ ន សិយា,
ចុតិចិត្តំ រូបំ ន សមុដ្ឋាបេតិ, អាហារជស្ស ច អសម្ពោ ឯវ, ឧតុជំ បន វត្ថុតេវ។
យស្មា បដិសន្ធិក្ខណោ សត្តោ អញ្ញាតរណាយ ឧបបន្នតិ នាម, ចុតិក្ខណោ
បដិសន្ធិចិត្តំ អលទ្ធិ អញ្ញាតរណាយ, តស្មា វុត្តំ “ចុតិក្ខណោ...បេ.... ហោតី”តិ។

កុត្តហលសាលាសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. អានន្ទសុត្តន្តវណ្ណនា

៤១៩. តេសំ លទ្ធិយាតិ តេសំ សស្សតវាទានំ លទ្ធិយា សន្ធិ ឯតំ “អត្តត្តា”តិ
វចនំ ឯកំ អភវិស្ស។ តតោ ឯវ អនុលោមំ តំ នាភវិស្ស ញាណាស្សាតិ អសារំ
ឯតន្តិ អធិប្បាយោ។ អបិ នុ មេតស្សាតិ មេ ឯតស្ស អនត្តាតិ
វិបស្សនាញាណាស្ស អនុលោមំ អបិ នុ អភវិស្ស, វិលោមកមេវ តស្ស សិយាតិ
អត្តោ។

អានន្ទសុត្តន្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១១. សភិយកច្ឆានសុត្តន្តវណ្ណនា

៤២០. យស្សប'ស្សតិ ចាប'ស្ស អយំ បិណ្ឌត្ថោ “អាវុសោ”តិអាទិ។ តត្ថាយំ
សម្ពន្ធោ - អាវុសោ, យស្សបិ បុគ្គលស្ស តីណិ វស្សនិ វុដ្ឋោ, ឯត្ថកេន កាលេន
“ហេតុម្ហិ សតិ រូបីតិអាទិបញ្ញាបនា ហោតិ, អសតិ ន ហោតិ”តិ ឯត្ថកំ
ព្យាករណំ ភវេយ្យ, តស្ស បុគ្គលស្ស ឯត្ថកមេវ ពហុ, កោ បន វាទោ
អតិក្កន្តេ! ឥតោ អតិក្កន្តេ ធម្មទេសនានយេ វាទោយេវ វត្ថុព្រមេវ នត្ថិតិ
ថេរស្ស បញ្ញាព្យាករណំ សុត្វា បរិព្ពាជកោ បីតិសោមនស្សំ បវេទេសិ។

សភិយកច្ឆានសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អព្យាកតសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សារត្ថប្បកាសិនិយា សំយុត្តនិកាយ-អដ្ឋកថាយ

សឡាយតនវគ្គវណ្ណាយ លីនត្ថប្បកាសនា សមត្ថា។

